

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

**KENTSEL MEKÂN VE SUÇ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA TRABZON'DA
ÇOCUK SUÇLULUĞU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ

MAYIS - 2018

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KAMU YÖNETİMİ PROGRAMI

**KENTSEL MEKÂN VE SUÇ İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA TRABZON'DA
ÇOCUK SUÇLULUĞU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Suna ERSAVAŞ KAVANOZ

MAYIS - 2018

TRABZON

ONAY

Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ tarafından hazırlanan “Kentsel Mekân ve Suç İlişkisi Bağlamında Trabzon’da Çocuk Suçluluğu” adlı bu Çalışma 25.06.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programında **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Abdulkadir TOPAL	Başkan	☒	☐	
Doç. Dr. Nihat YILMAZ	Üye	☒	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Suna ERSAVAŞ KAVANOZ	Üye	☒	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEŒEN
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ – Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ

28.05.2018

ÖNSÖZ

Kentleşme, özellikle son yıllarda gerek akademik gerek sosyal alanda büyük yankı uyandıran bir kavramdır. Birçok faktörü içerisinde barındıran kentleşme olgusu, aynı zamanda çok yönlü bir süreçtir. Bu süreç içerisinde suç olgusu önemli bir yer tutmaktadır. Kentleşmenin artışıyla kentsel mekanlarda meydana gelen suç faktörü ve bu faktörün öznesini teşkil eden çocuklar bu çalışmanın ana temasını teşkil etmektedir. Çocuk suçluluğu olgusunu kentsel suç bağlamında inceleyen bu çalışmanın literatür açısından faydalı olmasını ve kaynak niteliği teşkil etmesini temenni ederim.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeğine sonsuz teşekkürler attığım insanlar var. Akademik hayatım boyunca benden desteğini asla esirgemeyen ve her daim arkamda olan babam Kemalettin KÜÇÜKYILMAZ, annem Canan KÜÇÜKYILMAZ ve kardeşim Arda KÜÇÜKYILMAZ'a, beni daha iyiye taşımak için çalışan ve her tez taslağımı satır satır okuyarak deneyimlerinden faydalanmamı sağlayan danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Suna ERSAVAŞ KAVANOZ'a, beni geliştirmeyi kendisine görev edinen ve her daim yanımda olduğunu bildiğim Arş. Gör. Çağrı D. ÇOLAK ve Arş. Gör. Gülmelek DOĞANAY'a, çıkmaza girdiğim süreçlerde potansiyelimi fark etmeme sebep olan ve bana destek olan çok değerli arkadaşım Zehra Nur TOSUN'a, kuzenlerim Yüksek Mühendis Müfettiş Emre KIRCI ve Erdem KIRCI'ya, eğitim hayatım boyunca ailemi aratmayan teyzem Ayşe KIRCI ve eniştem Prof. Dr. Hüseyin KIRCI'ya, yüksek lisans çalışma arkadaşlarım Handegül PARLAK ve Burak BAYRAM'a ve tüm Kamu Yönetimi Anabilim Dalı öğretim üyelerine teşekkürlerimi borç bilirim.

Mayıs, 2018

Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
GRAFİKLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XII
GİRİŞ	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KENTSEL SUÇ KAVRAMI	3-22
1.1. Kentsel Mekân ve Suç İlişkisini Açıklayan İlk Görüş: Chicago Okulu	4
1.1.1. Chicago Okulu Görüşleri	4
1.1.2. Chicago Okulu'nun Görüşlerine Yönelik Eleştiriler.....	7
1.2. Kentlerde Suçun Gelişim Süreci	9
1.3. Kentlerde Suç Kavramını Açıklayan Faktörler	11
1.3.1. Ekonomik Nedenler	12
1.3.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler	13
1.3.3. Mekânsal Faktörler	15
1.4. Kentlerde Suç Korkusuna İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	15
1.4.1. Suç Mağduriyeti Perspektifi	16
1.4.2. Zayıflık Perspektifi	16
1.4.3. Sosyal Kontrol Perspektifi	17
1.4.4. Sosyal Problem Perspektifi	17
1.5. Kentlerde Suçun Oluşturduğu Negatif Etkiler v Suç Korkusu	18
1.6. Suç Korkusunun Önlenmesine Yönelik Tavsiyeler	21

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇOCUK SUÇLULUĞU.....	23-51
2.1. Kavramsal Olarak Çocuk Suçluluğu	23
2.2. Ayırıcı Birleşimler ve Sosyal Kontrol Teorileri Bağlamında Çocuk Suçluluğu	24

2.2.1. Ayırıcı Birleşimler Teorisi	25
2.2.2. Sosyal Kontrol Teorisi	26
2.3. Çocuk Suçluluğuna Neden Olan Faktörler	28
2.3.1. Kişisel Nedenler	28
2.3.2. Ailevi Nedenler	29
2.3.3. Çevresel Nedenler	32
2.4. Çocuk Suçluluğu Bağlamında Sokak Çocukluğu Kavramı	37
2.5. Sokakta Yaşayan Çocukların Genel Özellikleri	38
2.5.1. Marjinal Yaşam Biçimi	38
2.5.2. Madde Bağımlılığı	38
2.5.3. Sosyal Alandan Tecrit	39
2.5.4. Şiddete Maruz Kalma	39
2.6. Sokakta Yaşayan Çocuklar ve Suç.....	40
2.7. Çocukları Sokakta Yaşamaya İten Faktörler	41
2.7.1. Aileden Kaynaklanan Faktörler	41
2.7.1.1. Aile İçi Şiddet.....	41
2.7.1.2. Parçalanmış Aile.....	41
2.7.1.3. Aile Yapısında Meydana Gelen Çözümler	42
2.7.2. Sosyo-Ekonomik Faktörler	43
2.7.2.1. Çarpık Kentleşme ve Gecekondulaşma	43
2.7.2.2. Göç	43
2.7.2.3. Yoksulluk	44
2.8. Kentleşme ve Çocuk Suçluluğu	45
2.9. Kentleşmeye Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Çocuk Suçluluğunun Nedenleri	47
2.9.1. Akran Etkisi	47
2.9.2. Kentsel Yoksulluk	48
2.9.3. Ailesel Gözetim Eksikliği	49
2.9.4. Yasadışı Etmenlere Ulaşım Kolaylığı	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KENTSEL SUÇ BAĞLAMINDA ÇOCUK SUÇLULUĞU: TRABZON ÖRNEĞİ 52-68

3.1. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu	52
3.1.1. Türkiye’de Madde Bağımlılığına Göre Çocuk Suçluluğu	54
3.1.2. Türkiye’de İkametgâh Bazında Çocuk Suçluluğu	56
3.2. Trabzon’da Çocuk Suçluluğu	57
3.2.1. Trabzon’da Madde Bağımlılığına Göre Çocuk Suçluluğu Düzeyi	58
3.2.2. Trabzon’da İkametgâh Bazında Çocuk Suçluluğu.....	60
3.2.3. Trabzon’da Boşanma Düzeyi ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi.....	61

3.2.4. Trabzon’da İştirak Durumlarına Göre Çocuk Suçluluğu	62
3.2.5. Trabzon’da Yaş Aralığı Bazında Çocuk Suçluluğu	64
3.2.6. Trabzon’da Cinsiyet Bazında Çocuk Suçluluğu	64
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
YARARLANILAN KAYNAKLAR	71
ÖZGEÇMİŞ.....	77

ÖZET

Kentsel mekân, içerisinde birçok faktörü barındırmaktadır. Suç kavramı bu faktörlerden birisidir. Kentsel mekân içerisinde meydana gelen suç olgusu, kenti kent yapan iç dinamiklerin de etkisiyle kendi içinde yeniden türeyerek devam etmektedir. Kentlerin sahip olduğu fazla nüfus, insanların birbirine yabancılaşması, kent kurallarının hâkim olduğu ekonomik sistem, değişen aile yapıları dolaylı da olsa kentsel mekân içerisinde suç unsuru besler niteliktedir. Kentsel mekân ve suç ilişkisi bağlamında, suç fiilini uygulayan kişiler yalnızca yetişkinler değildirler. Çocuklar, kentlerde suça yönlendirilen bir başka gruptur.

Çocuk suçluluğu tanımlanırken, suçlu çocuk yerine suça itilen çocuk kavramlaştırması kullanılmaktadır. Kentsel mekân içerisinde var olan faktörlerin çocukları suça ittiği göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu kavramlaştırmanın doğruluğu tartışılmaz bir gerçektir. Kentlerde çocukları suça yönelten birçok faktör bulunmaktadır. Akran grupları, ekonomik faktörler, aile yapısı, yasadışı etmenlere ulaşım kolaylıkları bu faktörlerden yalnızca birkaçıdır. Çocuk suçluluğu olgusu salt suç unsuru olarak düşünülmekten ziyade, çocukları suça yönelten faktörler bağlamında düşünülmelidir. Ayırıcı birleşimler teorisinin görüşleri çerçevesinde çocuk suçluluğu ele alınmış, çocukları suça yöneltebilecek faktörler üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmada, öncelikle kentsel mekân ve suç olgusu arasındaki ilişki incelenmiş, ardından bu ilişkiyi bilimsel bir perspektifte analiz eden Chicago Okulu'na yer verilmiş, çocuk suçluluğu kavramı incelenmiş ve nedenleri analiz edilmiş, kentsel mekân ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiye yer verilmiş ve son olarak da Trabzon kenti bünyesinde çocuk suçluluğunun durumuna dair veriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Mekân, Suç, Çocuk Suçluluğu

ABSTRACT

Urban space has many factors in it. The concept of crime is one of these factors. The crime that occurred in the urban space continues as the city revitalizes itself with the influence of its inner dynamics. The overcrowded population of the cities, the alienation of the people, the economic system in which the rules of the city are dominant and the changing family structures indirectly contribute to the crime within the urban space. In the context of urban space and crime relations, the people who commit the criminal act are not only adults. Children are another group that is guided in the cities.

When defining juvenile delinquency, juvenile delinquent child conceptualization is used instead of guilty child. When the factors existing in the urban space push the children to the crime factors, the correctness of the conceptualization is indisputable. There are many factors that guide children in the city. Peer groups, economic factors, family structure, and accessibility to illegal factors are only a few of these factors. Child juvenile delinquency should be considered in the context of factors leading to juvenile delinquency rather than as a purely criminal element. Within the framework of the theories of differential coupling theory, juvenile delinquency has been dealt with and the factors that can lead children to crime factors have been emphasized.

In this study, firstly the relation between urban space and crime phenomenon was examined and then the Chicago School which analyzed this relation in a scientific perspective was given, the concept of juvenile delinquency was examined and its reasons were analyzed, the relation between urban space and juvenile delinquency was given and finally In the city of Trabzon, a statement on the status of juvenile delinquency has been presented.

Keywords: Urban Space, Crime, Juvenile Delinquency

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Sayfa Nr.
1	Kentleşmeye Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Türleri	47

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik Nr.	Grafik Adı	Sayfa Nr.
1	Türkiye’de 18 Yaş Altı Bireylerin İşledikleri Suçların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı	53
2	Türkiye’de Çocukların İşlediği Suçların Suç Türlerine Göre Dağılımı (2012-2016)...	54
3	Türkiye’de Madde Kullanımlarına Göre Çocukların İşlediği Temel Suç Türleri (2012-2016)	55
4	Türkiye’de İkametgâh Bazında Çocukların İşlediği Temel Suç Türleri (2012-2016).....	56
5	Trabzon İlinde Çocukların Yıllara Göre İşledikleri Suçların Düzeyleri (2012-2016).....	57
6	Trabzon İlinde Çocukların İşledikleri Suçların Suç Türlerine Göre Dağılımı (2012-2016)	58
7	Trabzon İlinde Madde Bağımlılıklarına Göre Çocukların İşledikleri Temel Suç Türleri (2012-2016)	59
8	Trabzon İlinde İkametgâh Bazında Çocukların İşledikleri Temel Suç Türleri (2012-2016)	60
9	Trabzon İlinde Boşanma Verileri ile Çocuk Suçluluğu Verilerinin Sayısal Bazda Karşılaştırması	61
10	Trabzon İlinde İştirak Durumuna Göre Çocuk Suçluluğu Verileri (2012-2016).....	62
11	Suçun İşleniş Şekline Göre Trabzon’da Çocukların İşlediği Temel Suç Türleri (2012-2016)	63
12	Trabzon’da Çocuk Suçlarının Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı (2012-2016).....	64
13	Trabzon’da Çocukların İşledikleri Temel Suçların Cinsiyet Bazında Dağılımı (2012-2016)	65

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

UNICEF : Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu

GİRİŞ

Kent, canlı cansız birçok faktörü içerisinde barındıran bir alandır. Gerek ilkel gerek modern çağlarda var olan bu alan, dönemin şartlarına göre çeşitli isimlerle anılmış, birçok aşamadan geçmiş, gelişmiş ve zamanla karmaşık bir yapı haline gelmiştir. Söz konusu yapıyı oluşturan faktörlerin başında kentlerin meydana gelmesini sağlayan insanlar ve bu insanların kentsel mekân üzerinde meydana getirdikleri ilişkiler bütünü yer almaktadır.

Kentler büyümeye başladıkça buna bağlı olarak içerisindeki insan sayısı da artmaya başlamakta, artan insan nüfusu yeni insan ilişkilerini ortaya çıkarmakta, ortaya çıkan ilişkiler yeni kültürler meydana getirmektedir. Kentlere yapılan yoğun göçlerin ardı arkası kesilmemekte, her gelen yeni bir kentsel kültüre adapte olmaya çalışmakta ve kimi zaman adaptasyon sürecinde başarısız olmaktadır. Gerek adaptasyon eksikliği gerek kentsel mekânın kendi dinamik heterojen yapısı sebebiyle, suç kavramıyla kentlerde daha yoğun olarak karşılaşılmaktadır. Suç, kentlerde hayatı etkileyen ve insan ilişkilerinin gidişatı konusunda belirleyici bir nitelik teşkil etmektedir. Kent dinamikleriyle, mekân içerisinde kendini yenileyebilme potansiyeline sahip suç unsuru, zamanla suç korkusu kavramını ortaya çıkarmıştır. Suç korkusu, kentlerde yaşayan insanların her an suç fiillerine maruz kalacakmışçasına kendilerini anksiyetik bir ruh halinde hissetmelerine verilen isimdir. Suç fiilleriyle daha da pekişen suç korkusu, kentlerde yaşayan insanların birbirlerine duyduğu güvensizlik sonucunda zamanla insan ilişkilerinde yabancılaşmaya yol açmakta, ortaya çıkan yabancılaşma unsuru suç fiillerine katkı sağlayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentlerde daha yoğun olarak görülen ve kentsel suç olarak adlandırılan suç unsuru, günümüzde kentsel mekânın kendi iç dinamiklerinden kaynaklı suça yatkınlık potansiyeli sebebiyle, büyük bir artışla devam etmektedir. Özellikle kentlerde artan insan nüfusu, kentsel ve kırsal bağlamda bir ayrıma gidildiği zaman kentsel mekânlarda suç oranlarının fazla olması için yeterlidir. Bu nüfus fazlalığına kentsel kültür karmaşaları, ekonomik problemler, insanların adaptasyon sorunları ve gelecek belirsizlikleri de eklendiği zaman, kentsel mekânlarda suç olgusu kaçınılmaz bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Kentlerde yaşanan suç, yalnızca yetişkinleri etkilemez. Kentlerde yaşanan suç vakalarında olayın bir de görülmek istenmeyen bir tarafı vardır. Suça itilen çocuklar, kentsel suç olgusunun temel taşlarından birini teşkil etmektedir. Suçlu çocuk kavramı kabul edilemeyeceğinden dolayı literatüre suça itilen çocuk olarak geçen bu kavram, bu çalışmanın odak noktasını teşkil etmektedir.

Kentleri kent olmaya iten birçok faktör aslında kentsel mekânda çocuk suçluluğunun da bir nevi önünü açmaktadır. Yoksulluk, ailesel gözetim eksikleri, akran gruplarının fazlalığı, kentsel kültür bu faktörlerin başında gelmektedir. Kentlerde yasadışı etmenlere ulaşım kolaylığı, heterojen nüfus yapısı ve nüfus fazlalığının bir sonucudur. Çocukların kentsel mekân içerisinde yasadışı olarak tanımlanan faktörlere (uyuşturucu vb.) ulaşma olasılıkları çok daha fazladır. Kentsel dinamiklerin değiştirdiği aile yapıları (ailesel gözetim eksikliği, kadınların çalışma hayatına katılımı vb.) çocuklar üzerinde direkt etkiye sahiptir ve onları suça yöneltebilecek bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlerde nüfus fazlalığına bağlı olarak ortaya çıkan akran grubu fazlalığı, azalan ailesel gözetim faktörünün baskılayıcı mekanizmasını teşkil etmektedir. Akran grupları, çocuk üzerinde yönlendirme etkisine sahip olan bir birimdir ve çocukları suç fiillerine yönlendirebilecek potansiyele sahiptir.

“Kentsel Mekân ve Suç İlişkisi Bağlamında Trabzon’da Çocuk Suçluluğu” başlıklı bu çalışmanın amacı, kentsel mekân ve çocuk suçluluğu arasında bir nasıl bir ilişki olduğunu açıklamak ve Trabzon kentinde çocuk suçluluğuna dair oranlar ile kentsel suç ilişkisini kurabilmektir.

Birinci bölümde kentsel mekân ve suç ilişkisi bağlamında bir inceleme yapılmıştır. Bu ilişki arasında ilk çalışma odaklarından biri olan Chicago Okulu incelenmiş, kentlerde suçun gelişim süreci üzerinde durulmuş, kentlerde suç kavramını açıklayan faktörler ekonomik, sosyal ve kültürel ve mekânsal perspektiften incelenmiş, kentlerde suçun oluşturduğu suç korkusu kuramsal bazda ele alınmıştır.

İkinci bölümde çocuk suçluluğu kavramına giriş yapılmıştır. Çocuk suçluluğu, kavramsal olarak ele alınmış ve ayırıcı birleşimler ve sosyal kontrol teorileri bağlamında incelenmiştir. Sonrasında çocuk suçluluğunun nedenleri kişisel, ailevi ve çevresel bazda ele alınmış, çocuk suçluluğu bağlamında sokak çocuklu incelenmiş, sokakta yaşayan çocukların genel özellikleri ve çocukları sokakta yaşamaya iten faktörler ele alınmıştır. Son olarak ise kentleşmenin çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi ve bu duruma yol açan faktörler incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise Türkiye’de çocuk suçluluğu oranları veriler bağlamında ele alınmış, Trabzon kenti bağlamında çocuk suçluluğu sayısal düzeyde, madde bağımlılığı, ikametgâh durumları, ailelerin genel boşanma düzeyleri, iştirak durumları, yaş aralıkları ve cinsiyet dağılımları çerçevesinde analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KENTSEL SUÇ KAVRAMI

Suç kavramı, zamandan zamana, mekândan mekâna farklılık gösteren bir olgu olarak karşımıza çıkar. Toplumdan topluma da farklılık arz eden bu olgu, özellikle kentlerin ortaya çıkmasıyla birlikte daha da fazla su yüzüne çıkmıştır. İnsanlığın ilk ortaya çıkışından itibaren gerek müeyyide uygulanarak, gerek uygulanmadan ortaya çıkan suç olgusu, kentleşmenin artışıyla doğru orantılı bir ivme kazanmış ve bugün ortaya “kentsel suç” olarak anılan kavram çıkmıştır.

Kentsel suç, kültürel çatışmaların sıklıkla yaşandığı ve çevresel kontrol mekanizmalarının yeterli olmadığı alanlar olan kentlerde ortaya çıkan suç unsurlarının tümüdür (Karabağ, 2004: 38). Bu tanımlamada esas odak noktası “kent” kavramıdır. Bir suç unsurunun kentsel suç başlığı altında değerlendirilebilmesi için, suçun kentte işlenmesi gereklidir.

Gökulu (2010: 214), çalışmasında kentleşme olgusunun toplumlar üzerinde her zaman olumlu bir etki yaratmadığını, kentleşme süreci içinde aile, din gibi toplumu bir arada tutmaya yarayan kurumlarda çözümler yaşanabileceğini, kentlerin bireylerin tümüne hitap eden bir istihdam mekanizması yaratmadığını ve tüm bu yapısal olumsuzlukların yanında bireylerin kentlere uyum sağlayamamasının kentsel suça neden olduğunu savunur.

Kent, içinde yaşayanlara yeni bir kimlik kazandırır. Kent içinde yaşayan bireyler, kentsel dokuyla bütünleşip kenti yeniden meydana getirirler. Kent içerisinde oluşan kentsel doku, birçok anlamda heterojen bir nitelik arz eder. Heterojen yapı, kentsel suçun en önemli nedenlerinden biridir. Fırat (2008: 202)’a göre sürekli büyüyen kentlere eklenen yeni kentliler, zamanla sayısal anlamda bir birikim göstererek heterojen yapıyı güçlendirir. Güçlenen heterojen yapı, kent içerisinde yabancılaşmayı artırır ve artan yabancılaşma hissi suç unsurunu artırıcı bir nitelik teşkil eder. Karasu, Watts’dan yaptığı alıntıda, bu teoriyi şu cümleler ile destekler (Watts, 1981’den aktaran: Karasu, 2008: 258): Kentler, karmaşık toplum yapısının getirdiği özellik ile farklı işbölümlerinin ve yabancılaşmanın arttığı mekânlardır. Kentin bu yapısı, bir kişinin diğer bir kişiyi yakından tanımasını zorlaştırır. Bu nedenden ötürü, kentsel alanda kurulan ilişkiler kırsal alana göre daha soyut ve bireyseldir. Bu ilişki biçimi, toplumda kişiyi yalnızlığa ve güvensizliğe iter. Bireylerde oluşan bu hisler, zamanla onları suça iten faktörler haline gelmektedir.

Yüceyılmaz (2007: 20)'a göre kentler, geniş nüfus faktörünü bünyesinde barındıran heterojen alanlardır. Zaman içerisinde nüfus birikimiyle oluşan bu heterojen kimlik, kentsel mekândaki kontrol olgusunu zayıflatabilmektedir. Bu bağlamda nüfus artışı ve sosyal kontrol mekanizması arasındaki bu negatif ilişki, kentleşmenin meydana getirebileceği göç, barınma sorunu, yoksulluk, yabancılaşma gibi diğer birçok olumsuz faktörle eş zamanlı olarak var olabilmekte ve bir anlamda onlarla eklenilebilmektedir. Söz konusu durum, kentsel suç arttırıcı bir nitelik teşkil eder.

Malik (2016: 68)' e göre kentleşme ekonomik alanda büyüyen endüstriler ile olumlu bir ivme kazanırken aynı zamanda sosyal perspektifte suça teşvik edici özellikleri bünyesinde barındırır. Kentleşme suç türlerinin sadece sayısal bazda artışına sebebiyet vermez aynı zamanda işsizlik, enflasyon ve gelir adaletsizliği gibi faktörlerle suçun yayılmacı bir nitelik kazanmasına sebebiyet verir. Suçun kentsel alanda daha fazla karşımıza çıkmasındaki bir diğer faktör ise suç fiillerinin kırsal alana nazaran daha çok bildirilmesidir. Kırsal alanda işlenen suçların çoğu medya ve kolluk kuvvetlerine bildirilmemektedir. Kentleşmenin artışıyla ortaya çıkan küresel ağ sonucunda, kentsel alanda meydana gelen bir suç fiili direkt olarak kentsel mekânda damgalanmaktadır.

Tanımlamalarda görüldüğü üzere, kentsel suç, kente özgü dinamiklerin neden olduğu çatışmalar sonucunda kentlerde oluşan heterojen yapının da etkisiyle, kentsel mekânda meydana gelen suç unsurlarının tümüdür.

1.1. Kentsel Mekân ve Suç İlişisini Açıklayan İlk Görüş: Chicago Okulu

19. yüzyıl sonrasında suçlular üzerinde araştırma yapan bilim insanları, bu hususta bir kavramsal yetersizlik olduğunun farkına varmışlardır. Suç ile ilgili ilk teoriler daha çok psikoloji biliminin incelemeleri sonucu ortaya çıkmıştır. Sonrasında sosyoloji bilimi bu alana yöneldikçe, suçun bireysel psikolojik bir sürecin yanı sıra, insan grupları ve içinde yaşanılan çevre ile de çokça ilgili olduğu fark edilmiştir.

Sosyolojik teoriler suçun çevreyle ilişkilerini incelemektedir. Suçu, çevresel faktörlerin çeşitliliğiyle ortaya çıkan bir olgu olarak incelerler. İlk olarak Chicago Okulu'nun teorileri, ekolojik bölgelerin sosyal yaşam alanları üzerindeki etkisini ortaya koymuştur (Aksoy, 2007: 49). Bu bağlamda Chicago Okulu'nun görüşleri önem arz etmektedir.

1.1.1. Chicago Okulu Görüşleri

20. yüzyılda sosyal bilimler alanına yön veren ve bugün Chicago Okulu olarak anılan okul, 1892 yılında Chicago Üniversitesi bünyesinde kurulmuştur. Chicago Okulu'na dair söylenmesi gereken noktalardan biri, okulun aynı düşünce biçimlerini paylaşan bir gruptan ziyade,

kuruluşundan 1930'lara kadar olan dönemde sosyoloji çalışan bir grup araştırmacıya tekabül ettiği (Parker, 2004: 39'dan aktaran: Serter, 2013: 68).

Chicago Okulu, 20. yüzyılın başlarından 1950'lere kadar geçen süreç içerisinde geliştirdiği yöntem ve çalışmalar ile şehircilik konusunda önde gelen teorisyenlere kapı aralamıştır. Kendi dönemi içerisinde yapılan kent çalışmalarında etkisi bulunan Chicago Okulu, sonraki süreçlerde de sık sık teorilerine atıf yapılan bir kaynak haline gelmiştir. (Serter, 2013: 67). Chicago sosyologları, ekolojik kuram ve sosyal organizasyonsuzluk kavramına dayanarak, yaşadıkları dönemin ve kentin başlıca sorunları olan suç unsuruna ve suçlu davranışlarına yönelmişlerdir. Chicago Okulu'nun ün kazanmasında etkili olan bu çalışmalar, kentsel mekân alanlarının suç unsurları üzerindeki etkisini göstermesi bakımından önemlidir (Yanjinlkham, 2011: 45).

Kentsel düzeydeki ilk suç çalışmaları Chicago Okulu teorisyenlerinden Mckay ve Shaw tarafından geliştirilmiştir. Mckay ve Shaw, 1920 yılında, kentlerdeki suç oranları üzerine yaptıkları çalışmalarda, suç unsurlarının kentlerde en yüksek seviyede olduğunu vurgulamışlardır (Conklin 2006: 83'den aktaran: Gökulu, 2010: 215). Mckay ve Shaw'ın çalışmaları "insan ekolojisi" kavramlaştırmasına nispeten atıfta bulunarak, insanların davranışlarının incelenebileceği en iyi yerin kendi yaşam yerleri olduğu varsayımına dayanır. Ekoloji teorileri, belli fenomenlerin dağılımını ve çevreleriyle olan ilişkilerini inceler. Ekoloji teorisyenleri suçun, mekânın değişiminin doğal bir sonucu olduğunu vurgularlar. Ekoloji teorisyenlerinin asıl odak noktaları yoksulluk, nüfusun yapısal değişimi, yerleşim yerlerinin mekânsal özelliği gibi unsurlardır (Yanjinlkham, 2011: 49). Ekolojik yaklaşıma göre, doğada canlıların birbiriyle olan etkileşimleri gibi (çatışma, uyum), insanlar da kent içerisinde aynı etkileşim ile yaşarlar. Tabiatıta görülen rekabet, bir arada bulunma, korunma gibi eylemler, kentsel mekânda insanlar tarafından yerine getirilmektedir (Karasu, 2008: 259). Park ve ardılları Burgess ve Mckenzie tarafından Chicago kenti üzerinde yürütülen çalışmalarda, pozitivist bir yaklaşım ile doğa ekolojisindeki kavramlar sosyoloji alanına aktarılmış ve bu da sosyal bilimler alanında "insan ekolojisi" kavramının temellerini atmıştır (Serter, 2013: 70).

Ekolojik görüşü savunan Shaw ve arkadaşları tarafından, bir süre sonra "sosyal organizasyonsuzluk" kavramı ortaya atılmıştır (Uslu, 2011: 47). Sosyal organizasyonsuzluk teorisi, sosyal çevre ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen önemli teorilerden biri olarak görülür. Teoride, suç ve suç unsurlarının meydana gelişinde, suç işleyen kişilerin kişisel özelliklerinden ziyade sosyal çevrenin rolü ağır basar (Başbüyük ve Karakuş, 2010: 65). Sosyal organizasyonsuzluk teorisyenleri, sosyal kırılmaların en fazla kentsel alanda ortaya çıktığını savunarak, kentleri suçun yeniden üretildiği mekânlar olarak görmüşlerdir. Onlara göre kentsel mekânlar, sapma ve suç araştırmaları için birer laboratuvar konumundadır. Sosyal düzensizlik kuramcıları, araştırmalarını intihar, fuhuş gibi suç eylemlerinin sık gerçekleştiği alanlarda yoğunlaştırmışlardır (Kızmaz, 2005: 151).

Chicago modeline göre, suç oranları kent merkezlerinde daha fazladır çünkü kent merkezindeki binalar ve yerleşim alanları büyüme baskısı ile bu bölgedeki evleri ve imkanları kütüleştirebilir, bu durumun sonucunda da suç olgusu ortaya çıkar. Chicago Bölgesi Projesi bu varsayım sonrasında 1932 yılında uygulamaya konulmuştur. Bu proje suçun mekânsal özelliklerini göz önünde bulundurarak, göreceli olarak daha kötü yerleşim alanlarında yaşayan bireylerin işe alınması, eğitilmesi, çeşitli aktiviteler yoluyla onların sağlıklı bir biçimde sosyalleşmesini hedeflemektedir. Chicago Projesi sadece sağlıklı toplumsallaşmayı hedeflemeyip, aynı zamanda bu bölgede yaşayan bireylerin barınma ve alt yapısal hizmetlerden faydalanma gibi temel nitelikte ihtiyaçlarının da giderilmesini öngörür (Conklin, 2006'dan aktaran: Gökulu, 2010: 215).

Ekolojik kuram ve sosyal organizasyonsuzluk yöntemleriyle analizler yapan okul temelde iki teknik kullanmıştır. İlk etapta suç istatistikleri gibi resmi rakamlar kullanılmıştır. Bu istatistiklerin kullanılmasındaki asıl amaç kesin verilere ulaşma isteğidir. İkinci aşamada ise yaşam öyküleri ve olay yeri incelemeleri gibi yöntemlere başvurulmuştur. (Demirbaş, 2009'dan aktaran: Yanjinkham 2011: 46). Söz konusu teknikler, istatistiksel hesaplamalarda daha kesin sonuçlara ulaşmayı kolaylaştırmış, daha doğru veriler ışığında çalışmalar yapılmıştır.

Chicago Okulu'nun suç sosyolojisi alanında başarılı çalışmalar yapmış olan Thrasher, Shaw, Mckay ve Landesco gibi sosyologlar, sosyal organizasyonsuzluk ve insan ekolojisi kavramlarıyla suç olgusunu açıklamaya çalışmışlardır. Suç çalışmalarında çoğunlukla ekolojik yöntemi ve sosyal araştırma tekniklerini bir arada kullanarak Chicago kentindeki problemleri çözmeye çalışmışlardır. Kentin mekânsal yapısını ve şehirdeki çeteleşme dağılımlarını ekolojik haritalar yardımı ile saptayan sosyologlar, katılımlı araştırma yöntemlerinden faydalanarak suçluluğu etkileyen sosyal ve ekonomik faktörleri ve bu faktörlerin sosyal organizasyonu nasıl etkilediğini araştırmaya çalışmışlardır (Yıldırım, 2004: 109).

Chicago Okulu'nun temel odak noktası insan davranışının genetik faktörler sebebiyle değil, mekânsal ve sosyal çevre etrafında şekillendiğidir. Bu düşünceye göre, insanın içinde yaşadığı kent onu etkilemekte ve davranış biçimlerini değiştirmektedir (Karasu, 2008: 259).

Chicago kentinde suç oranlarını yükselten etmenlerden birinin göçmen nüfusu olması, Chicago Okulu kuramcılarının dikkatini göçmenler üzerine çekmiştir. I. Dünya Savaşı'nın etkisiyle güneyli siyahiler Chicago kentine yoğun biçimde akın etmeye başlamışlardır. Güneyli siyahiler, eski yaşam alanlarında sahip olamadıkları haklara sahip olma hayaliyle Chicago kentine göç etmiş, sayısal anlamda yaşanan yoğunluk göç hareketinin kontrolsüz bir şekilde oluşmasına sebebiyet vermiştir. 19. yüzyılın sonlarında insanların ABD içinden ve dışından Chicago'ya göç etmeleri neticesinde ortaya çıkan problemler, sadece siyahiler ile ilgili değildir. Chicago'nun dünyanın her yerinden aldığı yoğun göçle oluşan heterojen yapısı, sıradan kent merkezlerinden farklı özellikler gösterir. Öncelikle göç eden bu nüfusun çoğunluğu kırsal kesimlerden gelmiştir ve kendi

geleneklerinden kopamamışlardır. Bu haliyle Chicago, farklı kültürler barındıran bir kent yapısına sahip olmuş, oluşan bu kültür karmaşası kentte olumsuzlukların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Sonuç olarak kentte sağlıklı koşullar ortaya çıkmış ve bu koşullar insanları suç unsurlarına yönlendirmiştir (Kaya, 2011: 368).

Chicago kentindeki polis kayıtları bu bağlamda ciddi bir tabloyu gözler önüne sermiştir. Chicago kentinde organize suçlara bulaşan kişiler hakkında bir araştırma yapılmış, bu kişilerin %31'inin İtalyan, %20'sinin İrlandalı, %20'sinin Yahudi ve %12'sinin siyahi kökenli olduğu vurgulanmıştır. Söz konusu veride, Chicago'da yaşayan yerli beyazlara ait hiçbir bulgu bulunamamıştır (Colburn ve Pozzetta, 1974: 597). İtalyan kökenlilerin, Chicago'da suç unsurlarına karışması bir dönem oldukça yaygındır. 1920 yılında, İtalyanların Chicago'daki suç baskınlığı, çeteleşmeler ve mafya organizasyonları ile had safhaya ulaşmıştır (Nelli, 1969: 373).

Chicago Okulu teorisyenlerinden Wirth, kentsel alanı tanımlarken kentin nüfus yoğunluğuna özel bir önem atfeder. Kent, dar bir mekânsal alanda sayıca daha fazla insanın yaşadığı bir alandır. Kalabalık bir alanda yaşayan insanların mobilizasyon durumu türlü anlaşmazlıkların çıkmasına ve bireylerin gergin bir ruh halinde olmasına yol açabilir. Yoğun nüfuslu alanlarda yaşamak zorunda kalmanın neden olduğu gerginlik zamanla öfkeye, bu öfke de zamanla suç unsurlarına dönüşebilir (Wirth, 1956'dan aktaran: Karasu, 2008: 272).

Chicago Okulu, suç işleyen insanlarla çevreleri arasında bir ilişki olduğunu savunan ilk kuramcılar olmaları açısından önemlidir. Onlara göre çözüm bireysel değil toplumsaldır. Bireysel bir tedavi başarı getirmeyecektir. Salt insan psikolojisine dayalı suç unsurundan, çevresel faktörlere ve toplum tabanına yayılan bir suç unsurunun kabulü, sosyal bilimler açısından büyük bir kazançtır.

Gökulu (2010: 216)'nun belirttiği üzere, suç tek bir nedene indirgenemeyecek kadar çok yönlü bir olgudur. Bu açıdan, Chicago Okulu'nun ileri sürdüğü gibi kentte yaşayan bireylerin mekânsal yapı etkisiyle ve temel altyapısal fırsatlardan yararlanamamalarının suçla bir ilgisi olduğunu kabul etsek bile suçun zamana ve mekâna göre biçim değiştirebilen esnek bir yapısının olduğunu da unutmamak gerekir.

1.1.2. Chicago Okulu'nun Görüşlerine Yönelik Eleştiriler

Kuram genel özellikleri ile incelendiğinde, suç kavramına ve kentin mekânsal özelliklerine bir atıf yaparak bazı mekânların suçu teşvik ettiğini vurgular. Bu mekânlarda yaşayan bireylerin suç unsurlarına yönelmelerinin sebebi ise bireysel psikolojik sebeplerin ötesinde içinde yaşadıkları mekânsal yapıdan aldıkları dürtülerdir. Chicago Okulu, iki dünya savaşı arasında, Amerika'da gelişimini sürdürürken bir anlamda Avrupa'da yavaşlamış olan sosyolojik çalışmaların gelişmesine

imkân vermiştir. Bu okul içerisinde yapılan çalışmaların temel vurgu noktası kentin yaşayan, canlı bir organizma şeklinde görülmesidir. Yapılan çalışmalar neticesinde kent, salt mekâna ve nüfusa indirgenen bir olgu olmaktan çıkmış, nitel özellikleriyle tanımlanan bir olgu haline gelmiştir (Serter, 2013: 73).

Önemli katkılarından dolayı sosyal bilimler alanında adından hala söz ettiren Chicago Okulu'na karşı yöneltilen olumsuz eleştiriler de söz konusudur. Chicago Okulu'nun çalışmalarında sosyal olgular üzerinden yapılan tanımlamalarda, fiziksel mekân ve çevre göz önüne alınmamıştır. Chicago Okulu, kenti yaşayan bir organizma olarak ele alırken Darwin'in tasvirlerinden esinlenmiş ancak kenti tanımlamaya çalışırken seçtiği bu yöntem, Lefebvre tarafından "indirgemeci" olarak eleştirilmiştir (Serter, 2013: 74). Lefebvre, aşırı basit mekânsal analizler sebebiyle de Chicago Okulu'na eleştirilerini yöneltmiştir.

Tierney, Chicago Okulu'na eleştirilerini yönelten bir başka isimdir. Tierney'e göre; (Tierney, 1996: 95'den aktaran: Kızmaz, 2005: 153);

- Okul suç istatistiklerine aşırı güven duyar.
- Shaw ve meslektaşları tarafından kullanılan "suçlu alanlar" kavramı tartışılır bir niteliğe sahiptir.
- Suçluların yaşadığı yer ile suçun gerçekleştiği yer arasındaki ayırım, yeterince net betimlenememiştir.
- Okulun kuramları gereksiz tekrarlar (totoloji) içerir.
- Kent yerleşim yerlerindeki sınıf çatışması ve eşitsiz güç dağılımı görmezden gelinir.
- Suçlular genellikle çevresel faktörler tarafından belirlenen yaratıklar olarak resmedilir.
- Suç mağdurları ihmal edilmiştir.
- Suçun kültürel kaynakları yeterli düzeyde vurgulanamamıştır.

Tierney'in eleştirileri, Shaw ve Mckay'ın başını çektiği ekolojik kurama yöneltilen eleştirilerdir.

Chicago Okulu'nun sosyal organizasyonsuzluk teorisine eleştiri Bohm'dan gelmiştir. Bohm'a göre sosyal organizasyonsuzluk kavramı çok sınırlıdır. Sosyal organizasyonsuzluk teorisine bireyin geleneksel gruplar ile bağlarının koptuğu ve bunun sonucunda da suç işlemeye eğilimli hale geldiği savunulur ancak Bohm'a göre bu sahte ve yapaydır. Başka bir söyleyişle, kuramın ön gördüğü faktörler dışında başka faktörler de sosyal organizasyonsuzluğun sebebi olabilir. Örneğin bazı durumlarda elit kesim de sosyal organizasyonsuzluğun sebebi olabilir (Bohm, 1997: 75'den aktaran: Kızmaz, 2005: 152).

Chicago Okulu'nun eleştirildiği bir diğer nokta, toplumu analiz ederken kullandığı kültüre dayalı yaklaşımdır. Okul, toplumu, bireylerin toplamından meydana gelmiş bir yapı olarak ele alır, bireyi ise sınıfsal özelliklerini göz ardı ederek inceler. Kent, Chicago Okulu için sınıfsal ilişkilerden azade, kültürel bir olgu olarak ele alınmıştır (Serter, 2013: 74).

Manuel Castells, okulun kuramlarında süreç unsurunun göz ardı edildiğini ve kuramlara statik bir yapının hakim olduğunu vurgular. Ekolojistlerin, kent merkezlerinde oluşan getto ve çöküntü alanlarını, kapitalist sistemin işleyişine bağlı olan doğal alanlar olarak görmesi ve bu alanların değiştirilemez niteliklere sahip olduklarını varsaymaları Castells'in bir başka eleştiri noktasıdır (Güllüpinar, 2011: 63'den aktaran: Çetin, 2017: 299).

Chicago Okulu'nun ele aldığı konular ve okulun kuramsal analizleri, kent sosyolojisi alanında fazlasıyla etkili olmuştur. Ancak yapılan araştırmaların ABD kentleri ile, özellikle Chicago kenti ile sınırlı kalması, okulun kuramlarının genel anlamda kabul görmesini zorlaştırmıştır (Karasu, 2008: 260).

1.2. Kentlerde Suçun Gelişim Süreci

Kent kavramı, insanların topluluklar halinde merkezi yerleşim bölgelerine göç etmeleri sonucu oluşmuştur. Elbette ki sanayi devriminden önce kent, yaşam bölgesi adı altında geçebilecek belli başlı yerleşim yerleri mevcuttur. Sanayi devrimi sonrasında ise bu belli başlı yerleşim yerlerinin sayısında devasa bir artış görülmektedir. İnsanlar yığınlar halinde, daha iyi yaşam standartlarına erişme umuduyla yaşadıkları kırsal alanlardan kentlere göç etmeye başlamışlardır. Sanayi devriminden sonra şehirlerde artan iş olanaklarının hayaliyle kente göç edenlerin çoğu umdukları tabloyla karşılaşmamışlardır.

Kentleşme, bireyler ve toplumlar üzerinde her daim olumlu etkiler yaratmamıştır. Kentleşme süreci içerisinde din, aile gibi toplumun temel taşlarında yaşanan çözümler, bireyler için olumsuz etkiler doğurabilmektedir. Bu olumsuzlukların haricinde, bireylerin kente uyum sağlamakta yaşadığı güçlükler, kent içerisinde oluşan alt kültür öbeklerinin varlıkları gibi etmenler, kentsel gelişim süreci ile suç arasında bir ilişki kurulmasına olanak tanır (Gökulu, 2010: 214).

Kentlerde suçun gelişim süreci incelendiğinde, kentsel alanda “özgürlük” kavramına değinmek gerekir. Kentler, bireylere daha fazla özgürlük tahsis eden alanlardır. Bu özgürlüğün temelinde yatan asıl etken, toplumsal denetim mekanizmalarının kentlerde daha az işlevsel oluşudur. Bireyler, bir yandan diğer bireylerle aralarında olan duygusal bağlardan sıyrılabilme potansiyeline sahip olurken, diğer yandan istedikleri gibi hareket edebilecek serbest ortama da sahip olmaktadır (Karasu, 2008: 258).

Yıldırım (2004: 120), kentlerin suça yatkınlığının sebepleri hakkında şunları söylemektedir:

Kent, nüfus büyüklüğü, yoğunluk ve heterojenlik gibi toplumsal düzen boyutuyla ilintisi olmayan üç özellikte tanımlanabilir. Kent nispi olarak büyük, yoğun ve toplumsal olarak heterojen olan kişilerin devamlı yaşadığı bir mekândır. İşbölümünün kent nüfusunda ve bu nüfusun gruplaşmalarında ortaya çıkardığı engin çeşitlilik, kentli nüfusun arasında toplumsal bağların oldukça zayıflamasına yol açar. Bu bakımdan kent toplumu, nesiller boyu bir arada oturan kişilerin ve üzerinde hemfikir olunan bir değerler sisteminin bulunduğu, içsel dayanışması yüksek, kırsal toplumla tam bir zıtlık içindedir. Kentli nüfusun büyük ölçeği, kent toplumundaki bir kişinin, bir başka kişiyi yakından ve derinliğine tanınmasını imkânsızlaştırır. Bu ise toplumda kişiler arasında kurulan ilişkilerin niteliğini, kırsal alandakinden çok farklı hale getirir. Kurulan ilişkiler, anonim, gayri şahsi, yüzeysel, geçici ve kısmi olur. Bu ilişki biçimi, toplumda kişileri yalnızlığa, kayıtsızlığa ve güvensizliğe itmektir. Bunun sonucunda, kentteki yaşantı biçimi toplumsal sapsmaları kolaylaştırıcı bir özellik kazanmaktadır.

Yıldırım'ın öne sürdüğü görüşler asıl olarak kentlerin büyüklüğüne vurgu yapmaktadır. Fiziksel mekân bağlamında kırsal alana göre daha büyük yerleşim merkezleri olan kentler, denetim mekanizmalarının fazlalığına rağmen işlevsel olarak daha zayıf kaldığı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu zayıf denetim mekanizmaları, bireylere toplum içerisinde kaybolma imkânı verir. Bu görünmezlik, kişide suç unsurlarının daha kolay uygulanabileceği algısı uyandırabilmektedir.

Kentler, demografik anlamda zenginlik arz eden bölgelerdir. Bu zenginliğin olumsuz sonuçlarından biri olarak kentlerde, sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda bir yoğunluk ortaya çıkar. Bu yoğunluk, suç işlenmesi açısından uygun bir ortamı da beraberinde getirmektedir (Ataç ve Gürbüz, 2009: 29). Demografik yoğunlaşmalar kentte suç unsurunu arttırmaktadır. Kentlerdeki yoğunlaşma suç eylemine sebep olduğu ölçüde suçluları kendine çeker. Zenginlik kaynağı ve ekonomik hayatın kalbinde olan bölgeler kentlerde bulunmaktadır. Bu zenginlikler kentte suçun oluşumuna sebebiyet veren nedenlerdendir (Yıldırım, 2004: 119).

Kentsel suçun gelişim sebeplerinden biri de kentlerde oluşan sosyal yapının karmaşıklığıdır. Kentsel alanlarda sosyal heterojenlik, kırsal alanlara nazaran çok daha fazla ve kompleks bir yapıya sahiptir. Karmaşık mekanizmalar, basit mekanizmalara göre daha fazla iş görür, daha fazla sayıda insana hitap ederler, ancak arıza çıkarma olasılıkları daha yüksektir. Bu arızalar, kentlerde suç unsurları ile kendini gösterir. Kırsal alanda işlenmesi mümkün olmayan suçların kentsel alanda işlenebilme potansiyeli yine kentsel suçun nedenlerinden biridir. Örneğin kırsal alanda insanlar banka soyma gibi bir fiilden dolayı suç işleyemezler ancak kentlerde bu suç türü ortaya çıkmıştır ve çıkabilir (Gürelli, 1967: 590).

Kentsel bölgelerde suç olayları daha fazladır. Bunun nedeni ise kentsel bölgelerdeki nüfus yoğunluğu, kültürel çeşitlilik, ekonomik ve sosyal faaliyetlerdeki dinamizmdir. Tüm bu faktörlerin yanında kent nispi olarak kırdan daha büyüktür. Bu büyüklük, sosyal yapıdaki zayıf bağları da beraberinde getirmektedir. Bu bakımdan kent yerleşimleri, üzerinde sıcak ve samimi bağların

kurulduğu kır yerleşimlerine göre daha aktif dolaşım hatlarına sahip ve daha özgürlükçü mekânlar olarak karşımıza çıkar. Kentteki bu nispi büyüklük, insanların birbirlerini güvenebilecekleri derinlikte tanımlarını da zorlaştırır. Sosyal anlamda ortaya çıkan bu yabancılaşmalar kentlerde suç unsurunu artırır. Tüm bu unsurlar beraberinde nüfus hareketliliğini de getirince kentte düzensizlikler ortaya çıkmaktadır (Aksoy, 2011: 65). Bir bölgedeki nüfus fazlalığı, fazla nüfusun sahip olduğu bilinmezlik etkisiyle suç oranlarını arttırabilir (Cahill, 2004: 31). Kentlerde göç, çarpık yapılaşmalar, yoksulluk, saklanabilme ümidinin fazlalığı kentlerde suçun gelişimi üzerinde önemli rol oynayan faktörlerdir. Kentlerde, genellikle tanınmamanın sağladığı avantajlar ile mala karşı suçlar daha fazla işlenmektedir (Derdiman, 2010: 68).

Mala karşı işlenen suçların kentlerde yoğun olmasının başlıca sebebi, kentlerde yoğunlukla karşılaşılan kapital sömürü düzenidir. İlk dönemde, kırdan kente göç eden kişilerin beklentileri çok yüksek değildir. Bu insanların temel amacı, kırsal alandan daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak, yararlanabildiği ölçüde daha iyi sağlık standartlarına erişmektir. Ancak bu insanların çocukları ve onların çocukları için durum aynı değildir. Bu yeni nesil kentliler, kırsal alandan gelmedikleri ve kentin yoksul kesimlerinde büyüdükleri için, ne yazık ki mala karşı işlenen suçlara daha sıcak bakmaktadırlar. Bunun en önemli sebeplerinden biri de günümüzde gecekonduların hemen yanından yükselen gökdelenlerdir. İki zıt kutbun aynı noktalarda birleşmesi, bu kutuplar arasında etkileşimlere sebep olmaktadır. Kent içerisinde gecekondular ve gökdelenler iç içeliği ne yazık ki derin bir kültür çatışmasına ve sosyal kutuplaşmaya neden olmaktadır. Bunun en büyük örneklerinden biri Ankara ilindeki Çukurambar semtidir. İlgili mekânda 2013 yılına kadar yoksul ve varlıklı kesimin iç içe yer aldığı alanlara sıkça rastlanmaktadır.

1.3. Kentlerde Suç Kavramını Açıklayan Faktörler

Suç olgusu içerisinde psikolojik, mekânsal, kriminolojik, hukuksal ve sosyolojik öğeler barındıran çok yönlü bir süreçtir (Ataç ve Gürbüz, 2009: 29). İnsanları ve insan topluluklarını kentsel alanlarda suça iten birçok faktör vardır. Kentlerde suçun gelişimi başlığında kısmen değinilen bu faktörler, bu bölümde daha detaylı ele alınacaktır. Aslında bu faktörlerin çokluğu sınırsızdır. Her insan kendi içerisinde bir vakadır ve ayrı ayrı ele alınmalıdır. Ancak sosyal bilimlerde bu durumun imkânsızlığı bizi gruplandırmalara iter.

Kentsel alanlarda suç kavramını açıklayan faktörleri dört başlık altında gruplandırabiliriz. Bu alt başlıkların kendi içerisinde bir öncelik sonralık ilişkisi yoktur ve hepsi kendi içerisinde bir öneme sahiptir.

1.3.1. Ekonomik Nedenler

Kentsel mekân içerisinde, suç dinamizmini açıklayan en önemli faktörlerden biri ekonomik faktörlerdir. Kentin yarattığı cazibe ile kentsel alana giriş yapan bireylerin çoğu hiç ummadıkları bir tablo ile karşılaşmaktadırlar. Kente gelen bu bireylerin ilk olarak karşılamak zorunda oldukları ihtiyaç barınma ihtiyacıdır. Kentsel mekânda konut fiyatlarının yüksekliği, bireylerin çoğunun kentte barınma ihtiyaçlarını karşılayamamasına neden olmaktadır. Bir şekilde barınma ihtiyacını karşılayan bireylerin diğer bir arayışı istihdam edilmek olmaktadır. Bu bireylerden bazıları düşük ücretlerle yaşamlarını devam ettirebilecek şekilde çalışmakta, diğerleri ise marjinal sektörlere doğru yönelmektedir. Bu durum kentlerde “yoksulluk” kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Yüceyılmaz (2007: 44)’ in ifade ettiği üzere yoksulluğun en klasik ve belirgin tezahürü olan mutlak yoksulluk, hayatta fizyolojik olarak kalabilmenin asgari bir sınırıdır. Diğer taraftan bireysel bazda göreceli yoksulluk, bir kimsenin, diğer bir kimseye göre daha az gelir elde etmesiyle ortaya çıkmaktadır. Yoksulluk, mekânsal bağlamda bir arada yaşanmasına karşın toplumsal kurumlara ulaşamamak, bu kurumların işleyişlerinden faydalanamamak anlamına gelmektedir. (Aksoy, 2011: 67).

Yoksulluk kategorisinde değerlendirebilecek “işsizlik” kavramı, suç ile ekonomi arasındaki ilişkide göz ardı edilmemesi gereken bir kavramdır. İşsiz olan bireylerin içerisinde oldukları maddi zorluklar ve ruh hali, bu bireyleri suç unsurlarına yöneltebilme potansiyeline sahiptir. İşsizliğin suça dolaylı yoldan etkisi ise göç aracılığı ile olmaktadır. İnsanlar iş bulma ümidi ile farklı yerleşim alanlarına göç ederler ve çoğunlukla bu alanlarda kültür çatışması, sosyal olarak yalnızlık, dışlanma duygusu gibi kavramlarla tanışırlar. Özellikle bu yer değiştirme ile aile bağları ve enformel sosyal kontrol unsurları zayıflamaktadır. Görüldüğü üzere işsizlik doğrudan ve dolaylı olarak kentlerde suç unsurlarının artışına sebebiyet verebilmektedir (Kızmaz, 2003: 283).

Ekonomi ve suç ilişkisi incelenirken, Marx ve Engels’in kapitalizmin suçla olan ilişkisini açıklayan teorisine de dikkat çekmek gerekir. Marx ve Engels, sadece suç unsuruna odaklanan bir çalışma yapmamış olmasına karşın, birçok eserlerinde suça farklı bağlamlarda değinmişler, suç olgusunu sınıflı toplumun kaçınılmaz bir sonucu olarak kabul etmişlerdir (Tunçay, 2002’den aktaran: Gölbaşı, 2008: 62).

Engels, ekonomik anlamda dar gelirli olan işçi sınıfının dahil olduğu suç unsurlarını, onların geçirmiş olduğu zihinsel ve fiziksel problemlerle ele alır. Ekonomik anlamda kötü yaşam koşullarına sahip olan, yaşam alanları pis ve yaşam standartlarına uygun olmayan işçi sınıfı, Engels’e göre kendini zamanla topluma kapatarak alkol, uyuşturucu gibi maddelere yönelebilir ve bu maddelerin yıkıcı etkileri işçileri daha kötü bir bataklığa sürükler. Engels’e göre bu durumun suçlusu işçi değil, onu bir meta haline getiren kapitalist sistemdir (Gölbaşı, 2008: 63).

Kentte suçun ekonomik analizi yapılırken, suç oranlarını arttıran kesimin sadece yoksul kesim olmadığı da bariz şekilde görülür. Gölbaşı (2008: 73), kentlerde kapital sürecin burjuvaziye nasıl etkilediğini şu sözlerle belirtir:

Kapitalist üretim tarzı, farklı sınıflardan insanların kişiliklerinde farklı etkilerde bulunur. Bu üretim tarzının gerektirdiği ilişkiler içerisinde, bir grup insan yavaş yavaş diğerlerini yalnızca kendisine zenginlik sağlayan araçlar olarak görmeye başlar. İşçilere karşı bu duyguları besleyen burjuva, bir yandan da kendi sınıfındakilerle rekabet içine girer. Bu rekabet duygusunun sonucu ise, rakiplerine üstünlük kazanmak için içerisinde suç olarak nitelendirilen eylemler de dahil olmak üzere her yolun denenmesidir.

Kentlerde, insanları kendi donanımı ve yetenekleri dışında bir hayata özendirecek yapılar mevcuttur. Karşılıksız faydalanma prensibine dayanan kolay para kazanma arzusu, kolay para kazanma arzusuna giden yolu meşru gösterebilecek birçok örneğin kentlerde oluşu, yine ekonominin suç üzerindeki etkisine örnek verilebilir (Gürelli, 1967: 593).

Maddi anlamda daha yoksul olan kesimin, içinde yaşadıkları toplumun diğer bölümlerine nazaran ihtiyaçlarına karşılık bulamadığı ya da onlara tanınan imkânların yetersiz olduğu düşüncesi onları daha sert tavırlara itebilmektedir (Uslu, 2011: 40). Bu tavır, zamanla bireyin oto-kontrolünü yitirip suçla bütünleşmesine sebebiyet verebilmektedir.

1.3.2. Sosyal ve Kültürel Faktörler

Kentsel alan ile kırsal alan arasında birçok fark vardır. Üretim yapısı, dağıtım koordinasyonu, ihtiyaç duyulan işgücü niteliği, mekânsal dokular ve sosyal-kültürel yapı farkı bunlardan bazılarıdır. Kırsal alan, geleneksel dokuyu kendi içerisinde tutar, geçmişle bağları sıkıdır ve bireylerin birbirleri üzerinde denetleme mekanizmaları vardır, kırsal alanda aile bağları daha geniştir, insanlar arasındaki iletişim daha yaygındır. Buna karşın kentsel alan, kırsal alana göre birçok tezatlığı içinde barındırır.

Bu bağlamda Chicago sosyologlarından Robert E. Park'a göre, "yerel bağlılıkların, birincil grupların yüz yüze kontrollerinin sağladığı sınırlamaların zayıflaması, büyük kentlerdeki suç oranlarının yükselmesinin nedeni olabilir" (Park, 1967'dan aktaran: Gölbaşı, 2008: 76).

Belli bir mekânda yaşayan bireyler, zamanla yaşadıkları mekân ile aralarında kültürel anlamda bir bağ geliştirirler. Yaşanılan mekân, zamanla kültürün bir öznesi haline gelir ve o mekâna bağlı mekânlarda zamanla aynı kültürün yayılımı görülür. Kırsal alanda yaşayan insan sayısı ve mekânın alansal yüz ölçümü daha az olduğu için bu kültürel özellikler daha kolay yayılım gösterir. Ancak kentsel alanda, haneden haneye kültür farkları mevcuttur. Kırdan kente göç eden bu

insanlar, kentte yoğun kültür şokuna maruz kalırlar. Göç edenlerin sahip oldukları kültürel değerler ile göç ettikleri mekânda maruz kaldıkları kültürel değerler birçok noktada çatışma içerisindedir. Tarıma dayalı üretimin sahip olduğu kültür odakları ile sanayiye dayanan üretim tarzının sahip olduğu kültür apayıdır. Bu kültür çatışmasına maruz kalan bireyler, eski kültürlerini uygulayamadıkları mekânlarda yeni kültür unsurlarına da alışamadıkları takdirde, zihinsel anlamda ciddi tehlikelere maruz kalırlar ve suça yönelmeleri kolaylaşır (Gürelli, 1967: 593).

Uslu (2011: 43)'nun belirttiği üzere, kültürel farklılıklar da suç unsurlarını tetikleyebilir. Farklılık gösteren kültürel yapıların meydana getirdiği karışım içerisinde boğulan göç toplumu, belli bir yere kadar içinde yaşadığı topluma kendini adapte etmeye çalışmakta, bunu başaramadığı takdirde ise kendi kültürünü yaymaya çalışmaktadır.

Kentleşmenin salt yapılaşma olarak görülmesi ve sosyal anlamlarının ihmal edilmesi kültürel yozlaşmalara sebebiyet verebilir. Kentin merkezine akın eden bu kitleler için geldikleri kültür zamanla işlevini kaybederken, kentsel kültür kimliğinin kazanılması da bir hayli zor olmaktadır. Ortaya çıkan bu kültür bunalımı, kendini zamanla kuralsızlığa ve suça bırakabilmektedir.

Kentsel mekânda sağlıklı bir sosyal ve kültürel oluşumdan söz edebilmek için, çoğulculuk anlayışının uygulanması gerekir. Kentsel kültürün ve kentsel yönetim geleneğinin çoğulculuk anlayışıyla bezenmiş olması kentsel demokrasinin uygulanabilirliği açısından önemlidir (Yüceyılmaz, 2007: 57). Kentsel alanda çoğulculuk, belirli bir grubun üstün karar verme yetisinden ziyade, mekânı işgal eden herkesin, yaşanan mekânı ilgilendiren konularda ortak söz sahibi olması, ortak haklardan yararlanması anlamına gelir. Ancak kente yeni gelen insanlar ve insan grupları, çoğulculuk anlayışına uygun şekilde söz sahibi olmak bir yana, temel ihtiyaçlarını karşılamakta bile zorluk çekmektedirler. Bu durum, sosyal bağlamda kentte suç unsurunu arttıran bir başka etmendir.

Sosyal ve kültürel faktörlerden bahsederken anomi kavramının suç ile ilişkisine de değinmek gerekir. Anomi, kelime anlamı olarak normların geçerliğini ve yaptırım gücünü yitirmesidir. Değer ve normların hiyerarşisinin işlevsiz hale gelmesi, bir kaos halinin topluma egemen olması gibi durumlarda anomi ortaya çıkar. Hızlı değişim süreçleri anominin ortaya çıkabileceği bir başka durumdur. Anomi halinin ortaya çıkmasıyla insanlarda tatminsizlik ve asabiyet gibi ruh halleri ortaya çıkabilmektedir. Endüstrileşme ve tüketim toplumunun yarattığı sosyal ortam anomi halinin ortaya çıkışını daha da kolaylaştırmaktadır (Durkheim: 1897). Anomi durumunda bireylerin sahip oldukları düşünce yapıları onları suç işlemeye yönlendirebilecek potansiyele sahiptir.

Görüldüğü üzere, sosyal ve kültürel faktörlerin kentsel suç ile ilişkisi incelendiğinde asıl üzerinde durulması gereken noktalar göç toplumlari ve yaşadıkları kültürel bunalımlardır. Bir bölgede yoğunlaşan demografik yapı, ister istemez farklı kültür öbeklerini bir araya getirir ve bu

kültür öbeklerini bir kaynaşma içerisine girmeye zorlar. Asıl önemli olan nokta bu kaynaşmanın bireylerin psikolojik durumlarına bir aykırılık teşkil etmeksizin yumuşak ve ılımlı olmasıdır.

1.3.3. Mekânsal Faktörler

Mekân faktörünün suç ile ilişkisini incelemek için, suçu işleyen kişilerin neden o mekânı seçtiği ya da o mekânın suç işleyen kişinin zihninde nasıl bir yanılsamaya sahip olduğu araştırılmalıdır.

Brantingham, kent bütününde suçların yoğunlaştığı mekânları sıcak noktalar olarak tanımlamıştır ve bu noktalar içinde üç alandan bahsedilir: suç üreten alanlar, suç çeken alanlar ve suç oluşumunu kolaylaştıran alanlar. Buna göre bazı alanlar önemli ölçüde suç etmeni barındırırken, bazı alanlar suça karşı daha nötr özellik gösterir. Suç üreten alanlarda aşırı fiziksel ve demografik hareketlenme mevcuttur. Bu mekânlar genel olarak “banliyö” ismi ile anılır. Suçu çeken alanlar, kent içerisinde suç hareketlerinin ve suçlu kimliklerinin mekâna çekilmesiyle oluşur. Bu alanlar genellikle ticari anlamda zengin mekânlar ve kentsel düğüm noktalarıdır. Genellikle, nüfus yoğunluğu ve gizlenme imkânlarının fazlalığı bu alanlarda suçu arttıran en önemli faktörlerdir. Suçun oluşumunu kolaylaştıran alanlar ise genellikle hukuksal norm boşluklarının ve belli bir iktidar yönetiminin olmadığı alanlara tekabül eder. Bu alanlarda oluşan denetim mekanizması boşluğu, suçun en önemli nedenidir (Brantingham, 1995’den aktaran: Aksoy, 2011: 82). Sıcak alanlar kuramı, özünde, kentsel mekânda bazı bölgelerin suç işlemek için daha elverişli olduğunu savunur. Kurama göre, suçun mekân ile doğrudan bir ilişkisi söz konusudur.

Mekânın suç olaylarına adaptasyonu ise durumu daha vahim hale getirmektedir. Bir kentte suç oranlarının yoğun olduğu bir mekânda, zamanla göçler başlar. Ekonomik anlamda daha iyi bir yaşam standardı elde eden aileler, o mekândan uzaklaşma eğilimi gösterir. Suçlu profilinde olan kişiler ise o mekânda hüküm sürmeye devam eder. Bu döngünün sonucu kentsel alanda oluşan suç kümeleridir. Suç, bu mekânda kendini tekrar üretir ve bu döngü devam eder.

1.4. Kentlerde Suç Korkusuna İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

Suç korkusunu açıklamaya çalışan kuramlar mikro ve makro ölçekte olmak üzere ikili sınıflandırmaya tabii tutulabilir. Mikro ölçekli kuramlar, suçu daha çok sosyodemografik özellikler çerçevesinde açıklamaya çalışan ve bireyi esas alan kuramlardır. Makro ölçekli kuramlar ise daha nesnel unsurlar çerçevesinde olguyu inceleyen ve toplumu baz alan kuramlardır (Öztürk, 2016: 243). Birey seviyesinde inceleme yapan mikro ölçekli kuramlarda mağduriyet perspektifi ve zayıflık perspektifi, toplum düzeyinde inceleme yapan makro ölçekli kuramlarda ise sosyal kontrol ve sosyal problem perspektifleri ön plana çıkar (Boers, 2003’den aktaran: Dolu ve diğerleri, 2010: 64).

1.4.1. Suç Mağduriyeti Perspektifi

Suç mağduriyeti perspektifi anksiyetik bir durumu ifade eder. Eğer bir birey daha önce bir suçtan dolayı mağdur olmuşsa, bireyin zihninde tekrar aynı suça karşı bir korku hissi uyanır.

Bu korku ve endişe hissinden dolayı, insanlar, günlük rutin olarak yaptıkları fiilleri yerine getirmekten kaçınabilirler. Örneğin karanlık, ıssız yerlerde bulunmama ve bu yerlerden geçmemeye özen gösterirler. Geceleri sokağa çıkmak konusunda endişe duyarlar. İnsanların bir kısmı ikamet ettiği evi değiştirebilir, bir kısmı daha ileri giderek bulunduğu kent merkezini bile terk edebilir (Dolu ve diğerleri, 2010: 65). Mağduriyet teorisine göre suç olayını direkt olarak yaşamış veya suça dolaylı yoldan maruz kalan birey, suç korkusunu, daha önce hiçbir suça maruz kalmamış birine göre çok daha yoğun hisseder.

Özellikle bireyler arasındaki sosyal iletişim yoluyla kişiden kişiye aktarılan bir suç karşısında yaşanan mağduriyet olayları insanları korkutmakta, insanlarda çevrelerinin güvenli bir yer olmadığı algısını oluşturmaktadır. Sosyal ilişkileri ve iletişimleri daha yüksek seviyede olan insanlar, yerel düzeydeki suç haberlerinden daha kısa sürede haberdar olmakta ve daha fazla etkilenmektedirler. Suç olayından haberdar olan kişiler mağduru yaşadığı mağduriyeti içselleştirmekte, kendisini onun yerine koyarak yaşayacağı kayıpları düşünmekte ve endişe duymaktadır (Skogan ve Maxfield, 1981'den aktaran: Öztürk, 2016: 249).

1.4.2. Zayıflık Perspektifi

Zayıflık perspektifine göre suç korkusunun sebebi, bireylerin kendilerini, başlarına gelebilecek herhangi bir suç eyleminden dolayı zayıf ve savunmasız hissetmeleri ve bu hissiyatın sonucunda kendilerini birçok suçun potansiyel mağduru olarak görmeleridir. Bu perspektife göre zayıf olarak adlandırılan grubu, kadınlar ve yaşlılar gibi, toplum içerisinde fiziksel olarak daha güçsüz olan kesim oluşturur (Dolu ve diğerleri, 2010: 66).

Mağduriyet ve zayıflık perspektifleri esas olarak birey üzerinde odaklanan yaklaşımlar olması açısından benzemekle birlikte, ayrıldıkları nokta, mağduriyet perspektifinde daha önce yaşanmış bir suçtan dolayı korku hissi uyanmakta iken, zayıflık perspektifinde ortada gerçekleşmiş bir suç olgusu yoktur, gerçekleşmesi beklenen bir suça karşı duyulan korku söz konusudur (Karasu, 2017: 50).

Dolu ve diğerlerine göre (2010: 66) aslında bu teori ilginç bir bakış açısına sahiptir çünkü hiss edilen suç korkusu ile suçun mağduru olan kişiler arasında ters yönlü bir ilişki mevcuttur. Literatür taraması yapıldığında, kadınların erkeklerden, yaşlıların da gençlerden çok daha az suç mağduru olduğu halde, çok daha fazla suç mağduru olma korkusu yaşadığı görülmektedir.

Yaşadıkları korku gereği yaşlılar ve kadınlar, gençler ve erkeklere göre, kapalı ve güvenli alanlarda kalmayı daha fazla tercih etmekte ve bu durum onların herhangi bir suç fiilinden dolayı zarar görme ihtimallerini azaltmaktadır.

1.4.3. Sosyal Kontrol Perspektifi

Sosyal kontrol perspektifine göre, suç korkusunun oluşmasındaki asıl etken, bir toplumsal yapıdaki düzenin ve fiziksel çevrenin bozukluğudur. Yaşanılan alanın çöküntü alan içerisinde kalması, yetersiz aydınlatma şartları, bölgedeki suç olayları fazlalığı bireylerde suç korkusunu tetikler. Bu kurama göre bir mekânda oturan sakinler arasındaki dayanışma azlığı, nüfusun hızlı bir şekilde heterojenleşmesi, o bölgede bireyler arasında yabancılaşma ve sosyalleşme eksikliğini ortaya çıkarır. Sosyal eksiklik zamanla bireysel yalnızlaşmaya dönüşür ve yalnızlaşan bireyde suç korkusu ortaya çıkmaya başlar (Dolu ve diğerleri, 2010: 67)

Bu yaklaşıma göre sosyal kontrol perspektifi kendi içerisinde iki düzensizlik birimine ayrılır. Bunlardan ilki fiziksel çevre diğeri ise sosyal çevre bozukluğudur. Yıkık dökük terk edilmiş binalar, hurdalıklar, yetersiz aydınlatmalar fiziksel düzensizliğin belirgin işaretleridir. Fiziksel alanda yaşanan bu düzensizlikler bireylere suç işleneceği hissiyatını kazandırmaktadır. Sosyal çevre düzensizliği ise toplumdaki bağların zamanla azalması, kişiler arasındaki iletişim yetersizlikleri, sosyal dışlanmalar biçiminde kendini gösterir. Bu durum bireylerde yalnızlık ve suça açıklık hissi uyandırır (Ferraro, 1995’den aktaran: Karasu, 2017: 50).

Sosyal kontrol perspektifi, toplumdaki sosyal organizasyonun bozulması ve buna bağlı olarak bireylerin birbirlerine karşı sert, haşın davranışlarda bulunmaları sonucu o tür toplumlarda bireylerin diğer toplumlara göre daha fazla suç korkusu yaşayacağını savunur (Boers, 2003’den aktaran: Dolu ve diğerleri: 2010: 64).

1.4.4. Sosyal Problem Perspektifi

Sosyal problem perspektifine göre suç korkusunun asıl kaynakları televizyon, radyo, internet, gazete gibi kitle iletişim araçlarıdır. Bunların yanında bireyler arasındaki sosyal etkileşimlerin de suç korkusu üzerindeki rolü büyüktür. Bu yaklaşımda toplumda yaşanan olayların nasıl algılandığı, değerlendirildiği ve yorumlandığı önemlidir (Karasu, 2017: 51).

Öztürk (2015: 256)’ün makalesinde de belirttiği üzere, medyanın insanların suç korkusu üzerindeki etkisini araştıran ilk çalışmalar Gebner ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. 1960’larda başlayan ve uzun süre devam eden “kültürel göstergeler projesi”, kurumsal çözümleme, mesaj sistemi çözümlemesi ve yetiştirme çözümlemesi olarak üç ayrı bölümden meydana gelmektedir. Kurumsal çözümleme, medya mesajlarının toplu akışını yöneten politikaların oluşum sebebini

ortaya koymayı; mesaj sisteminin çözümlenmesi, televizyon dünyasının insanlara sunduğu eğilim ve özellikleri analiz etmeyi; yetiştirme çözümlenmesi ise televizyonun insanların sosyal gerçeklik ile ilgili düşünceleri üzerine etkisini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Proje sonucunda ortaya çıkan verilerde özellikle ana haber kuşağında verilen haberlerde aşırı derecede şiddet içeren unsura rastlanmıştır

Öztürk (2015: 261)'ün Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'ndeki 20 kadın öğrenciyi baz alarak yapmış olduğu çalışma, medya ve suç korkusu arasındaki ilişkiyi daha da belirginleştirmektedir. Araştırma sonucuna göre medyadaki suç olaylarını takip etme ve suça maruz kalma korkusu arasında doğru yönlü bir ilişki mevcuttur. Araştırmada saptanan diğer bir bulgu ise katılımcıların hepsi cinsel içerikli suçlara maruz kalmaktan korkmakta, medyada yer alan bu tür haberlerden etkilenmektedirler. Bu faktörlerin yanında ilgili olayların medyada sürekli olarak işlenmesi ve olayların detaylarına ait bilgilerin paylaşılmasının suç korkusunu arttırdığı görülmüştür.

1.5. Kentlerde Suçun Oluşturduğu Negatif Etkiler ve Suç Korkusu

Suç korkusu, kelime anlamı olarak herhangi bir suç unsurundan dolayı kişinin kendisinin, ailesinin, yakınlarının, mal ve mülkünün, kişilik hak ve itibarının zarar göreceği korkusuyla suç unsuruna yönelik olarak takındığı korumacı tavrı ifade eder. Kriminoloji literatüründe suç korkusuna yönelik yapılan birçok araştırma, suç oranlarındaki artışla paralel olarak artış gösteren suç korkusunun, suç oranlarındaki düşüşe rağmen düşmediğini göstermektedir (Dolu ve diğerleri, 2010: 58).

Suç korkusunun doğuştan gelen bir savunma dürtüsü mü yoksa zamanla öğrenilen bir savunma biçimi mi olduğu uzun yıllar tartışılmıştır. İnsan doğuştan itibaren zarar görmekten korkan bir canlı olarak varlığını sürdürür ancak suç toplumsal bir mekânda ortaya çıkan bir olgudur. Suç korkusu, bireyin toplum içerisinde diğer bireylerin suç içeren davranışlarından duyduğu korku olarak tanımlanabileceği için, toplum içerisinde doğan bir korku türü olarak kabul edilebilir. Suç korkusu, zarar görme hissiyatının yarattığı korku itibarıyla doğuştan gelen bir boyuta sahipken, öğrenilen bir boyutu da bünyesinde barındırmaktadır (Ömeroğlu, 2012: 332).

Suç korkusu, ilk olarak bireyin psikolojisi üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Suç korkusu, bireyde dış dünyaya karşı kapalı bir tutum, içine kapanıklık, huzursuzluk, kaygı bozukluğu gibi psikolojik bozukluklar ortaya çıkarır. Suç korkusunun bireylerin sosyal hayatı ve ilişkileri üzerinde çok ciddi etkileri mevcuttur. İnsanlık tarihi boyunca bireylerin bir arada yaşamalarının sebebi temelde kendilerini güvende hissetme ihtiyacıdır. Dışarıda kendini güvende hissedemeyen bireyler, çevre ile iletişimlerini kesebilmektedirler ve hatta bu bireylerde psikolojik birtakım problemler ortaya çıkabilir (Miceli ve diğerleri, 2004'nden aktaran: Köklü, 2016: 20). Örneğin Liska ve

diğerleri (1982: 761), suç korkusunun özellikle anksiyete gibi psikolojik rahatsızlıklara sebebiyet verebileceğini ve bu korkuyu azaltmaya yönelik bir eylem olarak insanların gece sokağa çıkmaktan kaçındıklarını, köpek sahibi olmak istediklerini, yabancı insanlarla iletişime geçmekten kaçındıklarını vurgular.

Öztürk (2016: 242) yine suç korkusunun bireysel bir korku türü olmaktan öteye geçtiğini ve önemli sosyal sorunları doğurduğunu belirtir. Suç korkusu depresyon, içe kapanma, kaygı gibi sorunların yanında bireylerin yaşam stillerini de değiştirmekte, sosyal yaşam kalitesini düşürmekte, sosyal yalnızlığı beraberinde getirmektedir.

Daha öncesinde suç oranlarındaki düşüşe rağmen suç korkusunun yüksek olduğu, hatta artabildiği vurgulanmıştı. Bu bağlamda Dammert ve Malone (2003: 79)'un Şili'de yaptıkları bir araştırmaya göre, Şili, Latin Amerika'nın en güvenli ülkelerinden biridir ve ülkede suç oranları düşüktür, kolluk kuvvetleri güvenilir ve etkilidir. Ancak bu olumlu etmenlere rağmen Şili'de suç korkusu bir hayli yaygındır. Şili'de suç korkusu, suç olgusunun bir yansıması olarak karşımıza çıkmaz. Bu korku, Şili'de diğer ekonomik, sosyal ve politik güvensizliklerle beslenir.

Kentlerde artan suç etmenleri, bireyleri ve birey gruplarını suç olgusunun yarattığı olumsuzluklara karşı bir kabuk yaratmaya itmiştir. Kentsel suç, insanlar arasında adeta görünmez bir bariyer oluşturmuştur. Bu bariyer zamanla bireylerde içine kapanıklık durumunu ve sosyalleşme zorluğunu ortaya çıkarır. “Kişilerde suç korkusunun olup olmadığını nasıl anlıyorsunuz?” sorusuna Uzman Adli Psikolog Hazar Çoli, şu maddeler ile cevap verir (Çoli: 2017):

- Kişi, gece sokakta yürüyorken sık sık arkasına bakma ihtiyacı hissediyor ve huzursuzluk yaşıyorsa suç korkusu yaşıyor demektir.
- Medyanın suç korkusu üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Kişiler kitle iletişim araçlarında duydukları suç unsuru içeren haberleri kendileriyle bağdaştırırlar ve kendilerini kurban yerine koyarlar.
- Kişilerin kendilerini savunma maksadıyla ceplerinde veya çantalarında bulundurdukları kesici, delici aletler suç korkusu yaşamalarından ötürüdür.
- Kişilerde yabancı insanlara karşı aşırı güvensizlik hissi olması yine suç korkusunun önemli bir belirtisidir.

Yaş, medya, etnik köken, cinsiyet, çevrenin fiziksel durumu ve kişisel deneyimler gibi faktörler suç korkusu üzerinde etkili olan unsurlardır (Çardak, 2011'den aktaran: Köklü, 2016: 24).

Yaş ve suç korkusu unsuru incelendiğinde, genel olarak yaşlı insanların, genç insanlara göre daha fazla suç korkusu yaşadığı belirtilmiştir (Çardak, 2011'den aktaran: Köklü, 2016: 26). Yaşlıların suç korkusunu gençlere nazaran daha fazla yaşamasının nedeni fiziksel olarak daha güçsüz durumda olmaları ve kendilerini daha zayıf hissetmeleridir. Russel Ward, Mark Lagory ve Susan Sherman'ın ABD'de 1980 yılında 1.185 yetişkin (60+) bireyle yaptıkları araştırmada, düşük

suç oranına rağmen yaşlı insanların suç korkusunun gençlere nazaran çok daha fazla olduğu belirtilmiştir (Ward ve diğerleri, 1986: 327)

Medya ve suç ilişkisine değinildiğinde ise, çok daha kitlesel bir uyarıcı ile karşı karşıya kalınır. Kitle iletişim araçları insanları toplu olarak harekete geçirebilme ve etkileyebilme özelliğine sahiptir. Küreselleşmenin de etkisiyle hayatın her alanında olan kitle iletişim araçlarından gelen uyarıcılar, gün boyu bilinçaltımıza işlenir. Türkiye bağlamından olguyu incelersek, ülkenin herhangi bir yerinde meydana gelen terör saldırısı, o şehirde yaşamayan insanları da etkiler. İnsanlar sokağa çıkma hususunda ve kalabalık insan yığınlarının bulunduğu alanlarda rahat hareket edemezler. Hatta patlamaların yaşandığı büyük şehirlerde bazı insanlar zorunda olmadıkça sokağa bile çıkmak istemez. Bireysel ve toplumsal anlamda sinmelere neden olan bu durum, kent hayatının verimliliğini etkileyen önemli bir faktördür.

Etnik kökeni farklı olan gruplar, toplumda azınlık olmanın verdiği hissiyat ile suç korkusunu daha yoğun yaşayabilmektedir. Köklü (2016: 25)'nün tezinde belirttiği üzere, heterojen toplumlarda etnik kökenleri dolayısıyla azınlık oluşturan grupların, kendilerini toplumdan dışlanmış hissedebilmektedir. Buna ek olarak, çoğunluk olan grupta da, farklı gördükleri diğer etnik kesimin varlığından kaynaklı korku ve güvensizlik hissi oluşabilir.

Çevrenin fiziksel faktörü daha çok kent içerisinde oluşan gecekondu veya çöküntü alanlarına karşı duyulan bir korkunun ifadesidir. Kişi, o çevrede bulunmaktan rahatsız olur ve suç unsuru ile karşılaşacağını düşünür. ABD'de özellikle siyahi insanların yaşadığı çöküntü alanlar buna örnek gösterilebilir.

Kişisel deneyimler suç korkusunu etkileyen bir başka faktördür. Mantıken düşünülürse daha önce suç mağduriyeti olan insanlarla daha önce bir mağduriyete uğramayan bir insanın yaşayacağı suç korkusu aynı oranda olmayacaktır.

Ömeroğlu (2012: 343)'na göre suç korkusunun olumsuz etkilerinin yanında olumlu sayılabilecek etkileri de mevcuttur. Olumsuz etkileri bakımından değerlendirildiğinde, suç korkusunun en büyük etkisi insan psikolojisi üzerinde yarattığı baskı ile kendini gösterir. Suç korkusunu yoğun olarak yaşayan bireyler sokakta rahatça gezmek bir yana kendi evlerinde bile rahatça yaşayamazlar. İnsanların kendi kabuğuna çekilmesine sebebiyet veren suç korkusu, bireyler arasındaki sosyal ağları da zayıflatır. Evlere kurulan alarm sistemleri, kişisel silahlı saldırılara verilen ücretler, suç korkusunun bireyler üzerinde yarattığı ekonomik baskının bir sonucudur. Tüm bu faktörlere nazaran suç korkusunun olumlu sonuçlarına, sakınma ve korunma duygularının, kişilerin suç faktörleriyle karşılaşma ihtimalini düşürmesi örnek verilebilir. Evinden fazla çıkmayan, geceleri güvenli görmedikleri ortamlarda bulunmayan kişilerin suç eylemleri ile karşılaşma olasılıkları da doğal olarak düşmektedir. Suç korkusunun olumlu ve olumsuz sonuçlarının olduğu

bir gerçektir ancak olumsuz sonuçları, olumlu sonuçlarına nazaran çok daha fazla ve yıkıcıdır (Ömeroğlu, 2012: 345).

1.6. Suç Korkusunun Önlenmesine Yönelik Tavsiyeler

Güvenlik ihtiyacı, bireylerin karşılamak zorunda oldukları en temel ihtiyaçlardan biridir. Kentsel alanlar ve bu alanlarda oluşan suç olgusunun ortaya çıkışından sonra, bireylerin güvenlik ihtiyacının sağlanmasına yönelik önlemler alma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Suç korkusu, en az suçun kendisi kadar bireylerin sosyal hayatını ve psikolojik durumunu etkileyen önemli bir faktördür ve bu korkuya karşı önlemler alınması sağlıklı bir toplum oluşturmak için gereklidir. Suç korkusunu ve buna neden olan faktörleri analiz ettikten sonra, suç korkusunun giderilmesine yönelik atılması gereken temel adımlara da yer vermek gerekir.

Suç korkusu, gelişmiş, gelişmekte olan ayırt etmeden hemen hemen her ülkede, her kesimden bireyde görülebilmektedir. Bu korku zamanla sosyal anksiyete bozukluklarına, insan ilişkilerinde zayıflamaya ve sosyal anlamda bir çöküntüye yol açmaktadır. Bu korkunun giderilmesi için atılması gereken adımlar ise şunlardır:

İlk olarak, bir ülkenin kolluk kuvveti o ülkenin vatandaşlarının can ve mal güvenliğinden sorumlu olan müessesedir. Oluşabilecek herhangi bir suç olgusunu bastırabilecek mekanizma yine kolluk kuvvetleridir. Ülkede vatandaşların kolluk kuvvetlerine güveninin tam olması gerekmektedir. Gerek siyasal gerek sosyal anlamda yöneten kesimin, kolluk kuvvetleri üzerindeki etkisi ve imajı olumlu olmalıdır. Eğer vatandaşlar kolluk kuvvetlerine güvenmezse, oluşabilecek bir suç olgusunun çözümünü kendilerinde arama güdüsü hissedeceklerdir. Bireysel anlamda silahlanmalar başlayacak ve bu durum ilerleyen zamanlarda suça teşvik edecektir. Suça teşvik neticesinde artan suç olayları yine suç korkusunu ortaya çıkaracak ve bu kısır döngü sürüp gidecektir. Söz konusu durumun yaşanmaması için, halkın kolluk kuvvetlerine duydukları güven bağları sağlam olmalıdır. Suç işlenmesi muhtemel bölgelerde, kontrol mekanizmasını her daim aktif kılacak bir yapı bulundurulmalıdır. Türkiye’de 2017 yılında buna uygun bir adım atılmıştır. Buna göre metropol kent İstanbul’da 386 gece bekçisi, belirli alanlarda tüm gece nöbet tutmaya başlamışlardır (Koçer: 2017). Bu uygulamanın tartışmalı tarafları da vardır. Bir taraftan halkın can ve mal güvenliği daha sağlam temellere oturtulurken, diğer yandan sokaklarda sürekli nöbet tutan insanların olması yine suç korkusunu arttırıcı bir nitelik teşkil edebilir.

Bilimsel teknikler kullanılarak suç korkusunun bireyler üzerindeki etkileri araştırılarak suç korkusunun oluşumuna yol açan faktörlerin iyi analiz edilmesi, bu faktörleri ortadan kaldırmak için gerekli olan çalışmaların nasıl ve ne yönde yapılacağına kararlaştırılması, suç korkusu ile mücadelede ciddi katkılar sağlayacaktır. Bu mücadele sadece emniyet birimlerinin değil, sosyal yapıdaki tüm aktörlerin dahil olması gereken bir süreçtir.

Fiziksel çevre, suç korkusunu arttıran bir başka faktördür. Yerel yönetimlere bu bakımdan fazlasıyla iş düşmektedir. Çöküntü olarak nitelendirilen alanlar, ışıklandırmaların az olduğu bölgeler, ıssız olarak nitelendirilebilecek kent kesimleri vatandaşların gözünde muhtemelen suç bölgeleridir ve insanlar belirli bir saatten sonra bu bölgelerden geçmekten endişe duyarlar. Belediyeler ilgili bölgeleri daha sosyal ve olumlu nitelikler arz edecek şekilde düzenlemeli, tabiri caizse onları kentle bütünleştirmelidir.

Kitle iletişim araçları, insanların duygu ve düşüncelerini direkt olarak etkileme özelliğine sahiptirler. Evlerde en yaygın olarak kullanılan kitle iletişim aracı olan televizyonda verilen mesajlar, gün boyu bilinçaltımızda depolanır. Basının, içinde suç unsuru olan haberleri iletirken daha ılımlı davranması gerekir. Bahsi geçen durum basın sansürü değil, haberin niteliğinde ve ifadesinde takınılması gereken ılımlı bir tavrıdır. Bir cinayet suçunu en ince ayrıntısına kadar tasvir edip bunu haber haline getirmek ile ilgili suçun sadece olduğunu ve kim tarafından yapıldığını belirtmek arasında ciddi fark mevcuttur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇOCUK SUÇLULUĞU

2.1. Kavramsal Olarak Çocuk Suçluluğu

Suç, ceza hukukuna göre yasanın cezalandırdığı/müeyyide uyguladığı davranış biçimleridir. Kanun koyucu mekanizmanın toplumsal düzeni sağlamak için koyduğu kurallar mevcuttur. Bu kurallara uyulmaması, toplum içerisinde çatışmalara ve ayrışmalara sebebiyet verir. Kanun koyucunun toplumsal düzeni sağlamak için koyduğu kuralların ihlali, suç kavramı ile kendini gösterir.

Hatipoğlu (2008: 29)'nun belirttiği üzere suç, insanlığın doğduğu andan itibaren var olan bir olgudur. Birey, toplum ve doğa arasında karşılıklı olarak sayısız ilişki mevcuttur. Bireyler birbiriyle ilişkilerde bulunarak grupları, gruplar da zamanla toplulukları oluşturur. Toplumun meydana getirdiği bir takım normlar vardır. Toplumda düzen ve birliğin devamlılığı bu normlara uyulmasına bağlıdır. Bu normların ihlal edilmesine yönelik her hüküm, suç başlığı altında değerlendirilebilir.

Batı literatüründe “juvenile delinquency” olarak kavramlaşan çocuk suçluluğu ise, suç kavramlaştırmasının bir alt başlığını teşkil etmektedir. Çocuk suçluluğu, 0-18 yaş arasında olan ve hukuksal açıdan çocuk kabul edilen bireylere özgüdür. Çocuk suçluluğu kavramı, suç işlediği sırada 18 yaşının altındaki bireyler için kullanılmaktadır (Demirbaş, 2005: 157). Çocuk suçluluğu, sosyal uyumsuzluk ve bozukluğun bariz bir sonucudur. Bu nedenle sorun hukuki olmaktan ziyade psiko pedagojik ve sosyal niteliktedir. Bu sebepten ötürüdür ki, yeterince özbenliğe kavuşamamış çocuğun işlediği suçu, çocuğun kritik gelişme döneminden soyutlayarak ona yalnızca suçlu gözüyle bakmak doğru bir tutum değildir (Hatipoğlu, 2008: 53).

Birey doğumundan yetişkinlik dönemine kadar sosyal, psikolojik ve fiziksel anlamda çeşitli dalgalanmalarla karşılaşır. Özellikle ergenlik dönemi, bu dalgalanmaların zirveye ulaştığı dönemdir. Söz konusu dönem içerisinde çocuk olarak nitelendirilen şahsın kimliğinde çeşitli değişiklikler meydana gelir. Sosyal çevre, aile, yaşadığı hayat standartları, bu değişiklikler üzerinde direkt etkiye sahiptir. Ergenlik döneminin getirdiği hızlı ve sıkıntılı değişim süreci, çocuğun davranışları üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir ve bu olumsuz etkiler zamanla suç unsuruna dönüşebilir.

Rousseau, bu bağlamda çok yerinde bir açıklama yapmıştır. Rousseau'ya göre “çocuk doğuştan iyidir”. Bir heykeltraşın dilediğinde şekil verebileceği bir macun misali çocuk da etrafını çeviren faktörlerce şekillendirilir. Bu nedenle himaye altına alınıp korunması ve mümkün olduğunca nazik yetiştirilmesi gereken bir canlıdır (Şensoy, 1949: 95).

Balcı (2011: 18)'nın belirttiği üzere, insanın fiziksel ve psikolojik gelişimi, doğum kaynaklı genetik faktörlerin ve zamanla içinde büyüdüğü çevrenin etkisiyle şekillenmektedir. Bireylerin üzerindeki fiziksel çevrenin etkisi ilk olarak ailede başlar. Ailenin haricinde, yaşanan kültürün özellikleri ve yaşam biçimi, birey üzerinde zamanla yeni kişilik özellikleri meydana getirir. Elbette ki bu yaşam biçimi ve kültürel özellikler içinde somut ve soyut kavramlara yüklenen anlamlar ya da onları algılama biçimleri de yer almaktadır. İlerleyen yıllarda sağlıklı bir ruhsal yaşantının olması, psikolojik gelişim evrelerinde etraftan alınan çeşitli uyaranlara yüklenen anlamlarla ilişkilidir. Çocuğun sağlıklı bir psikolojiye sahip olması, bu uyaranların ne ölçüde sağlıklı olduğuna bağlıdır.

Yaklaşık 100 yıl öncesine kadar, bilinen tüm hukuk sistemlerinde çocuk ve yetişkinler bir suç işlediği zaman aynı kanunlara tabi tutulmaktaydı. Bu durum, çocuklar açısından vahim durumlar ortaya çıkarıyordu. Bu uygulamanın değişimi için 1899'da ABD'nin Illinois eyaletinde ilk resmi yasa yürürlüğe girdi (Shoemaker, 2000'den aktaran: Avcı, 2009: 26). Bu tarihten günümüze kadar gelişen süreçte, suçlu statüsünde olan çocuklar ile ilgili, genel suç hükümlerinden daha farklı bir yol izleme sürecine gidildi. İçinde yaşadığı toplumun hukuksal normlarını ihlal eden ve “suçlu” olarak kabul edilen çocuklar, “suçlu” değil, “suça itilmiş” olarak kabul edilmeliydi (Kopar, 2008: 19). 18 yaş altı suçlu statüsünde kabul edilen bu bireylerin otokontrol mekanizmalarının gelişimi yetişkinlik dönemlerine kadar sürmektedir. Bu süreç içerisinde çok kolay yönlendirilme özelliğine sahip bu çocukların suç işlemeye yatkınlıkları, içinde oldukları psikolojik gelişim sürecinin negatif yönlü bir yansımasıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, “suçlu çocuk” kavramı terk edilmeli, “kanunla ihtilaf halindeki çocuk” tabiri kabul edilmelidir. Günümüzde, çocuklar açısından “suçlu” ibaresi kullanılmamaya özen gösterilmelidir (Kopar, 2008: 20).

2.2. Ayırıcı Birleşimler ve Sosyal Kontrol Teorileri Bağlamında Çocuk Suçluluğu

Günümüzde, kitle iletişim araçlarının vermiş olduğu hızlı haberleşme ağı sayesinde, neredeyse her gün, suç işleyen veya olumsuz davranışlarda bulunan çocuklarla ilgili haberlere tanık olunabilmektedir. Bunun yanında gasp, huzuru bozma gibi bir takım suç unsurlarına karışan çocuklar da bu grubun sadece küçük bir parçasını oluşturmaktadır.

Çocuk suçluluğu konusunda bu kadar çeşitlenme mevcutken, bu suçluluğun nedenlerinin de neler olabileceği konusunda bilimsel çevrelerden bazı yanıtlar gelmiştir. Amerikan kriminolojisinin mikro düzeyindeki iki ana teorisi olan ayırıcı birleşimler ve sosyal kontrol teorileri bunlardan

bazılarıdır (Ünal, 2008: 51). Bu teoriler, savunuları bakımından taban tabana zıt olduğu için iki farklı görüşü temsil etmektedir.

2.2.1. Ayırıcı Birleşimler Teorisi

Ayırıcı birleşimler teorisi, ilk olarak 1947 yılında Edwin H. Sutherland tarafından ortaya atılmıştır. Sutherland, “Kriminolojinin Prensipleri” adlı kitabında, bireyin psikolojik durumunun, yaşının, sahip olduğu fiziksel çevrenin, sosyal statüsünün, suça olan yatkınlığı üzerinde etkisi olduğunu savunur. Sutherland suçluluk üzerinde etkisi olan bu faktörleri çok faktörlü yaklaşımlar olarak tanımlar. Sutherland’a göre çok faktörlü yaklaşımlar, suçun veya suçlu davranışın direkt nedeni olamazlar. Yaş, ırk, sosyal statü gibi kavramlar tek başlarına suçu açıklayamazlar çünkü aynı yaş grubunda olanların bazıları suç işlerken bazıları işlememektedir. Ona göre suçlu davranışının nedenlerinin açıklanması için sosyolojik bir yaklaşım gereklidir ve bu yaklaşım ayırıcı birleşimler teorisi (Ünal, 2008: 52).

Sutherland bu teorisinde, Chicago Okulu’nun ekolojik kuramı, sembolik etkileşimcilik ve kültür çatışması kuramlarını referans almıştır. Sutherland’a göre suç dürtüsü doğuştan gelen genetik faktörler üzerinde şekillenmez, suç zamanla öğrenilen bir süreçtir ve sosyal çevre tarafından şekillendirilme olasılığı çok yüksektir. Chicago Okulu’nun mekânın suç üzerindeki yansımaları açıklayan görüşlerinin izleri, Sutherland’in teorisinde yeniden biçimlenir (Kamer, 2013: 228).

Ayırıcı birleşimler teorisi Sutherland tarafından dokuz öneride özetlenir (Sutherland ve Cressey’den aktaran: Ünal, 2008: 53).

- Suçlu davranış öğrenilir.
- Suçlu davranış, diğer kişilerle etkileşim sırasında öğrenilir.
- Suçlu davranış kendimize yakın hissettiğimiz gruplarda gerçekleşir.
- Suçlu davranış öğrenilirken; öğrenme a) bazen karmaşık bazen de basit olan suç işleme teknikleri ve b)güdülerin, dürtülerin, rasyonelleştirmelerin, tutumların belirli yönünü içerir.
- Güdülerin ve dürtülerin alacağı belirli yönler hukuk kurallarını onaylayan ve onaylamayan tanımlardan öğrenilirler.
- Hukuk ihlalinin onaylayan tanımların hukuk ihlalinin onaylamayan tanımlardan aşırı olması sebebiyle birey suç işler, ya da sapkın davranışlarda bulunur.
- Ayırıcı birleşimler sıklıkta, devamlılıkta, öncelikte ve yoğunlukta farklılaşırlar. Herhangi bir davranışı öğrenmedeki mekanizmalar suçlu davranışı öğrenme sürecinde de geçerlidirler.
- Suçlu davranış, genel ihtiyaç ve değerlerin açığa vurulması ise, bu davranış genel ihtiyaçlar ve değerlerle açıklanamaz çünkü diğer kabul gören davranışlar da aynı genel ihtiyaç ve değerlerin açığa vurulmasıdır. Örneğin, hırsızlık ve bir işte çalışmanın amaçları yaşam için gerekli olan parayı elde etmektir. Yani suç olan ve suç olmayan davranışın amaçları aynı fakat bu amaca ulaşmak için kullanılan yöntemler farklıdır.

Sutherland, bu teori ile çocuk suçluluğu konusunda, öğrenme, iletişim ve etkileşim unsurlarına vurgu yapar (Voss, 1969: 383). Çocukların yaşadıkları dönem süresince, özellikle ergenlik döneminde iletişim ve etkileşim ile yeni davranışlar öğrendikleri, bu davranışların iyi mi yoksa kötü mü olduğunun ise çevrelerinin elinde olduğu vurgulanır.

Sutherland'in teorisine göre, çocuk suçluluğunun altında yatan asıl etken normatif çatışmalardır. Modern sanayi toplumları, çatışmacı normları ve uygun olmayan davranış öbeklerini bünyesinde barındırır. Çocuğun içinde yaşadığı çevrede meydana gelen bu norm çatışmaları, zamanla onu suç işlemeye yönelten davranışlara iter (Matsueda ve Heimer, 1987: 827).

Ünal (Sutherland ve Cressey, 1960'dan aktaran: Ünal, 2008: 54)'ın makalesinde aktardığı üzere Sutherland'in savunularından biri de usta çırak ilişkisi misali, suçun öğrenilen bir süreç sonucunda ortaya çıkacağıdır. Bu öğrenme sürecinde kişi sadece teknikleri değil suç işlemek için gerekli olan dürtüleri ve hisleri de kazanır. Suçlu davranışı öğrenmek, toplum tarafından davranışın nasıl görüldüğünden bağımsız olarak, bazı davranışların kabul edilebilirliğini de gösteren zihinsel bir süreci de gerektirir. Yani burada sadece salt bir taklit olayı yoktur. Davranışın, zihinsel olarak birey tarafından olumlanma süreci de söz konusudur. Ayırıcı birleşimler teorisindeki öğrenme süreci davranışlardan çok düşüncelere önem veren bilişsel bir süreci içerir.

Sutherland, suçlu olarak adlandırılan kişinin davranış biçimine de vurgu yapar. Ona göre çevresel faktörler, suç üzerinde en büyük etkiye sahip olan faktörlerdir. Suçlu, çevresinden hukuksal normlara uymamayı, normlara aykırı biçimde davranmayı öğrenir. Sutherland'in yapmış olduğu "beyaz yaka suçluluğu" ve "profesyonel hırsız" başlıklı araştırmalarda görülmüştür ki, suç kişisel ve genetik özelliklerle ilgili değildir, bireyin zamanla öğrendiği bir davranış sürecinden ibarettir (Alkers ve diğerleri, 1999'dan aktaran: Düzgün, 2007: 5). Bireysel etkileşim süresi de, teoride dikkat çeken başka bir unsurdur. Eğer bireyler hukuk dışı olan fiilere daha erken yaşlarda, sıklıkla, uzun süre boyunca maruz kalırlarsa bireylerin suç işleme potansiyelleri de artacaktır.

Ayırıcı birleşimler teorisi, suçlu davranışları açıklarken öğrenme olgusuna atfettiği önemden ötürü birçok çevre tarafından olumlu karşılanmıştır. Ancak suçluluğun yoğun olduğu çöküntü çevrelerde barınan çocukların yoğun olarak suç fiillerine karışacağını savunması ve genel olarak kırsal alanlarda işlenen suç türlerine yönelmesi kuramın eksiklikleri olarak belirtilmektedir (Avcı, 2015: 114).

2.2.2. Sosyal Kontrol Teorisi

Sosyal kontrol teorileri, aslında genel bir tanımlamadır. Teoriler, özünde Thomas Hobbes'un "Homo Homini Lupus" yani "İnsan İnsanın Kurdudur" görüşüne dayanır. İnsanlar doğal düzende kendi çıkarları peşinde koşan bencil yaratıklardır ve sadece kendilerini tatmin etmek için bile suç

işleyebilme potansiyeline sahiptirler. Sosyal kontrol teorilerinin özünü oluşturan bu varsayımlar, suç olgusu ile ilgili araştırmalarda temel dayanak noktalarını teşkil ederler. Teorilerde asıl yanıt aranan soru “İnsan niçin suç işlemez, niçin kurallara uyar ?” sorularıdır. Sosyal kontrol teorisi, suç sosyolojisi alanında önde gelen isimlerden biri olan Travis Hirschi tarafından geliştirilmiştir. Teorinin odak noktası, ayırıcı birleşimler teorisi ile olan zıtlığıdır. Ayırıcı birleşimler teorisi, esas olarak suçun öğrenilen bir süreç olduğunu vurgularken, sosyal kontrol teorisine göre suç, doğuştan gelen, kişilik özelliklerine bağlı ve insanın kendi içinde olan bir olgudur (Ünal, 2008: 56).

Hirschi'nin “Çocuk Suçluluğunun Nedenleri” yapıtı, çocuk suçluluğu alanında ayırıcı birleşimler teorisi ile kıyaslama analizi içeren önemli bir eserdir. Hirschi'nin teorisi, Hobbescu varsayımlara dayanır ve insan doğasının özünde iyi olmadığı vurgusu yapılıdır. İnsanların tümünün hayvan olduğu, bu sebeple suç içeren davranışlara yönelebilecekleri aktarılır (Wiatrowski ve diğerleri, 1981: 525). Hirschi'ye göre eğer insanlar üzerinde medeniyet baskısı olmasa, insanların doğalarından gelen hayvansal içgüdüleri ortaya çıkacaktır ve doğalarından dolayı, insanların suç işleme yeteneğine ya da kabiliyetine sahip olduğu görülecektir (Ünal, 2008: 56).

Hirschi, bireylerin suç işleme sebeplerini özlerinden kaynaklanan sebeplere bağlasa bile, suç işlememeye dönük davranışlarını açıklarken ayırıcı birleşimler teorisinin savunularını kullanır. Hirschi'ye göre insanları suç işlememeye iten unsur, içinde olduğu toplumun bağlarını kuvvetlendiren aidiyet, bilinç gibi unsurlardır (Ünal, 2008: 57). Suç unsuru olan davranışlar, bireylerin toplumsal bağlarının seyrek veya bu bağların neredeyse hiç olmadığı alanlarda yoğunlaşır. Suç unsuru ve sosyal bağ arasında zıt yönlü bir ilişki mevcuttur.

Wiatrowski ve diğerlerinin (1981: 525), Amerikan Sosyoloji dergisinde yayımlanan makalelerinde sosyal bağların oluşum mekanizmaları dörde ayrılır; bağlılık, inanç, meşguliyet ve taahhüt. Bağlılık söz konusu olduğunda asıl odak noktası ailedir. Bireylerin kendileri için önemli olan kişilerle kurduğu bağlar esastır. Aile ortamı, bağlılığın kaynağı olarak kabul edilir. İlk rol model olarak kabul edilen kişiler, aile bireyleridir. İnanç kavramında, kişilerin sosyal değer atfettiği inanca vurgu yapılır. Sosyal değerlere daha az inanç, daha fazla suç davranışı getirecektir. İnanç kavramının bir vurgu noktası da bir sosyal yapıda herkes tarafından kabul görmüş bir değerler sistemine vurgu yapmasıdır. Bu değerler sistemi bireyi suç işlemekten alıkoyar. Meşguliyet, bireyin sosyal anlamda kendini başarılı ve güçlü bir birey olarak görmesi için meşgul olduğu işler olarak tanımlanabilir. Üniversiteye gitmek, iyi bir iş sahibi olmak, meşguliyet kavramının içerisinde yer alır. Bu tür aktiviteler bireyi meşgul kıldığı için birey suçtan uzaklaşacaktır. Taahhüt ise bireylerin geleceğe yönelik hedeflerine ulaşmak için harcadıkları enerjiler bütünüdür.

Bu dört unsur, birey ve toplum arasındaki bağları etkilemektedir. Bu bağlamda, Hirschi'ye göre bireyler doğal olarak suç işleme eğilimine sahip oldukları için bireyi topluma bağlayan bağlar

zayıf ise birey suç işlemekte ya da sapma davranışlarında özgür olmaktadır. Sadece güçlü bağlar bireyleri kontrol altında tutarak onların suç işlemelerini önlemektedir (Ünal, 2008: 58).

Hirschi, doğal oluşum süreci içerisinde bireyde zaten suç dürtüsünün olduğu savunusundan hareketle, suç işlemek için ekstra bir mekanizmaya gerek olmadığını savunur. İnsanlar doğal düzende zaten suç işleyen varlıklardır. Dışarıdan öğrenilen ve alınan hareketler, davranışlar, dürtüler suç unsuruna dayanak teşkil etmez. Bu bağlamda ayırıcı birleşimler teorisi ile sosyal kontrol teorisinin zıtlığı bariz bir şekilde fark edilebilir. Ayırıcı birleşimler teorisine göre suç, usta çırak ilişkisinde olduğu gibi sonradan öğrenilir ve çevresel faktörler tarafından şekillendirilir. Ancak sosyal kontrol teorisi, suç fiillerinin zaten insanın içinde olan dürtülerden kaynaklandığını ve çevresel faktörlerden kaynaklanmadığını savunur.

2.3. Çocuk Suçluluğuna Neden Olan Faktörler

Çocukların işlediği suçlar, yetişkinlerin işlediği suçlara nazaran daha sade ve basittir. Bunun altında yatan temel sebep çocukların sahip olduğu içgüdüsel hareket mekanizmasıdır. Bir çocuğun, karmaşık yapıdaki bir suça karışması çok nadir bir olaydır. Çocukları suça iten nedenleri incelendiğinde, tüm faktörleri içine alan gruplandırmalar yapılabilmektedir. Bu gruplandırmalar, kişisel nedenler, ailevi nedenler ve çevresel nedenler olarak üç başlık altında toplanabilir.

2.3.1. Kişisel Nedenler

Kişisel nedenler incelendiğinde, çocuğun fiziksel veya psikolojik olarak eksikliği ya da yetersizliği söz konusudur. Bu eksiklik sonrası çocukta aşağılık kompleksi oluşur ve bu kompleks zamanla dışsal öfkeye dönüşür. Bu öfke çocukları suça iten önemli bir faktördür.

Suçluluk olgusu üzerinde çalışmalar yapan uzmanlar, toplumsal ve çevresel etkenlerin yanı sıra kalıtsal, fizyolojik ve biyolojik etkenlere de önem vermişlerdir. Bedensel ve zihinsel gelişimi sınırlı olan çocuk, sırf bu nedenlerden dolayı bile suç işleyebilme potansiyeline sahiptir (Balcı, 2011: 46). Fiziksel engel, çocuk suçluluğuna yönelim konusunda ciddi bir unsuru teşkil eder. Fiziksel engele sahip çocuklar, özellikle küçük yaşlardan itibaren, çocuk acımasızlığı denilen ve meraka dayanan ilginin odağı olurlar. Gerek okulda gerek sokakta, toplum tarafından farklı bir gözle görülüp bazı çocuklar tarafından acımasız davranışlara maruz kalırlar. Bu duruma maruz kalan çocuk, zamanla kendi içinde bir savunma mekanizması geliştirir ve zihninde dış dünyaya karşı bir duvar oluşturur. Kendi içine kapanan çocuk, bu duvarı yıkamaz ve bu durum onu bunalıma kadar götürebilir.

Çocuk suçluluğunun bireysel nedenleri, çevresel faktörlere nazaran daha tali bir öneme sahiptir. Çocuğun fiziksel ve zihinsel farklılığı, çevre tarafından farklılaştırılmadığı sürece,

çocuğun psikolojik olarak etkileneceği boyuta gelmeyebilir. Sosyal hayatta çocuğun bu durumu farklılaştırıldığı ve dışlanma mekanizması haline geldiği zaman, ruhsal çöküntüler ve psikolojik bozukluklar meydana gelmektedir. Bu sebeplerdir ki bireysel sebepleri tamamlayan çevresel faktörler, suç unsurunun oluşumu üzerinde yadsınamaz bir etkiye sahiptir (Aydın, 2010: 19).

2.3.2. Ailevi Nedenler

Çocuk suçluluğunu oluşturan ailevi nedenlere bakıldığında karşımıza aile içinde çatışmacı ilişkileri, ailenin dağılma sorununu, ailenin ekonomik ve eğitim durumunu içine alabilecek ve daha birçok faktörle genişletebileceğimiz bir nedenler bütünü çıkmaktadır (Terzi, 2007: 53).

Aile içerisinde, anne ve babanın en önemli görevlerinden biri çocuklarını eğitmektir. Çocukların kendi ayakları üzerinde durabilen bir birey olmalarındaki ilk adımlar ailede atılır. İlk sorumluluklar aile yapısı içerisinde öğrenilir. Sağlıklı bir toplum yapısının temel taşı, sağlıklı bir ailedir. Çocuk suçluluğu hususunda çocukların ve ailelerin bu sorunla nasıl başa çıkacağı ilk olarak bir eğitim sorunudur ve özellikle anne ve babanın eğitimi ile yakından ilişkilidir. Çocuğun psikolojik açıdan sağlıklı büyümesinin öncelikli koşulu aile yapısı içerisindeki sağlıklı ilişkiler bütünüdür. Anne ve babaların çocukların suça yönelme faktörlerinin neler olduğu ve çocukları suça yönelmişse bununla nasıl başa çıkılacağı konusunda eğitilmiş olmaları gerekmektedir (Ereş, 2009: 93).

Aile içi çatışmacı ilişkiler, çocuk üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Çocuğun mutluluğunu önemsemeyen anne ya da baba, çocuğun, mutluluk kavramını dışarıda aramasına sebebiyet verecektir. Anne baba arasındaki şiddetli geçimsizlikler, öfke söylemleri, çocuğu küçük yaştan itibaren agresif bir ruh haline sürükleyecek, olaylara bakış açısını ve tahammül düzeyini önemli ölçüde etkileyecektir.

Ailenin dağılması, annenin veya babanın ölümü ya da anne baba arasındaki anlaşmazlıklar sonucu boşanmaları gibi durumları içermektedir. Parçalanmış aileler söz konusu olduğunda, toplum nezdinde de akla ilk gelen şey çocukların durumu olmaktadır. Gerçekten de ailelerin parçalanma sürecine giden yolda dahi, çocukların içerisinde olduğu korku ve yalnızlık hissi, ileriki dönemlerde ciddi sorunların yolunu açabilmektedir. İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsünce 974 suçlu çocuk üzerinde yapılan bir çalışmada, 974 çocuktan %42.1'inin parçalanmış ailelerin çocukları olduğu görülmüştür (Ayanoğlu, 2002'den aktaran: Terzi, 2007: 56). Yine 1946 yılında doğan 5000'den fazla çocuk üzerinde M. Wadsworth tarafından yapılan bir inceleme, suçluluğun kaynağı açısından parçalanmış aile kavramını odak noktası yapar. Yapılan araştırma sonucu, boşanma veya ayrılık sonucu parçalanmış ailelerden gelen erkek çocukların, ölüm sebebiyle parçalanmış ailelerden gelen çocuklara kıyasla, 21 yaşına kadar, mahkum olma ve uyarı cezası alma oranlarının daha fazla olduğu görülmüştür (Dinç, 2013: 46).

Toplumsallaşma süreci içerisinde kız çocuk anneyi erkek çocuk ise babayı rol model olarak almaktadır. Bunun haricinde çocuğun gelişim yıllarında güven, sevgi gibi duygular anne tarafından çocuğa verilmektedir. Anne dışında, babanın yoksunluğu özellikle erkek çocuklar açısından problem yaratabilmektedir. Model alınacak birinin eksikliği ve ailede oluşan otorite boşluğu çocukta psiko-sosyal olarak birtakım sıkıntılara neden olabilmektedir (Avcı, 2015: 137).

Parçalanmış aileler ve çocuk suçluluğu arasında ilişki kuran bir başka görüş de Bowlby'dan gelmiştir. Bowlby yaptığı araştırmada, suçluların, çocukluk dönemlerinde, en az 5 yıllık süreyi baz alarak, bu süre dahilinde veya daha uzun süreli olarak, anne sevgisinden yoksun kalmalarının oldukça muhtemel olduğunu vurgulamıştır. Vücut için elzem olan vitamin ve mineraller misali, çocuğun ruh sağlığının da güçlü olabilmesi için anne sevgisi ve şefkati gereklidir (Bahar ve Seyhan, 2006: 102).

Ailenin demografik yapısı ve çocukları suça iten faktörler göz önüne alındığında iki taraflı bir ilişki söz konusudur. Ailenin genel nüfusu ve sahip olunan çocuk sayısı arasındaki ilişki bu bağlamda ele alınır. Ailenin genel demografik yapısının artışıyla anne ve babanın çocuklarına karşı yetersiz ilgi göstermesi, çocuğun gelişim çağlarında dışarıya yönelmesine sebep olabilmektedir. Bunun yanında yaşanan ortamda kişi başına düşen mekânın daha sınırlı hale gelmesi, çocukların zihinsel ve fiziksel ihtiyaçlarının uygun şekilde karşılanamaması, sınırlı olanaklar ve fazla çocuk sebebiyle çocuklar arasında eğitim bakımından fedakarlıkların yapılması çocuğu ev dışı ortamlara iterek suç unsurlarına yönlendirebilmektedir (Avcı, 2015: 155).

Çocukların aile içerisindeki doğum sıraları da suç faktörünü dolaylı olarak ortaya çıkarabilmektedir. Ailenin ilk çocuğu, sonradan doğan çocuklar üzerinde bakıcı yükümlüğünü hissetmektedir ve bazı aileler de bu yükümlülüğü çocuklarına hissettirmektedirler. Dolayısıyla bakıcı konumunda olan bu çocuk, eğitim alma konusunda sorunlar yaşamakta, çalışma hayatına ve sokak yaşamına daha erken maruz kalmaktadır. Ailenin en küçük çocuğu ise genellikle korunan ve sakınılan çocuk statüsündedir. En küçük çocuğa karşı gösterilen bu aşırı ilgi, hayatının ilerleyen zamanlarında çocuğun dış çevreden aynı ilgiyi görmemesiyle ters bir etki yaratır. Çocuk, toplum içerisinde ilgi ve kabul görmek için suça yönelik davranışlarda bulunabilir (Balci, 2011: 55).

Ailelerin sosyo ekonomik düzeyleri, çocukları suça iten dolaylı bir faktördür. Şöyle ki, ekonomik anlamda problem yaşayan ailelerin çocukları küçük yaşlardan itibaren çalışmaya başlayacaklardır. Bu çocukların çoğu sokaklarda mendil satarak, ayakkabı boyayarak aile geçimlerine katkıda bulunacaklardır. Bu bağlamda, çocukların kişilik gelişimlerinin en önemli dönemi olan bu süreçte, çocuklar aile içerisinde çıkıp sokak kültürüne adapte olmaya başlayacaklardır. Sokak kültüründe, suçlu profilde birçok insanın arasında yetişen çocuğun zamanla suç fiillerine yatkınlığı ortaya çıkabilmektedir (Ayanoğlu, 2002'den aktaran: Terzi, 2007: 61).

Birçok olanaksızlık içinde yaşadığı halde suça yönelmeyen çocuklar söz konusu olsa da, ekonomik yetersizlikler ile çocukların suça yönelmesi arasında ciddi bir ilişki söz konusudur. Ailenin düşük gelir grubunda olmasından ötürü, anne figürünün iş hayatına katılması dolaylı yoldan çocuk suçluluğu üzerinde etkilidir. Annenin çalışması, çocuğun gelişiminin en önemli dönemlerinde annesinden mahrum kalmasına sebebiyet vererek anne-çocuk arasındaki duygusal noksanlığı tetikleyecek ve çocuğun özellikle annenin kontrolünün dışında bir hayatı olmasına sebep olacaktır. Bu durum ise, çocuğun onu olumsuz etkenlere yönlendirecek faktörlerle (olumsuz akran grupları, merdiven altı mekânlar) daha yakın olması anlamına gelmektedir (Avcı, 2015, 152).

Travis Hirschi, “Crime and Family” adlı makalesinde suç faktörünün incelenmesinde ailenin önemine vurgu yapmıştır. Söz konusu makalede, problemlili çocuğa sahip ailelerin yapması gerekenler temelde üç madde ile vurgulanmıştır. Aileler, çocuğun davranışlarını gözlemlemeli, çocukta herhangi bir davranış bozukluğu gördüğü zaman tanınmalı, belli bir süre çocuk bu davranışını sürdürdüğü zaman uygun bir şekilde cezalandırma mekanizmasını devreye sokmalıdır. Hirschi, ayrıca suçlu kimselerin anne ve babalarının, erkek ve kız kardeşlerinin de suç işlemeye yatkın olduğunu iddia eder. Hirschi, ayrıca, anne-baba ya da potansiyel anne-babaların, çocukları üzerindeki haklarını uygun ve doğru şekilde kullanabilmesi için lise döneminde eğitime tabi tutulmasını savunur (Dursun, 1997: 66) .

Shulman, ailenin çocuk üzerindeki etkisini açıklarken, üç ana etki biriminden bahseder. Shulman’a göre aile üç temel fonksiyonu yerine getirir. İlk olarak hayatta kalmanın ilk eğitimi ailede verilir. İkinci olarak, sosyalleşme deneyimi ve bireylerin kişiliği aile ortamında oluşur. Son olarak değerlerin ve kültürel birikimlerin aktarılmasının en temel aracı ailedir. Shulman, bu üç etkinin de çocuğun suça yönelmesinde etkisinin olduğunu savunur (Shulman, 1949: 21). Hayatta kalma eğitimi, yaşama adapte olabilme yeteneği, çocuğun güçlü bir birey olması için kazanması gereken bir yetenektir. Buna sahip olamayan çocuklar, yaşamlarını kendi başlarına idame ettiremeyecekler ve zamanla suç unsurlarına (başta mala karşı) karışacaklardır. Kişiliğin kazanılmasında etkisi olan ailenin, çocuğun gelişim dönemindeki hataları, çocuğun ileriki yaşantısında olumsuzluklarla kendini gösterecektir. Değer ve kültür bir bireyin yaşama sebepleri arasında yer alır. Sahip olduklarının değerini ve kültürel birikimlerini alan çocuklar, diğerlerine nazaran çok daha güçlü bir zihinsel yapıya sahip olacaklardır.

Kopar (2008: 34), aile ve çocuk suçluluğu konusunda üç faktörün, diğer faktörlere nazaran daha belirleyici ve önemli olduğunu savunmakta ve toplumda son yıllarda görülen çocuk suçluluğunun nedenlerini çoğunlukla bu üç faktöre dayandırmaktadır. Eğitim bu faktörler arasında başı çekmektedir. Ailelerin eğitim düzeyi, çocukların nasıl bir hayat süreceği üzerinde doğrudan etkilidir. Eğitimin verdiği davranış öbeklerini aile içerisinde yerine getiren bireyler, çocuklara küçük yaşlardan itibaren rol model olmaktadır. Bu model alış, çocuğun, yaşamının ilerleyen dönemlerinde nasıl bir kişiliğe sahip olacağını belirlemek konusunda önemlidir. Söz konusu eğitim,

bireylerin yalnızca okullarda aldığı eğitimi kapsamamakta, asıl odak noktası olarak, ailenin çocuk yetiştirme bilincine sahip olup olmadığı vurgulanmaktadır. İkinci faktör, ailelerin bakabileceği ve ilgilenebileceği sayıdan daha fazla çocuk yapma arzudur. Söz konusu faktör, her çocuğun üzerine düşen ilgiyi daha da azaltmakta ve ilgiden yoksun çocuklar ortaya çıkmaktadır. Son faktör ise çocuk istismarı olarak kendini göstermektedir. Çocukların cinsel istismarı, psikolojik, fiziksel, davranışsal ve cinsel anlamda birçok soruna sebebiyet vermektedir. Çocuk yaşlarda yaşanan bu sorunlar, ileriki yaşlarda dengesiz ve sağlıksız bir gelişime sebep olacak ve bu durum da çocuğun suça itilmesinin bir aracı olacaktı (Güral, 2009: 57).

2.3.3. Çevresel Nedenler

Birey, çocukluk adı verilen dönemde sürekli olarak büyüyen ve gelişen bir canlıdır. Gerek fiziksel gerek zihinsel olarak büyüüp gelişen bu canlı, özellikle gelişim evresinde çevreye karşı aşırı duyarlılık hali gösterir. Çocuğun hareketleri, davranışları hatta ağzından çıkan ilk kelime çevresel faktörler tarafından belirlenir. Çevrenin çocuk üzerinde etkisinin bu denli yoğun olması, uygunsuz ve kötü bir çevrede büyüyen bir çocuk üzerinde ne yazık ki olumsuz etkiler doğuracaktır. Çevrenin çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi incelenirken ele alınması gereken konular akran grupları, okul çevresi ve kitle iletişim araçlarının çocuk üzerindeki etkisidir.

Akran gruplarının çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi incelenirken ilk olarak üzerinde durulması gereken nokta, çocuğun gelişme dönemine girdikçe sosyalleşme ihtiyacının arttığıdır. Özellikle 6-8 yaş aralığındaki çocuklarda grupsal toplanma ve oyunlarda artış görülmektedir. Çocuk bu yaş aralığında, daha az benmerkezci buna karşın daha çok yardımsever ve paylaşım açıktır. Grup olarak hareket etme bilinci yine bu yaş aralığında ortaya çıkar. Çocuğun bu dönemdeki grup üyeleri, tipik olarak ortak ilgileri olan ve amacı eğlenmek olan akranlardan oluşur (Dinç, 2013: 50). Akran grubu, çocukluğun ilk dönemlerinde başlayan ve çocuğun zihinsel-psikolojik gelişiminde aileden sonra en fazla önemi atfedilen etkidir. Çocuğun, ailesinin yanında olduğundan daha fazla rahat etmesini ve davranmasını sağlayan akran grupları, çocuğa tanıdığı özgürlük alanıyla bireyler arasındaki ilişkiler bakımından gerçeklerle yüz yüze geldiği bir ortamdır (Uluğtekin, 1991'den aktaran: Avcı, 2009: 110).

Akran grupları, çocukların, ailenin himayesinden çıkmaya başlamasıyla içerisine dahil oldukları gruplardır. Bu gruplar, özellikle ergenlik döneminde, çocuk açısından daha etkili olmaktadır çünkü ergenlik döneminde, çocuk yaşadığı biyo-psişik sebeplerden ötürü hem ailesinin otoriter tavrına karşı bir cephe almakta hem de aile ortamından uzaklaşarak akran gruplarla daha fazla vakit geçirmektedir (Avcı, 2015: 162). Erken çocukluk döneminin sona ermesinden sonra, çocuk ilk olarak yaşadığı sosyal çevreden, daha da daraltmak gerekirse kendi mahallesinden akran gruplarına dahil olmaya başlar. Günümüz sanayi toplumunda, kadınların da aktif olarak iş yaşamına dahil olmasıyla, çocuğun gelişim döneminde yanında olan sosyal varlıklar bakıcılar ve

akran gruplarıdır. Yüksek gelirli aileler çocuklarını kreş gibi merkezlere gönderirken, daha dar gelirli ailelerin çocukları büyük oranda akran grupları arasında büyümektedir (Güral, 2009: 79). Akran grupları, çocuğa sağladığı özgürlük ortamıyla kendini ifade etme, iletişim becerilerini güçlendirme, liderlik dürtüsü kazanma gibi olumlu etkiler barındırır. Ancak ne yazık ki tüm bu olumlu faktörlerin haricinde, uyuşturucu, sigara, alkol gibi zararlı alışkanlıklar, kendini kanıtlama dürtüsüyle, çoğunlukla akran gruplarında ortaya çıkmaktadır. Akran grupları arasındaki arkadaşlık ilişkilerinin devamlılığı çoğunlukla aynı şekilde davranılmasına ve aynı düşüncelere sahip olunmasına bağlıdır. Çocuk, söz konusu olumsuz fiilleri onaylamasa bile, akran grubu içerisinde küçük düşmemek ve dışlanmamak için bu olumsuz davranışları gerçekleştirebilmektedir (Akalın, 1999'dan aktaran: Aydın, 2010: 31).

Çocuğun nasıl bir akran grubuna sahip olacağı, aile ile yakından ilgilidir. Ailenin ekonomik durumu, sosyal statüleri, düşünce yapıları, çocuk yetiştirme anlayışları gibi faktörler, küçük yaşlardan itibaren çocukların arkadaş çevrelerini şekillendirir. Bu bağlamda kimi akran grupları çocukların gelişimine pozitif katkı sağlayıp onları daha güçlü bir birey olma yolunda ilerletirken, kimi akran grupları da çocuğun sapkın ya da suçlu fiillere veya düşünce yapılarına sahip olmasında önemli rol oynar (Avcı, 2009: 164).

Çocukların birlikte suça yönelmesinin temel sebebi aslında yetişkinlerle aynıdır. Çocuklar suç işlerken ya da suça itilirken, yalnız kalmaktansa başka biriyle olmayı tercih ederler ve bunun altında yatan temel sebep, fiil işlenirken duyulan korkuyu az da olsa azaltmasıdır. Bir diğer sebep olarak da, çocuk suç fiiline ilişkin davranışı arkadaşlarıyla birlikte gerçekleştirirse, bu fiilin çok da anormal bir durum olmadığı kanaatine kapılmaktadır (Boğa, 2011: 104). Suça itilen çocuklar, kendi akran grupları sebebiyle toplumun belli bir kesiminden ayrılmışlardır. Kendi düşüncelerinde olan bireyleri kabul ederlerken, kendi düşünceleri dışında olan dünyaya karşı soğuk ve ilgisizdirler (Hatipoğlu, 2008: 63).

Liu (2000: 503)'ya göre, ailelerinden yetersiz ilgi gören ve aileleri tarafından olumsuz muamelelere maruz bırakılan çocuklar ve akranları tarafından sürekli olarak suç unsurlarına yönelmeye teşvik edilen çocuklar, akranları tarafından suça yönlendirilmeyen çocuklara göre daha fazla suç işlemektedir. Aynı şekilde aileleri tarafından yeterli ilgi gösterilmeyen çocukların, suç unsurlarına dahil olan arkadaş gruplarına girmesi, çocuğun suça yönelmesindeki en büyük etkidir. Liu'nun bu kaniya varmasındaki temel varsayım noktası yine aile ilişkileridir. Aile, çocuğun sosyal açlığını gidermekte ikinci kademeye düşerse, akran grupları birinci kademe için her zaman hazır beklemektedir.

Akran gruplarının birinci kademeye yerleşmesi halinde ise, çocuğun, ailenin beklentileri ve akranların beklentileri arasında bir çatışma yaşaması olasıdır. Çocuk, grup ortamında güç ve aidiyet duygusu kazanır. Tek başına yapmaktan çekindiği fiilleri arkadaşlarıyla birlikte yapmaya çalışır.

Ailelerin bu fiilleri kısıtlamaya çalışması halinde çocuk hangi tarafın onun üzerindeki etkisi daha fazlaysa o tarafa yönelmektedir. Akran ortamının getirdiği özgürlük hissi, çocuğun gruba daha da fazla bağlanmasına sebebiyet verir (Horroks, 1965'den aktaran: Demir vd. 2005: 84). Eğer akran grubu çocuğu suça iten faktörlere yöneltirse, bu bağ çocuğun suç unsurlarına yönelmesini kolaylaştıracaktır.

Çocuk suçluluğunun çevresel faktörlü incelenmesinde okul ortamının etkisinden söz ederken, ilk bahsedilmesi gereken olgu, okul kurumunun, çocuğun örgütlü ve kurumsal bir alanda ilk toplumsallaşma merkezi olduğudur. Okul, aileden gelen temel kimlik unsurlarının geliştirileceği, çocuğun gelecek fikriyle bezenmeye başlayacağı bir mekândır. Çocuğun küçük yaşlardan itibaren aile ve akranlarından aldığı temel kişilik özellikleri, okulda gelişmektedir. Çocuğun kişiliğinin gelişimde merkezi bir rol oynayan okulun sadece bilgi aktarma görevini üstlenmiş, öğrenimi eğitimi üstün tutmuş bir konumda olması, çocuğun uyumsuz ya da suça yönelik davranışlarını frenleyici bir mekanizma teşkil etmeyecektir (Hatipoğlu, 2008: 60).

Okul faktörünün çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi, büyük oranda frenleyici mekanizma olarak görev yapmaktadır. Okul, çocuklara temel matematik, fen bilimleri, sosyal bilimler eğitimi vermenin yanı sıra çocuğun toplum içerisinde nasıl davranacağını, hangi kurallara uyması gerektiğini, sağlıklı bir birey olma yolunda atılması gereken zihinsel ve fiziksel adımları gösteren bir mekanizma olmalıdır. Çocuğun okul içerisinde arkadaşları ve öğretmenleriyle kuracağı sosyal ilişkiler son derece önemlidir. Özellikle aile içerisinde problemleri olan ve aile fertlerinden birini kaybetmiş çocukların öğretmenleri tarafından anne ya da baba şefkati görmesi, çocuğun ilerleyen yaşlarda düzgün bir rol model seçimi üzerinde önemli etkiler doğurabilmektedir (Güral, 2009: 83).

İstisnaları bir kenara bırakırsak, eğitim ile suç oranları arasında ters orantı vardır. Victor Hugo'nun "Bir okulun yapılması, bir hapisanenin kapatılması demektir" cümlesi, bu düşünceyi destekler. Eğitim ile çocuklar küçük yaşlardan itibaren, nasıl düşünmesi gerektiği, toplumsal kurallara uymanın neden önemli olduğu, saygınlığın ve itibarın ne demek olduğu, iyi bir birey olmanın neden önemli olduğu konusunda bilinçlendirilir. Bir sosyalizasyon aracı olarak okul, çocuğun ileriki yaşlarda nasıl bir birey olacağını ve yapacağı işlerin temellerinin atıldığı yerdir. Aile tarafından verilmeyen veya eksik verilen psiko-sosyal eğitim, çocuğa okullarda verilmektedir. Okul bu işlevi yerine getirdiği ölçüde amacını yerine getirir (Öter, 2005: 60). Okul kurumuyla ilgili önemle vurgulanması gereken esas nokta, okulun sadece örgün eğitime ve karne almaya yönelik bir kurum olmasından ziyade çocuğun hayatı boyunca vereceği kararlarda kendisine ön ayak olacak güdülerin ve donanımın temellerinin şekillendiği sıcak bir yuva olması gerektiğidir. Çocuğun suça yönelmesini engelleyecek en önemli faktörlerden biri de zaten budur (Kopar, 2008: 38).

Wolfe (1962: 90)'a göre, eğer okullar çocuk suçluluğunun önlenmesine ve kontrol edilmesine yönelik katkı sağlamak istiyorsa, bazı temel gereklilikleri sağlamak zorundadır. İlk olarak

okullarda kalifiye öğretmenlerin bulundurulmasına özen gösterilmelidir. Okullarda, çocukların temel ilgi alanlarını keşfedecek ve onları bu alanlarda eğitecek özel eğitimli öğretmenler bulundurulmalıdır. Okullarda öğrencilerin olumsuz davranışlarını ve yönelimlerini ilk anlarda keşfedecek rehberlik hizmetleri, psikologlar, psikiyatrlar bulundurulmalıdır. Okul müfredatı esnetilebilir, bireysel ihtiyaçları, ilgileri ve yetenekleri karşılamaya yönelik olmalıdır. Tek tipleştirme olgusu mümkün olduğunca terk edilmelidir. Okul dışında çocukların sosyalleşme süreçlerini daha sağlıklı sürdürmeleri için kamplar yapılmalıdır. Her çocuğun bireysel katılımının ön plana alınacağı bu kamplarda, temel derslerden sportif aktivitelere kadar geniş bir yelpazede etkinlik olanakları tanınmalıdır.

Kitle iletişim araçlarının çocuk suçluluğu üzerindeki etkisi yine dolaylı olarak kendini göstermektedir. Kitle iletişim araçları, özünde, toplumda bilgi paylaşımını ve hızını arttırmayı amaçlayan araçlardır. Bu araçların bir diğer özelliği ise, insanların boş vakitlerini geçirebilecekleri eğlenceli bir aktivite olarak gün yüzüne çıkmasıdır. Özellikle televizyon ve internet, artık her evde her yaştan insanın kullanabileceği bir olanak haline gelmiştir. Bu cihazlar, insanları bilgilendirme ve eğlendirme özelliklerinin yanı sıra ciddi tehlikeleri de içlerinde barındırabilmektedirler (Avcı, 2009: 117).

Kitle iletişim araçları, toplumlara yeni yaşam modelleri sunarak, onların inanç ve tutumlarında çeşitli değişiklikler yaratabilme potansiyeline sahiptir. Günümüzde özellikle çocukların boş zamanlarını değerlendirmek için yaygın olarak bu kitle iletişim araçlarına yönelmeleri bazı olumsuzluklara da sebebiyet vermektedir. Kitle iletişim araçlarında yoğun olarak kullanılan şiddet, ölüm ve ahlak bozucu imaj dürtüleri çocuk ve gençlerde suç unsurlarına olan eğilimi arttırmaktadır (Dilber, 2014: 60).

Kitle iletişim araçlarında görsel imajların yarattığı ileti, uyandırdıkları duygu ve dürtülerde yatmaktadır. İmaj oluşturma, beyin içerisinde, duyguları barındıran korteks ile yakından ilişkilidir.

Televizyonda görülen yayın akışı, özünde birçok fotoğrafın arka arkaya hızla aktarılmasından meydana gelmektedir. İnsan beyni bir görsel imajı bilinçaltına kaydettiği zaman, bu imajı kolay kolay unutmaz. İşitsel olarak duyulan ibareler, görsel ibarelere göre çok daha az hatırlanmakta ve bilinçaltına atılmaktadır. Televizyonlarda görsel imajın bireyde oluşturduğu duygu ne kadar güçlüyse, imajın bilinçaltında kalma süresi de o kadar uzun olacaktır. Söz konusu çocuklarımız olduğunda ise, durum çok daha ciddidir. Çocuklar, gelişim çağında imajları adeta emerler. Çocuk beyni, etraftaki tüm uyarıcılara karşı bir tepki gösterir ve tüm mesajları bilinçaltında depolar (DeGaetona, 2007'den aktaran: Boğa, 2011: 105). Çocuk, henüz eleştirel bir zeka geliştiremediğinden dolayı kitle iletişim araçlarından, özellikle televizyon ve bilgisayardan gelen verilerin kendisi için olumlu ya da olumsuz olduğunu ayırt edemez.

Kitle iletişim araçlarından televizyonun, aile içerisindeki sosyal bağları ve paylaşım duygusunu azalttığı düşünülmektedir. Bu durum da çocukların sosyo-psikolojik gelişimi üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Çocukların gelişimine zarar veren bir başka etken ise, televizyonlardaki programlarda, kahramanların sorunlarını genellikle şiddete başvurarak çözmesidir. Kahramanların iyiyi temsil ediyor oluşu, şiddete başvurmalarını meşrulaştırır ve çocuk için şiddet kaçınılması gereken bir olgu olmaktan çıkar (Avcı, 2009: 118).

Her evde günlük kullanımın vazgeçilmez cihazı televizyonun çocuklar üzerinde fiziksel ve zihinsel olarak birçok olumsuz etkisi vardır. Televizyon izleyen çocukların çoğunda, ders çalışmaya karşı bir isteksizlik, şiddete olan eğilimin ve saldırganlığın artması, televizyonda görülen kahramanlarla özdeşleşerek gerçek dünyadan uzaklaşma, sosyal ilişkilerde zorlanma ve uzun süre hareketsizce televizyon karşısında hareketsiz kalma sebebiyle obezite ve hareketsizliğe bağlı fiziksel rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Çocuklarda algı ve odak bozuklukları, cümle kurmada yaşanan zorluklar ve kendini zor ifade edebilme, yine kitle iletişim araçlarından ve özellikle aşırı televizyon izleniminden kaynaklı problemler olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuğun sosyal yönünü etkileyen bu olumsuzluklar, okul yıllarında çocuğun sosyal gelişimi üzerinde ciddi sıkıntılar yaratmaktadır (Büyükbaykal, 2007: 35).

Kitle iletişim araçlarının çocuklar üzerinde yarattığı olumsuz etkilere ve bu etkiler sonucunda ortaya çıkan davranış değişikliklerine değinilirse şu maddelere yer verilebilir (Kunt, 2003'den aktaran: Dilber, 2014: 64);

- Çocuklar, televizyonda gördükleri kahramanları kendilerine rol model olarak seçmektedirler ve kahramanların kişisel özelliklerini günlük yaşamda mevcut ilişkilerine yansıtmaktadırlar.
- Şiddet ve cinsellik içeren yayınlar çocukları psikolojik sorunlara iterek içine kapanık ve sosyal ilişkilerinde çekingen bireyler ortaya çıkarmaktadır.
- Çocuklarda cinsel ve saldırgan davranış dürtülerinin erken yaşlarda aşırı uyarılması, cinsel bozukluklara ve sadist duyguların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.
- Şiddet içeren yayınları tercih eden çocuklar zamanla arkadaşlık ilişkilerinde başarısız olup yalnız yaşamayı ve kendi dünyalarına çekilmeyi tercih etmektedirler. Bu durum da çocukları zamanla psikolojik olarak bunalıma sokup suç unsurlarına yönelmelerine sebebiyet vermektedir.

2.4. Çocuk Suçluluğu Bağlamında Sokak Çocukluğu Kavramı

Sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar olgusu, ülkelerin gündeminde yoğun olarak üzerinde durduğu ve çözülmesi gereken bir sorundur. Bugün itibarıyla dünyada 200 milyon çocuk sağlık, eğitim gibi temel haklardan dışlanmış bir şekilde sokaklarda bulunmaktadır (Güngör, 2008: 27).

Sokak çocukları üzerinde araştırmalar yapan araştırmacılar, “sokak çocuğu” kavramının çok geniş bir yelpazeyi temsil etmesinden dolayı birtakım problemler yaşamaktadırlar. Bu nedenle UNICEF, çocukların aileleriyle olan ilişkileri bağlamında sokak çocukluğunu üç gruba ayırmıştır. Birinci grupta yer alan çocuklar aileleriyle sürekli etkileşim içinde olan “sokakta çalışan çocuklar”dır. Zamanlarının çoğu sokaklarda çalışarak geçse de bu çocuklar ailelerin denetimi altındadırlar. İkinci grupta yer alan çocukların aileleriyle ilişkileri zaman zaman gerçekleşmektedir. Bu çocukların aileleriyle olan bağları zayıf olsa da kopmamıştır ve bu çocuklar “sokaktaki çocuklar” olarak adlandırılırlar. Üçüncü grup çocuklar ise aileleriyle hiçbir şekilde irtibat kurmayan ve ailelerinin denetiminden çıkan “sokağın çocukları”dır. Bu çocuklar aileleri ölmüş, aileleri tarafından dışlanan veya evlerinden kaçan çocuklardan oluşmaktadır ve tüm yaşamları sokaklarda geçmektedir (Güngör, 2008: 28).

Sokak çocuğu kavramı, günlerini sokaklarda geçiren çocuklar olgusuna atıf yapmaktadır. Bu çocuklardan bazıları sokaklarda kalır, bazıları evlerine döner. Kırsaldan kentsel alanlara göçler arttıkça sokak çocuklarının sayısı da artış göstermiştir. Bugün, sokak çocukluğu kavramı yalnızca genç erkekleri kapsamamaktadır. Genç kızlar ve yaşça oldukça küçük çocuklar da (11-) bu kavramın içerisinde yer almaktadır (Scanlon ve Lamarao, 16: 1993).

Sokakta yaşayan veya sokaktaki çocuklar, sokağı hem maddi kazanç sağlamak için bir araç hem de sapkın davranışlarını (uyuşturucu kullanımı, gasp, huzur bozucu davranışlar) sergileyebileceği bir mekân olarak görmektedirler. Sokakta çalışan çocuklar ise sokağı daha çok maddi kazanç sağladıkları araç olarak görmektedirler. Sokakta çalışan çocuklar ailelerinin denetiminde olduklarından dolayı sapkın davranışlara yönelme konusunda daha çekinceli davranmaktadırlar. Bu çocukların büyük çoğunluğu kazandıkları paraları ailelerine vermekte ve geçimlerine katkıda bulunmayı amaçlamaktadırlar (Kızmaz ve Bilgin, 2010: 272).

Sokakta çalışan/çalıştırılan ve sokakta yaşayan çocuklar sorunu yalnızca çocukların toplumsal yapıların dışında kalmaları sebebiyle değil, yaptıkları işlerin çoğu zaman ihmal, sömürü gibi faktörlere dayanması sebebiyle çok boyutlu olarak değerlendirilmesi gereken bir problemdir. Çocukların hangi sebeplerden ötürü sokaklarda çalıştığı/çalıştırıldığı ya da yaşadığının kavranması, bu olguya sebep olan sosyal ve ekonomik faktörlerin bilinmesine bağlıdır (Aydın, 2011).

2.5. Sokakta Yaşayan Çocukların Genel Özellikleri

Sokakta ailelerinin denetiminden uzakta yaşayan çocukların sahip olduğu birtakım genel özellikler mevcuttur. Bu özellikler sokakta çalışan çocuklar ve sokakta yaşayan çocuklar arasındaki temel farkları daha iyi ortaya koymaktadır.

2.5.1. Marjinal Yaşam Biçimi

Aile ortamının sahip olduğu denetim mekanizmasından çıkıp sokakta yaşamaya başlayan çocuk, sokağın denetimsizliği altına girmektedir. Bu süreç içerisinde çocuk genellikle akran gruplarından oluşan bir gruba dahil olmaktadır. Aile otoritesi, bu çocuklar için yerini grup otoritesine bırakır. Ayrıca bu çocukların herhangi bir gelecek kaygısı bulunmadığı için, çocuklar genellikle kazandıkları paraları elde tutmak yerine günlük olarak harcayıp, günlük bir yaşam tarzına sahip olarak yaşarlar. (Barış, 2009: 91).

Bir yere ait olmadan, sokaklarda gezgin bir şekilde yaşamlarını devam ettiren çocuklar, geleceğe yönelik bir planlamadan oldukça uzaktırlar. Sağlıksız şartlarda yenilen yetersiz besinler, sağlığı koruma amacı olmadan kullanılan maddeler ve yaşanan mekanlar, çocuğun marjinal yaşam biçimini benimseme yollarıdır.

2.5.2. Madde Bağımlılığı

Sokağın çocuklara dayattığı yaşam tarzı birçok olumsuzluğu içinde barındırır. Bu olumsuzlukların bir tanesi de madde bağımlılığıdır. Uyuşturucu madde kullanımı, sokakta yaşayan çocuklarda, içinde yaşadığı hayattan kopuş ve zihinsel olarak daha iyi bir his sağlasa da bir zaman sonra bağımlı hale gelen bu çocuklar, toplum için büyük bir tehdit haline gelmektedir. Bu çocukların madde bağımlılığı gün geçtikçe artacak, kullandıkları sentetik ürünler her defasında daha da yetersiz hale gelecektir. Bu çocuklar maddeye ulaşamama halinde kendine ya da başkalarına zarar verme eğilimi içerisinde girebilirler (Barış, 2009: 91).

Sokakta yaşayan çocuklar arasında madde kullanımı o kadar yaygındır ki, madde kullanımı dendiği zaman akla ilk sokakta yaşayan çocuklar gelir. Sokakta yaşayan çocukların maddeye ilk başlama sebepleri genellikle merak, eğlence, akran baskısı, grupta takdir kazanma, yalnızlıklarını bastırma gibi sebeplere dayanmaktadır (Aydoğan ve diğerleri, 1999).

Arkadaş grubu, genel olarak madde kullanımlarının ilk gerçekleştiği ortamdır. Sokakta yaşayan çocuklar arasında arkadaşlık yeri doldurulamaz bir öğedir (Güngör, 2008: 41). Madde kullanan çocuklar zamanla kendi aralarında bir grup oluşturmakta ve birbirlerini dışarıya karşı kollamaktadırlar. Bu çocuklar grup bilinciyle hareket ederek bağımlılık yapan maddeleri almak için

gasp, hırsızlık gibi suç eylemlerine yönelebilmektedirler. Sokaktaki çocukların çoğunun erkek oluşu ve erkeklerin kendilerini bir gruba kabullendirmek için madde kullanımı yolunu tercih etmeleri, bu çocuklar arasında madde kullanım oranını önemli ölçüde arttırmaktadır (Bilgin, 2012: 89).

2.5.3. Sosyal Alandan Tecrit

Sokakta yaşayan çocuklar, çoğu insan tarafından potansiyel suçlular olarak damgalanmışlardır. Bu damgalama haricinde, sokaktaki çocukların birçoğu kendilerini aileleri ve toplum tarafından yüzüstü bırakılmış ve dışlanmış olarak hissetmekte, zorunda kalmadıkça akran grupları haricindeki insanlarla iletişim kurmamaktadırlar. Bu çocuklar daha çok kendi aralarında oluşturdukları akran grupları ile etkileşim içerisindeydirler (Barış, 2009: 92).

İnsanların bu çocuklara karşı olan olumsuz tavır ve tutumları, sosyal dışlanma alanını daha da genişletir. En basitinden, insanların çoğunun kendi mekânları önünde bu çocukları görmeye dahi tahammülleri yoktur. Bu tutum, çocukları daha dar bir alana hapsederek toplumsal alandan izole hale getirir. Eski derme çatma kulübeler, inşaat alanları, köprülerin altları genel olarak bu çocukların izole alanlarıdır.

2.5.4. Şiddete Maruz Kalma

Şiddet mağduriyeti, sokakta yaşayan bir çocuk için hayatının adeta her alanında vardır. Sokak, şiddetin mekânıdır. Tüm zamanını bu mekânda geçiren çocuk, hayatının en önemli dönemi olan ergenlik döneminde de sokakta olmaktadır. Gördükleri, duydukları, yaşadıkları çocuğun bilişsel yapısı üzerinde direkt olarak etkiye sahiptir.

Zamanının çoğunu şiddete maruz kalarak geçiren ve sokakta yaşayan bir çocuğun geleceği parlak görünmemektedir. Şiddet zamanla bu çocuk tarafından içselleştirilir ve şiddet uygulanan taraftan şiddet uygulayan tarafa doğru bir yönelim başlar. Sokakta yaşayan halk, kolluk kuvvetleri, esnaf tarafından sürekli gerek fiziksel gerek psikolojik şiddete maruz kalan çocukların suça yönelimleri de artmaktadır. Van Büyükşehir Belediyesi'nin bir proje kapsamında 237 çocukla yaptığı araştırma sonucunda, çocukların %50'sinin şiddete maruz kaldığı ve şiddete maruz kalan çocukların %60.2'sinin polislerden şiddet gördüğü ortaya çıkmıştır (Sokakta Çalışan Çocuklar Şiddete Maruz Kalıyor (01.04.2015), <https://www.evrensel.net/haber/109295/sokakta-calisan-cocuklar-siddete-maruz-kaliyor>).

2.6. Sokakta Yaşayan Çocuklar ve Suç

Sokakta yaşayan çocuklar, toplumsal önyargılar sebebiyle toplum tarafından dışlanmalara maruz kalırlar ve potansiyel suçlular olarak görülürler. Bunun başlıca nedenlerinden biri medyada görülen ve sokak çocukları tarafından yapılan gasp, cinsel taciz, madde bağımlılığı gibi olumsuz eylemlerdir. Sokaklarda yaşayan çocukların tümü suç unsurlarına bulaşmalar bile özellikle madde bağımlısı sokak çocuklarının eylemleri, tüm sokak çocuklarının üzerinde kötü bir etiket teşkil etmektedir (Işık, 2007: 69).

Sokakta yaşayan çocukların suça yönelme eğilimleri buldukları çevre, ekonomik durum, aile yapısı gibi pek çok nedenden ötürü diğer çocuklara nazaran çok daha fazladır. Sokağın verdiği sınırsız özgürlük imkanı, yaşam alanları sokak olan çocukları, sokak ile daha fazla bütünleştirir. Ayrıca sokaktaki çocuklar suç örgütleri için ucuz işgücü kaynağı teşkil etmektedir (Güngör, 2008: 42).

Sokakta yaşayan çocuklara suçlu damgası yapıştırmak veya sokakta sadece çalışan çocukların suça eğilimlerinin olamayacağını belirtmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Fakat sokakta yaşayan çocukların suç unsurlarına daha çok bulaştıkları ve sokakta çalışan çocukların da suç unsurlarına yönelimlerinin olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. Özellikle sokakta çalışan çocuklar, sokakta yaşayanlara göre daha fazla tehlike altında olabilirler. Çünkü sokakta yaşayan çocukların, sokak içerisinde belli bir akran grubu oluşmaya başlamıştır. Bu çocuklar birlikte hareket ederler, birbirlerini kollarlar. Sokakta yaşamayıp sadece sokakta çalışan çocuklar ise, gece evlerine dönüp ailelerinin koruması altında oldukları için sokak için biraz daha yabancıdırlar. Ayrıca çalışılan sokak ortamının niteliği çocukların suçlu motivasyonuna sahip olma niteliğini de arttıracaktır. Sokakta çalışan çocuk grubu, aileleri tarafından maddi bir beklenti sebebiyle sokaklara çıkarılmaktadır. Çocuğun maddi yükümlülüğü, özellikle mala karşı işlenen suç grubunda bu çocukları daha ön plana itebilmektedir. Bu çocukların aileleriyle yaşadığı olumsuz ilişkiler de bu sürece eklendiğinde, suça yönelim oranı daha fazla artmaktadır (Kızmaz ve Bilgin, 2010: 273).

Sokak çocuklarını suça yönelten bir başka etmen komünal yaşamlarındaki akranlarıdır. Sokakta yaşayan çocuklar büyük oranda bir arada yaşamaktadırlar. Grup içerisinde madde bağımlısı olan kişiler, zamanla gruptaki diğer kişilere bu bağımlılığı dayatmaktadır. Zaman geçtikçe gruptaki kişiler arasında madde bağımlılıkları ciddi yayılım arz eder. Bu bağımlılık grup içerisindeki çocukları zamanla irade dışı eylemlere yönlendirecek ve suç unsurlarını ortaya çıkaracaktır (Okumuş, 2009: 20).

Sokağın sahip olduğu olumsuz faktörler, sokakta yaşayan çocuklar üzerinde direkt etkiye sahiptir. Sokakta yaşayan çocuğun amacı, kendini güvende hissedebileceği bir ortama sahip olmak ve temel besin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu basit ihtiyaçların karşılanması, sokakta yaşayan bir

çocuk için çok zor olabilmektedir ve bu ihtiyaçların noksanlığı çocuğu özellikle mala karşı işlenen suçlara teşvik edebilmektedir.

2.7. Çocukları Sokakta Yaşamaya İten Faktörler

Çocukları sokakta yaşamaya iten faktörlere bakıldığı zaman aileden kaynaklanan faktörler ve sosyo-ekonomik faktörler olmak üzere ikili bir sınıflandırmaya gidilebilmektedir (Barış, 2009: 94).

2.7.1. Aileden Kaynaklanan Faktörler

Sokakta yaşayan çocuklar sorununun başat aktörlerinden biri ailesel faktörlerdir. Aile içerisinde çocuğun kendini yeterince güvenli bir ortamda hissetmemesi, kendisine karşı ailesel bir tehdit olduğunu varsayması, aile içerisinde yeterince benimsenmediğini düşünmesi çocuğu aile ortamından uzaklaştıracak ve dışarıya daha açık bir hale getirecektir.

2.7.1.1. Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddetin çocuklar üzerindeki ilk etkisi, çocuğun ailede işlerin bu şekilde yürütüldüğünü düşünmesidir. Çocuk, aile içi şiddetin hüküm sürdüğü bir ortamda yetişirse, kendi benlik algısı içerisinde şiddeti benimseyecek ve psikolojik olarak her anlamda şiddet görmeye ve uygulamaya hazır olacaktır (Lök ve diğerleri, 2016: 157).

Aile içi şiddet gören çocuklar için sokak bir kurtuluş aracı haline gelmektedir. Ev ortamı çocuğun şiddet gördüğü ve kendini güvende hissetmediği bir mekân haline gelirse, tüm dışsal mekânlar çocuk için daha cazip görünecektir. Aile içi şiddet sadece fiziksel olarak görülmeyebilir. Bunun yanında psikolojik ve sözel şiddet de çocuğun aile ortamından uzaklaşması için yeterli olabilmektedir.

Çocuğa yönelik şiddet, çocukların zihinsel, bedensel veya ruhsal sağlıklarına zarar veren, sağlıklı gelişimlerini engelleyen her türlü davranış ve söz öbeği olarak tanımlanabilir (Şenol ve Mazman, 2014: 14). Tüm şiddet öğeleri çocuğun kendi içerisinde yalnızlaşmasına sebebiyet verecek ve çocuğun ailesiyle kurduğu bağları büyük oranda zedeleyecektir.

2.7.1.2. Parçalanmış Aile

Anne ya da babanın ölümü, evi terk etmesi gibi nedenlerden ötürü aileler parçalanabilmektedir. Parçalanmış aile yapısı içerisinde, yok olan aile bireylerinin çocuklar için önemi çok büyüktür. Özellikle gelişim çağındaki çocuklar bu duruma çok daha yoğun tepkiler verebilmektedirler. Bu tepkiler arasında asilik, kabalık, intihar eğilimleri, itaatsizlik gibi davranışlar

bulunabilmektedir. Çocuk, söz konusu durumda evden kaçmak ve kalan aile yapısından uzaklaşmak gibi tepkiler de verebilmektedir (Barış, 2009: 95).

Parçalanmış aile yapısı, aile içi şiddet unsurunda olduğu gibi çocuğu derin bir yalnızlık duygusuna itmektir. Aile içerisinde yalnız kaldığını düşünen çocuk, kalan aile bireylerinden yeterli desteği göremediği durumlarda daha da içine kapanıp aileden uzaklaşabilmektedir. Bu uzaklaşma, çocuğun gelişim dönemlerinde yerini asabiyet ve öfkeye bırakarak çocuğu dış dünyaya, sokağa iten bir faktör haline gelebilmektedir.

2.7.1.3. Aile Yapısında Meydana Gelen Çözümler

Endüstrileşmenin etkisiyle değişen toplum yapısı, en küçük sosyal yapı birimi olan ailede de kendini göstermektedir. Eski dönemlere nazaran geleneksel ve birbirine bağlı aile yapısı, günümüzde yerini büyük oranda batıya dönük aile yapısına bırakmıştır. Kültürümüzde aile yapısı koruyucu ve kollayıcı bir görev üstlenir. Çocuk on sekiz yaşını geçtiğinde bile hala aile tarafından korunup kollanmaya devam eder. Ancak özellikle endüstrileşme döneminden sonra, hızlı nüfus artışı ve kentlerde meydana gelen iç içelik aile yapısını da etkilemiştir (Barış, 2009: 97).

Çocuğun kendi içinde hissettiği eksik aidiyet duygusu, çözülmüş aile bağları ile birleşince çocuğu sokağa yönelten bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk, bulunduğu ortamda kendini ifade edebilme ve ben de varım diyebilme yetisine sahip olamayabilir. Çocuk, özellikle ergenlik döneminde, ifade edemediği şeyler için ailesini suçlamaya başlayabilir. Çocuğun kendi içindeki çatışmalara bir de aile içindeki çatışmalar eklendiği zaman, sokak çocuğun sığınacağı bir liman haline gelebilmektedir (Işık, 2007: 67).

Sokağa gelen çocukların birçoğu bir anne ve babaya sahiptir ve yaşadıkları bir çatı varken sokakta yaşamayı seçmişlerdir. Bu durumun nedenleri araştırıldığı zaman, anne ve babanın velayet hakkından doğan yükümlülüklerini uygun bir şekilde yerine getirmediği, çocuğun yetiştirilmesine ve bakılmasına ilişkin görevlerinde ihmalkâr davrandıkları ortaya çıkmaktadır (Sayita, 2008: 195).

Aile bağlarının zayıflaması, çocuğun anne ve babasının iş hayatına katılması dolayısıyla gelişme çağında anne ve baba ilgisinden yoksun büyümesi, çözülen aile yapısında meydana gelen ahlaksal çöküntüler çocuğu sokağa yönelten bir başka etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu ailesel faktörler bir araya geldiğinde, çocuk üzerinde yıkıcı etkilere neden olmakta, çocuğun sokakta yaşamasının başat aktörleri olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

2.7.2. Sosyo-Ekonomik Faktörler

Sosyo-ekonomik faktörler içerisinde yer alan etmenler çarpık kentleşme ve gecekondulaşma, göç, yoksulluk gibi başlıklar altında incelenebilir.

2.7.2.1. Çarpık Kentleşme ve Gecekondulaşma

Hızlı kentleşme sürecinde, kentleşmenin olası zararlarını en aza indirmek için bir takım frenleyici mekanizmalar doğmuştur. Bu mekanizmalar arasında “gecekondu/çöküntü alanlar” önemli bir yer tutmaktadır (Özer, 2004’den aktaran: Işık, 2007: 95). Kitlesel göçlerin olası zararlarını en aza indirmek için oluşturulan bu yapılar ayrıca çocukları sokağa iten bir faktör haline gelmiştir.

Gecekondulaşma, zamanla toplumun sosyal ve ekonomik değerlerinde bir sarsıntı yaratmış, kırsal alandan kentsel alana gelen aileler bu derme çatma yapılar altında yaşamlarını sürdürmeye devam ederken geleneksel davranış biçimlerinden zamanla uzaklaşmış, dayanışma ve sahip çıkma duygusunu kaybetmiştir. Bu kaybın çocuklar üzerindeki etkisi daha da yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Küçük yaşta çalışmaya başlayan çocuklar kendilerini sokaklarda bulmuş ve sokağı ikinci bir ev olarak kabul etmişlerdir (Barış, 2009: 99).

Gecekondu yapıları, kentsel düzlemde marjinal yapılar olarak kabul edilmektedirler. Bu marjinal yapılarda yaşayan bazı ailelerin kültürel, ekonomik ve sosyal yapıları diğer kentsel yapılarda yaşayanlara nazaran daha farklı olabilmektedir. Kentsel gözetim mekanizmalarının daha az olduğu bu yapı birimlerinde yaşayan çocuklar, ailesel gözetim faktörlerinin etkisi ve akran gruplarının teşvikiyle sokağa daha kolay yönelebilmektedirler.

2.7.2.2. Göç

Göç olgusu salt demografik değişim anlamına gelmemektedir. İnsanların toplu ya da bireysel halde bir mekândan başka bir mekâna gidişi, demografik olmanın ötesinde sosyal, psikolojik ve ekonomik süreçleri de kapsamaktadır. Özellikle kırdan kente göç sonucunda ortaya çıkan yoksulluk, aile yapısında ciddi sorunlara sebep olmaktadır. Kırsal alanda ailelerin psikolojik, ekonomik ve sosyal alanda aldıkları destek kentsel alanda kaybolur ve ailelerin çoğu kendilerini yalnız ve dışlanmış hissederler. Aile bireylerinin kentsel alan içerisinde marjinal sektörlerde çalışması, bu hissiyatı daha da güçlendirir. Kırsal alanda çok fazla görülmeyen boşanma, aile bireylerinin aldatması, ebeveynlerden birinin evi terk etmesi gibi durumlar kentsel mekâna göç sonrasında da büyük artış kazanır ve bu artış aile içerisinde çocukların gelişimini olumsuz yönde etkiler (Barış, 2009: 98).

Kırsal mekândan kentsel mekânlara göç edenler, öncesinde geldikleri bölgelerde rahatça hareket edebilmektedirler ancak kent merkezlerinde bu davranışı rahatça sürdüremezler. Bu durum çocuklarda da kendini gösterir. Çocuk sokağa çıktığı zaman kentsel mekâna olan yabancılığı içinde hissetmesine rağmen kentin çekici etmenlerine de kendini kaptırır. Bu etmenlere ulaşmanın kolay olmadığını bilen çocuk sokaklarda kentin cezbedici etmenlerine ulaşım yollarını aramakta ve sokakta çalışarak ya da yaşayarak bu etmenlere sahip olabileceğini düşünmektedir (Okumuş, 2009: 27).

Göç faktörü, beraberinde diğer faktörlerle eklenilebilmektedir. Kırsal alandan kentsel alana göç eden bir aile, yeterli dayanaklara sahip değilse kentsel alanda çocukları sokağa yönelten diğer faktörlerle de kuşatılmaktadır. İlk olarak bu ailelerin çoğu gecekondu adı verilen mekânlarda yaşayacak, çoğunun yalnızca temel ihtiyaçlarını sağlayabilecek bir maddi durumu söz konusu olacaktır ve bu durum kentsel yoksulluk faktörü altında kendini göstermektedir. Göç olgusunun sebep olduğu bu olumsuz faktörler, çocuk açısından sosyal ve psikolojik anlamda ciddi sorunlar doğurur ve çocuğun aile ile olan ilişkisinde ciddi problemler ortaya çıkar. Söz konusu durumlar çocuğu sokağa yönelten faktörler arasında gösterilebilir.

2.7.2.3. Yoksulluk

Yoksulluk olgusu, gecekondulaşma ve göç gibi faktörlerin olağan bir sonucu olarak görülebilmektedir. Aileler, ait oldukları mekândan kopup yeni mekânlara adapte olmaya çalıştıklarında yoksulluk gibi olumsuz faktörlerle karşılaşabilmektedirler. Özellikle kırsal alanlardan kopup kentsel mekânlara yerleşen aileler çoğunlukla yoksulluk faktörü ile karşılaşabilmektedirler. Yoksulluk yaşayan ailelerde, aile üyeleri aynı zamanda birer işgücü kaynağını teşkil etmektedir. Bu tür ailelerde küçük yaşlardan itibaren sokaklarda çalışmaya başlayan çocuklar, sokak kültürünü benimsemeye başlayabilmektedirler.

Yoksulluktan en fazla etkilenen sınıflardan biri çocuklardır. Aile bütçesine katkı sağlaması için sokaklarda çalışmaya başlayan çocuk, sokaklarda tattığı özgürlüğe ve kolay para kazanma arzusuna yenik düşüp sokaklarda yaşamaya başlayabilmektedir (Işık, 2007: 58).

Anne ve babanın çocuk üzerindeki ekonomik beklenti ve baskısı, özellikle ergenlik döneminde çocuklar için ciddi sorunlar yaratabilmektedirler. Yaşlıları okula giden ve daha iyi standartlara sahip olan çocuklar, zamanla sahip oldukları ailelere öfke duymaya başlayabilmekte ve onlardan uzaklaşabilmektedirler. Bu uzaklaşma sonucu kolay para kazanma yolu olarak sokağı tercih eden çocukların bir bölümü sokakta çalışmaya başlayabilmektedirler. Söz konusu çalışma, sokakta tanışılan kişilerin de etkisiyle zamanla sokakta yaşamaya kadar ilerleyebilmektedir.

2.8. Kentleşme ve Çocuk Suçluluğu

Kentleşme, demografik bir sürecin ötesinde sosyal bir süreçtir. Kırsal alandan kentsel alana doğru yapılan göçler, her şeyden önce yeni yaşam biçimlerine ve standartlarına kapı aralar. Kentleşme olgusunda genel bir tablo ortaya koymak gerekirse, hanenin erkek bireyi kırsal alandan kentsel alana giderek, ilk önce barınma ihtiyacını gidermeye çalışmakta, sonrasında ise yaşamını devam ettirebilecek bir işe girmek mecburiyetindedir. Kendisinin ve ailesinin yaşamını idame ettirebilecek derecede yaşam standartlarına ulaşan kişi, daha sonra ailesini, bulunduğu kırsal alandan yanına getirmektedir. Kentsel alana gelen aile bireyleri, daha önce hiç alışık olmadıkları bir kültüre ve yaşam biçimine adapte olmak zorunda kalmaktadırlar. Genellikle gecekondular alanlarında yaşamlarını sürdürmeye çalışan bu aile grubunda, çocukların içerisinde buldukları durumlar büyük olumsuzluklar teşkil eder.

Özellikle büyük kentlerde aile içi ilişkiler çözümlere uğramakta ve aileden çocuğa yansıyan olumsuz şartlar çocuğun zihinsel ve fiziksel olarak sağlıklı bir şekilde gelişimini engellemekte, çocuğun doğal ihtiyaçlarının karşılanmasını zorlaştırmaktadır. Olumsuz yaşam şartlarının sürekli hale gelmesi, çocuğun davranışlarında olumsuz sonuçlara yol açabileceği gibi, çocuğun suç işlemesine de neden olabilmektedir (Sarpdağ, 2005'den aktaran: Terzi, 2007: 48).

İkinci bölümün giriş kısmında incelenen ayırıcı birleşimler teorisi, suçlu davranışı öğrenilen bir süreç olarak açıklamaktadır. Çocuğun doğduğu anda masum bir varlık olarak doğduğunu, ancak toplum içerisinde zamanla kötü olmayı öğrendiği savunulur. Teoriye göre çocuk ya da yetişkin ayırt etmeksizin herkes potansiyel bir suçlu olabilir. Eğer bir çocuk, medeni bir toplum içerisinde büyüyüp geliyorsa (ki bu toplum içerisinde çok daha kuvvetli etik ve ahlak değerlerine sahip olacaktır), toplumun üretici bir parçası olma olasılığı yüksektir. Bu duruma karşıt olarak, çocuk medeni olmayan bir toplum içerisine büyüyüp gelişirse (ki bu toplum içerisinde çeteleşmeler, zararlı madde kullanımları ve şiddet yaygındır), çocuğun suça yönelme olasılığı da artacaktır. (McDavid ve McCandless, 1962'den aktaran: Ferdoos ve Ashiq, 2015: 1). Bu bağlamda çocuğun yaşadığı kentsel mekanın çocuğun suça yönelimi ile doğrudan bir ilişkisi mevcuttur.

Büyük kentlerin yarattığı yaşam zorluğu, bireyleri maddi imkânsızlıklara itmektedir. Çocuklar, maddi zorluklarla boğuşan ailelerde yeterli eğitim imkânı bulamayıp, küçük yaşlardan itibaren hayata atılmak zorunda kalırlar. 4-5 yaşlarından itibaren sokaklarda mendil satarlar, ayakkabı boyarlar. Küçük yaşlardan itibaren sokakta büyüyen bir çocuk, sokak kültürünü bünyesinde eritmeye başlar. Sokakta gördüklerini alır, içselleştirir. Yeterli eğitimi alamayıp sokaklarda büyüyen bu çocuklar için, suç olgusu neredeyse kaçınılmazdır. Aile bireylerinin bilinçsizliği bu duruma pozitif katkı sağlayan bir başka etmendir. Kırsal alanda aileler tarla işlerini görmek için bile çocuk sayısının fazla olmasına özen göstermektedirler. Her çocuk, iş görebilecek nitelikte bir bireydir. Kentsel alana geldiğinde ise tarlada çalışmanın yerini marjinal sektörlerde

ve sokaklarda çalışan çocuklar alır. Çocukların çoğu, aslında aileye gelir sağlayabilecek bir iş gücü olarak görülür.

Kentlerde, çocuk suçluluğu oranları daha fazladır. Kentleşme süreci, çocukların suç fiillerine yönelmesine birçok farklı yolla sebebiyet verir. Öncelikle kentsel çevre, temel sosyal ilişkileri zayıflatmaktadır. Düşük gelirli ailelerin çocukları, sık sık yoksunluklara ve dışlanmalara maruz kalır. Çocuklardaki bu yoksunluk ve dışlanma hissi, daha sonrasında statü yükseltme arzusu haline gelip onları suça teşvik edebilmektedir (Ferdoss ve Ashiq, 2015: 12).

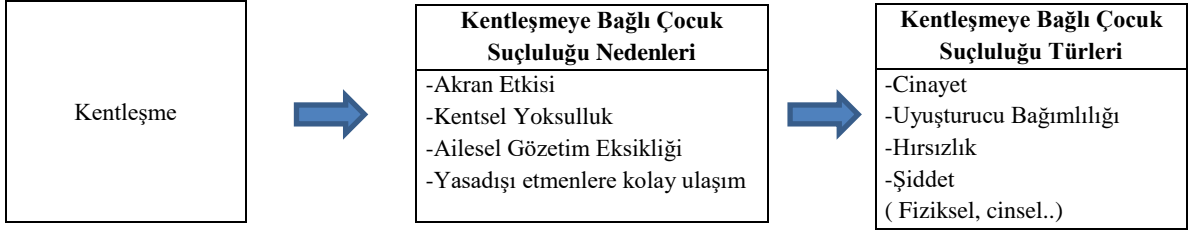
Kentleşmenin artışıyla doğru orantılı olarak seyreden yabancılaşıma, heterojen nüfus yapılanması, toplumda görülen kültür karmaşaları, yoğun göçler gibi faktörler çocuklar üzerindeki gözetim faktörlerine negatif bir etki yapmaktadır. Çocuklar büyük kentler içerisinde daha yoğun özgürlük alanlarına sahip bireyler olarak ortaya çıkmakta ve bu durum onları suç etmenlerine daha kolay yönlendirilebilir bir niteliğe itmektedir (Terzi, 2007: 73).

Kentleşmenin bir sonucu olarak, aile bireylerinin neredeyse tamamının iş hayatına girmesi, ailelerin çocuklarını gözetmelerini zorlaştırmaktadır. Ailelerin çoğu, çocuklarının hayatını yönlendirebilecek potansiyelden uzaklaşmaktadır. Bu sebepten ötürü çocuklar, onları suça itebilecek sayısız negatif etkiye maruz kalabilmektedir (Ferdoss ve Ashiq, 2015: 1).

Kentleşme ve beraberinde gelen teknolojik yenilikler, kentlerde birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Kentleşen ve buna bağlı olarak teknolojisinde ciddi artış görülen Batı ülkelerinde, aralarında çocukların da yer aldığı şiddet suçları, cinsel suçlar, madde kullanımı gibi olumsuz davranışlar ciddi oranda artmıştır. Refah düzeyinin artmasıyla suç oranlarının azalması beklenirken tam tersi bir tablo ortaya çıkmıştır. Birçok sorunu beraberinde getiren kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlardan bir tanesi de “çocuk suçluluğu” olmuştur (Hatipoğlu, 2008: 74).

Ferdoss ve Ashiq (2015: 5), kentleşme ile ortaya çıkan çocuk suçluluğu ve nedenleri konusunda şu tabloyu geliştirmiştir. Kentleşme süreci, çocukların suç faktörlerine dahil olmasına çeşitli yollarla sebep olmaktadır. Kentsel çevre, temel sosyal ilişkileri zayıflatır ve kentsel alanda anonimlik (bilinmezlik) düzeyini artırır.

Şekil 1: Kentleşmeye Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Türleri

Kaynak: (Ferdoos ve Ashiq, 2015:5)

İkinci bölümde çocuk suçluluğunun nedenleri başlığında değinilen nedenlerin bazıları kentleşmeye bağlı gelişen çocuk suçluluğu nedenlerine de bir alt başlık teşkil etmektedir. Kentleşmeye bağlı çocuk suçluluğu başlığında bu nedenler örneklerle incelenecektir.

2.9. Kentleşmeye Bağlı Olarak Ortaya Çıkan Çocuk Suçluluğunun Nedenleri

Kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan çocuk suçluluğunun nedenleri incelendiğinde karşımıza akran etkisi, kentsel yoksulluk, irade eksikliği, gözetim yetersizliği ve yasadışı etmenlere kolay ulaşım gibi faktörler çıkmaktadır.

2.9.1. Akran Etkisi

Kentsel alanlar heterojen bir ortam meydana getirmektedir. Oluşan bu heterojen ortamdaki insan çeşitliliği, insanın sosyal bir varlık olmasından ötürü, bir etkileşim mekanizması içerisinde evrilir. Oluşan bu etkileşim mekanizması, insanların, özellikle de gelişme çağındaki çocukların birbirlerinden büyük ölçüde etkilenmesine sebebiyet vermektedir. Kentsel alanda çocuk sayısının ve buna bağlı olarak ortaya çıkan akran sayısının artışı, kentleşmeye, buna bağlı olarak ortaya çıkan nüfus artışına, buna bağlı olarak ortaya çıkan akran grubu artışına bağlı olarak açıklanabilir.

Çocuklar, küçük yaşlardan itibaren akran gruplarına yönelmeye meyilli olarak hareket etmektedirler. Özellikle cinsiyet bazında da hemcinsleri arasında daha rahat olarak hareket eden çocukların sahip olduğu bu toplanma biçimi, zamanla onların karakterleri üzerinde de baskın etkiler yaratmaktadır. Bir grup içerisinde kendini ön plana çıkarmak isteyen, alfa konumunda olmak isteyen çocuk, diğer akranlarını baskı altına alabilme potansiyeline sahiptir. Baskı altında olan grup bireyleri, alfanın sözlerinin büyük bir çoğunluğuna riayet etmekte ve grup içerisinde beta konumuna yükselmek istemektedirler. Sapkın özellikler gösterebilecek potansiyele sahip bir alfa, grup içerisinde olan çocukları kolaylıkla suç fiiline dönüşebilecek davranışlara yönlendirebilmektedir.

Çocuğun arkadaş grubunun ahlak dışı ve suça yönelik davranışları benimsemesi, zamanla grup içerisindeki diğer çocukları da aynı davranışları yapmaya itecektir. Çevresiyle iletişimde problemler olan, aile otoritesine başkaldıran çocuklar zamanla belli bir akran grubuna katılmakta bu akran grubunda lider olmaya çalışmakta ve buna bağlı olarak suç fiillerine yönelebilmektedir (Balcı, 2011: 72).

Ferdoos ve Ashiq (2015: 8), kentleşme ve çocuk suçluluğu üzerine yaptıkları araştırmada, akran grubunun çocuk üzerindeki etkisini şu dava ile tanımlar;

Danish 16 yaşında bir çocuktur. Olayın gerçekleştiği gün arkadaşı tarafından aranır ve arkadaşı Danish'den kendisinin dahil olduğu bir kavgada ona yardım etmesini ister. Danish, bu isteği yerine getirir ve arkadaşının isteği üzerine bir kavgaya dahil olur. Ertesi gün Danish ağabeyinin dükkanı önünde dururken, önceki gün kavga ettiği kişiye denk gelir ve ciddi bir kavga başlar. Bu sırada Danish cebinde duran bıçağı fark eder ve kavga ettiği kişiyi bıçaklar. Danish, ifadesinde şu cümleye yer vermiştir; “Eğer o gün arkadaşıma yardım etmeye gitmeseydim, hayatımı mahvetmeyecektim.”

Kentleşme düzeyinin artışıyla dolaylı olarak ilgili olan aile bireylerinin iş yaşamına katılması, özellikle de kadınların iş hayatında aktif olarak dahil olması, kalabalık aile yapısının yerini çekirdek aile yapısına bırakması daha çok çocuğun okul öncesi eğitime dahil olmasına sebebiyet vermiştir. Çocukların okul öncesi eğitim sürecine dahil olması, akran gruplarıyla daha erken yaşta tanışması anlamına gelmektedir (Gülay, 2009: 85). Çocukların rol model aradıkları bu yaşlarda, aile bireylerinden ziyade akran gruplarıyla daha fazla zaman geçiren çocuk, akran çevresini rol model olarak alma eğilimi gösterebilmektedir.

2.9.2. Kentsel Yoksulluk

Yoksul kavramı, en genel haliyle, asgari geçimini sağlayacak kaynaklara erişimi olmayan bireyi tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Özellikle kentleşme oranının artışı ile daha da fazla kendini hissettiren yoksulluk, kırsal ve kentsel yoksulluk bağlamında iki gruba ayrılabilir. Kırsal yoksulluk, kırsal alanlarda kendini gösteren ve kırsalın özellikleri etrafında şekillenen bir yoksulluk türüdür. Kentsel yoksulluk ise çok daha derin özellikleri bünyesinde barındıran bir yoksulluk türüdür.

21. yüzyıl ile birlikte, yoksulluk kavramı kendini büyük ölçüde hissettirmeye başlamıştır. Ekonomik anlamda içinde yaşadığımız dünya en zengin dönemlerini yaşamakta olmasına karşın, kentleşmenin meydana getirdiği gelir dağılımı farklılıkları kentsel yoksulluğun en büyük nedenidir. Kentleşmenin artışıyla birlikte gelişen teknoloji ve bilgi çeşitlenmesi, bazı kesimler için yeni bir hayat standardına kapı aralarken, sayısı hiç de az olmayan bir başka kesim ise bu bilgi ve

teknolojiden yararlanmak bir yana günlük ihtiyaçlarını bile karşılamaktan uzaktır (Kule ve Es, 2005: 260).

Kentsel yapılar, insanları bir arada yaşamaya ve birbirlerinin yaşamlarını deneyimlemeye iter. Kentin sahip olduğu heterojen yapı, varlıklı ve yoksul kesimi aynı potada eritir. Bir tarafta kentin imkânlarından faydalanabilen, donanıma sahip, yaşam standartları yüksek bireyler varken diğer tarafta ise kentin imkânlarından faydalanamayan, asgari geçim düzeyini bile sağlamakta zorluk çeken, yaşamını güçlüklerle devam ettiren bireyler vardır.

Kentleşmenin meydana getirdiği kentsel yoksulluğun, çocuklar açısından suça teşvik potansiyeli mevcuttur. Bir çocuğun mukayese yeteneği, bir yetişkinin mukayese yeteneğinden çok daha zayıftır. Aynı kentsel yapı içerisinde bulunan çocuklar, arkadaş grupları arasındaki gelir farkını ayırt edebilecek nitelikte olsalar bile, bu gelir farkının nedenlerini düşünmek konusunda aciz olabilmektedirler. Çocuğun aynı sosyal grup içerisine gördüğü bariz gelir farkı, içgüdüsel olarak, çocuğu yüksek gelir düzeyinin sahip olduğu mallara sahip olma dürtüsü içerisine sokabilmektedir.

Ferdoos ve Ashiq (2015: 9)'in Muzaffarabad hapisanesinde yapmış olduğu bir inceleme, verdiğimiz tanımlamaları destekler niteliktedir;

Shafaqat Ali, on yedi yaşında hırsızlık suçundan hapis yatan bir çocuktur ve hırsızlık fiilinin gelişim aşaması şu şekilde gerçekleşmiştir. Ali, 6 kardeşe sahiptir. Ali'nin ailesi kırsal kesimden Muzaffarabad'a daha iyi hayat standartlarına sahip olmak için gelmiştir. Ali'nin ailesi bir evde yardımcı olarak çalışmaya başlar ancak Ali'nin arkadaşları ile Ali arasında çok bariz maddi farklılıklar mevcuttur ve Ali kendi başına daha zengin bir yaşama kavuşma hayalleri kurmaya başlar. Ali bir gün ailesinin çalıştığı eve, onlara yardım etmeye gider ve bir odada altın bir kolye bulur. Ali kolyenin arkadaşları tarafından beğenileceğini düşünür ve kolyeye sahip olmayı ister. Ailesinden habersiz bir şekilde kolyeyi cebine koyar. Ali daha sonra yakalanır ve ifadesinde şunları söyler: "Eğer ailem ihtiyaçlarımı karşılayabilecek paraya sahip olsaydı, bu kolyeyi çalmazdım."

2.9.3. Ailesel Gözetim Eksikliği

Kentleşmenin gelişimiyle, maddi ihtiyaçlar daha da gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Kırsal alanda bir ailenin yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan gıda ürünleri tarlalardan ve akrabaları tarafından sağlanabilmektedir. Aileler, geçimlerini daha az maddi imkânlarla, kendi ürünlerinden sağlayabilmektedirler. Kentsel alanlarda ise gıda ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ürünler tarlalardan ya da akrabalarından karşılanamamaktadır. Kente göç etmiş ailelerin bir kısmı kırsal alan ile bağlarını koparmamakta ve temel ihtiyaçlarını yine bu alanlardan temin edebilmektedir ancak

bu durum da çok uzun ömürlü olmamaktadır. Aile bireyleri kentsel alan içerisinde yaşamlarını sürdürebilmek için toplu halde iş hayatına katılma zorunluluğu hissetmektedir.

Yoksulluktan ziyade kentsel mekân içerisinde iş hayatına katılımı etkileyen bir diğer faktör ise eğitimidir. Eğitim düzeyi arttıkça özellikle kadınların iş hayatına katılımı önemli ölçüde artmıştır. Kadınların iş hayatına katılmasıyla birlikte, çocukların gözetimlerinde bir boşluk hali ortaya çıkmaktadır. Çocuğun benliğinin gelişiminde anne ve babanın etkisi çok büyüktür. Çocuk sahip olduğu benlik kavramını aile ortamında geliştirir. İlk benlik tohumları aile içerisinde atılır. Çocuk, gelişiminin en önemli aşamalarında bir bakıcı tarafından bakılmakta, okul öncesi eğitim kurumlarına bırakılmakta ya da sokakta büyümektedir. Bu durum, çocukların ailesel gözetimden yoksun bir şekilde büyümesine sebebiyet vermektedir.

Ferdoss ve Ashiq (2015: 11)'e göre, kentleşme ile birlikte ebeveynlerin temel amacı para kazanmak haline gelmiştir ve bu sebeple çocuklarıyla yeteri kadar ve yeterli düzeyde ilgilenememektedirler. Özellikle gelişim çağında oluşan anne figürü boşluğu, çocuğun bilişsel yönünü ve kendine olan güvenini de önemli ölçüde şekillendirir. Bu figürün eksikliği, çocuklar üzerinde ciddi psikolojik etkiler yaratabilmektedir.

2.9.4. Yasadışı Etmenlere Kolay Ulaşım

Kentleşmenin ortaya çıkardığı heterojen yapı çok sayıda bireyi bünyesinde barındırır. Kentsel mekânda kentleşmenin artışına bağlı olarak artan nüfus sayısı aynı zamanda salt insan faktörünün de artışı anlamına gelmektedir. Kentlerde yaşayan bireylerin bir kısmı, suç faktörlerini elinde tutmaya ve çevresine suç fiillerini yaymaya daha yatkındırlar. Kırsal alanda daha az sayıda insan yaşadığı ve yaşayan bu insanlar arasındaki bağ, kentlere nazaran daha sağlam olduğu için bu insanlar birbirlerini fazlaca tanımaktadırlar. Ancak söz konusu kentler olduğu zaman, ortaya çıkan heterojen insan faktörü, özellikle çocuklar açısından suç fiillerinin artışına neden olmaktadır. Bu fiillerin başında çeteleşme, uyuşturucu madde kullanımı ve kaçakçılığı, silah kaçakçılıkları gibi suç türleri gelmektedir.

Ferdoos ve Ashiq (2015: 12)'in Muzaffarabad hapishanesinde yapmış olduğu bir inceleme, çocuklar tarafından yasadışı etmenlere ulaşım kolaylığına bir örnek teşkil etmektedir;

Ailesi göçmen olan ve on yedi yaşında ismi Shahzaib olan bir çocuk Rawalpindi'den Muzaffarabad'a giderken üzerinde 1.5 kilogram esrar ile yakalanmıştır. Shahzaib'in sekiz kardeşi vardır ve ailesinin maddi durumu çok da iyi değildir. Genellikle oyun salonlarına giden Shahzaib, bir gün orada bir adam ile tanışır ve zamanla arkadaş olurlar. Bir gün, adam Shahzaib'e zengin olmak isteyip istemediğini sorar. Yanıtı alınca da Shahzaib'den Rawalpindi'den Muzaffarabad'a bir çanta taşıması gerektiğini söyler. Shahzaib teklifi kabul eder. İlk zamanlarda çantanın içinde ne

olduğunu bilmezken, daha sonra gerçeği öğrendiği halde bu işleme devam eder. Bu olayın en çarpıcı kısmı ise Shahzaib'in bu taşıma işlemini iki yıl boyunca yapabilmiş olmasıdır.

Kentlerde çocuklar açısından suç fiiline yönelimde temel faktörlerden biri yasadışı etmenlere ulaşımındaki kolaylıktır. Shahzaib örneğinde olduğu gibi, çocuk yasadışı bir etmene çok kolay bir şekilde ulaşmış ve bu fiili iki yıl boyunca hiçbir zorluk çekmeden devam ettirebilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KENTSEL SUÇ BAĞLAMINDA ÇOCUK SUÇLULUĞU: TRABZON ÖRNEĞİ

Kentsel suç ile çocuk suçluluğu arasında yakın bir ilişki vardır. Kentsel mekânın doğasında olan ve bir bakıma onu cazibe merkezi haline getiren çok seslilik, yarattığı heterojen düzlem ile birlikte kentlerde suç işlemeyi kolay bir hale getirebilmekte, büyük kentlerin yarattığı yeni sosyal yaşam biçiminin getirileri çocukları suç faktörlerine daha kolay yönlendirebilmektedir.

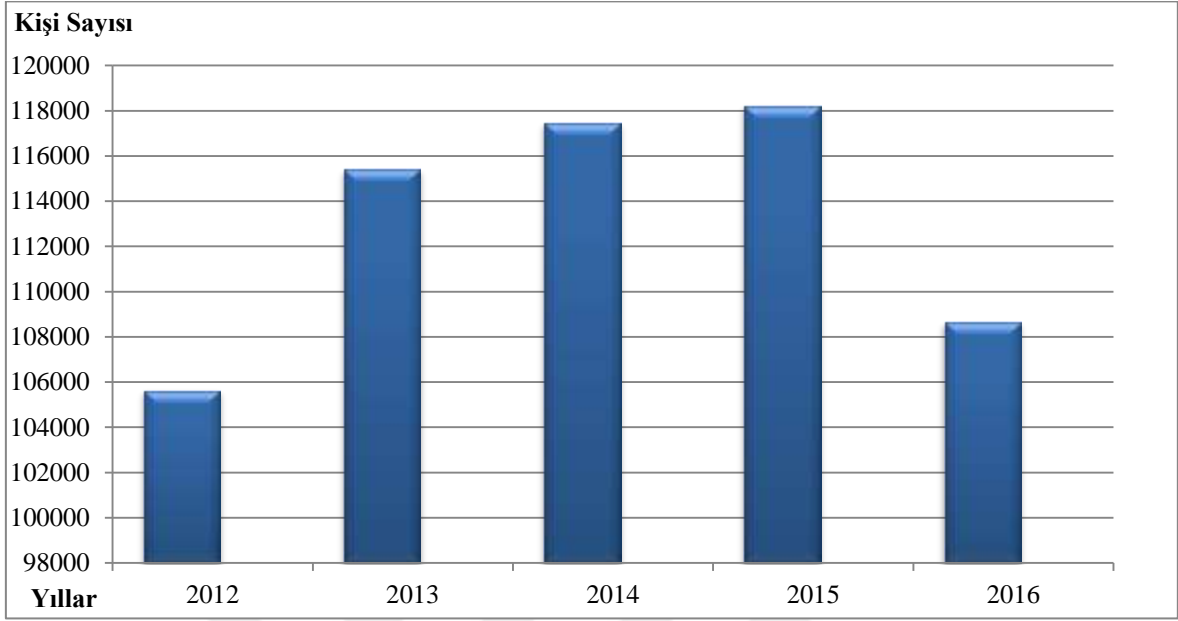
3.1. Türkiye’de Çocuk Suçluluğu

Günümüzde, çocukları suça iten birçok faktör mevcuttur. Aile yaşantısı, akran grupları, çocuğun yaşadığı sosyo-ekonomik çevre, kentlerde yasadışı faktörlere ulaşım imkânının kolaylığı bu faktörlerin başında gelmektedir. Kentleşmenin artışıyla birlikte kırsal alandan kentsel alan içerisine doğru akan nüfus, zamanla kentsel mekânın heterojenliği ile bütünleşir. Kırsal alanın sahip olduğu kendi içerisinde kapalı ve korumacı toplum yapısı kentlerde yerini çok sayıda insanın birbirinden habersiz olarak yaşadığı bir yapıya bırakır.

Kentsel alanda azalan kontrol mekanizması, kentsel mekânın meydana getirdiği ekonomik önceliğe bağlı olarak aile bireylerinin iş hayatına katılımı çocuklar üzerinde gözetim eksikliğine yol açmakta ve çocuk özellikle gelişim çağında sosyal çevre ve akran grubunun şekillendirdiği bir kişilik ile yaşamaya mahkûm olmaktadır. Kentsel dinamiklerin ülke bazında artışı, çocuk suçluluğunu da gözle görülür şekilde arttırmaktadır.

Türkiye’de çocuk suçluluğu özellikle son yıllarda kente ait bir nitelik kazanmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü’nün 1997 yılında yaptığı araştırmaya bir suça karışmak nedeniyle göre kolluk kuvvetleri tarafından yakalanan çocukların %93’e yakını kentlerde, %7 si ise kırsal alanda yaşamaktadır (Coşar, 2005: 285).

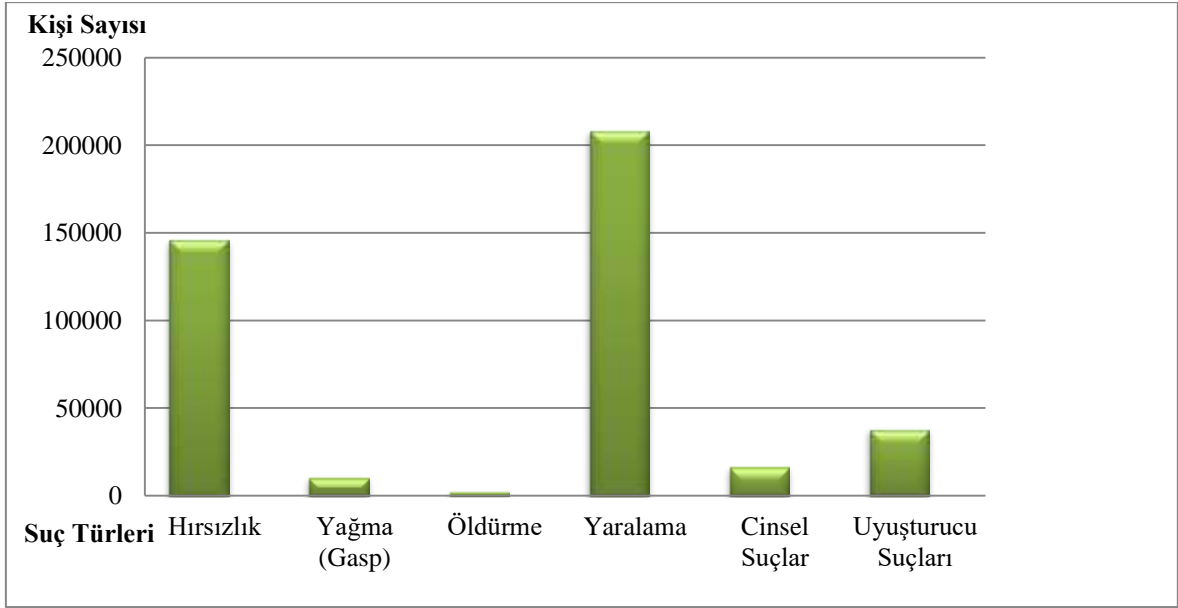
Grafik 1: Türkiye’de 18 Yaş Altı Bireylerin İşledikleri Suçların Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK’den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 1 de görüldüğü üzere 2012 yılında 105.658 olan rakamsal düzey 2013 yılında 115.439’a çıkmıştır. 2014 yılında bu düzey 117.486 ya ulaşmış, 2015 yılında ise 118.245’e çıkmıştır. 2016 yılında ise yoğun bir azalış gerçekleşmiş ve 118.245 olan rakamsal düzey 108.675’e düşmüştür. Çocuk Şube Müdürlüğü’nde görevli Baş polis Memuru Nizamettin Şahin 2016 yılındaki bu sayısal düşüşü şu şekilde ifade etmiştir: “Bizim işlem yaptığımız çocuklar, genel itibariyle hep aynı isimler. Bir çocuğun suç işledikten sonra yargılanması hükmünde esneklikler olduğu için çoğu çocuk herhangi bir müeyyide uygulanmadan serbest kalmakta ve suç fiilinin devamını getirmektedir. Bu durumda olan söz konusu çocukların sayısı ciddi orandadır. 2016 yılındaki düşüşün sebebi konusunda ise, çocuklar 18 yaşına kadar işledikleri suç fiililerinde suça sürüklenen çocuk sıfatıyla işlem görür. Ancak 18 yaşından sonra suç işlemeye devam eden çocuklar, suça sürüklenen çocuk sıfatıyla değil, şüpheli sıfatıyla işlem görmeye başlar. 2012-2016 yılları arasında bahsi geçen çocukların 18 yaşını doldurup veri dışı kalması, 2016 yılındaki düşüşün en önemli sebebidir.”

Grafik 2: Türkiye’de Çocukların İşlediği Suçların Suç Türlerine Göre Dağılımı (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK’den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 2’ye göre toplam 560.676 suç fiilinden 146.193’ü hırsızlık, 10.769’u gasp, 2.493’ü öldürme, 208.548’i yaralama, 16.603’ü cinsel suçlar, 38.097’si uyuşturucu suçlarını teşkil etmektedir. Grafikte görüldüğü üzere, 2012-2016 yılları arasında çocukların en çok işlediği suç fiili yaralama suçudur.

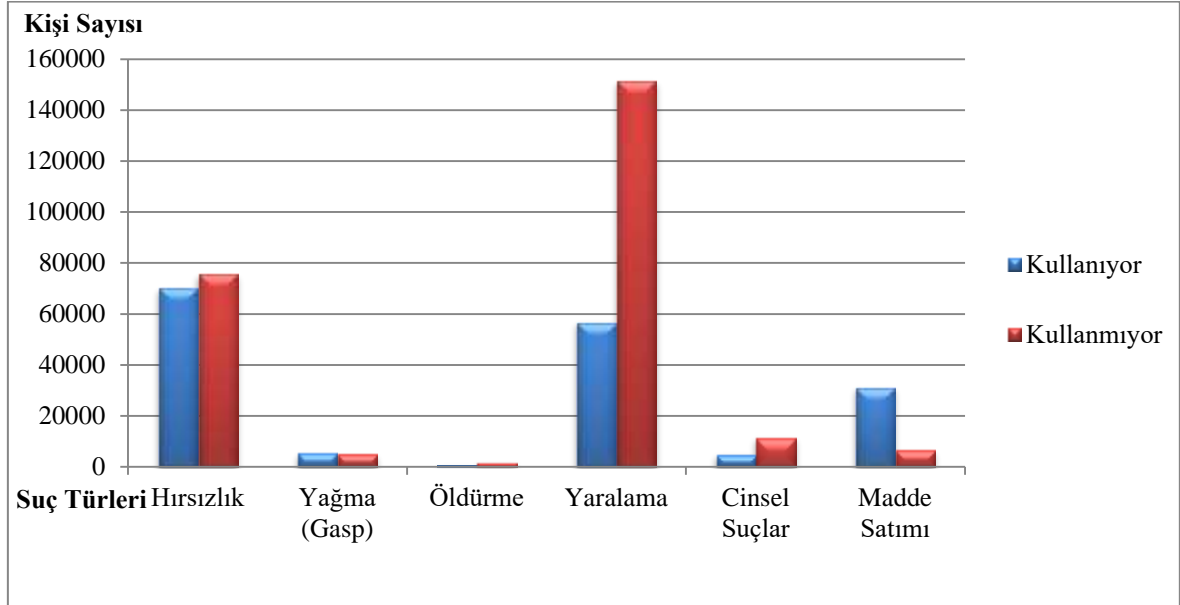
3.1.1. Türkiye’de Madde Bağımlılığına Göre Çocuk Suçluluğu

Kentsel mekânın ortaya çıkardığı heterojen yapı, toplum içerisinde fark edilmeyi zor bir hale getirmektedir. İnsanların kentsel alanda, kente özgü meşguliyetleri birbirlerine karşı olan tutumlarını etkilemiş, bireyler devasa kentlerde görülmez canlılar halini almışlardır. Kentin ortaya çıkardığı bu karmaşık yapı, yasadışı etmenlere ulaşımı da kolaylaştırmaktadır. Fazla nüfusun olduğu alanlar hem iş imkânları hem de suç fiillerini işlemek için en uygun alanlardır.

Bu alanlarda oluşan suç faktörlerinden biri de yasadışı uyuşturucu madde satımıdır. Özellikle son yıllarda okul önlerinde uyuşturucu satılmaya başlandığına dair haberler basında sıkça yer almaktadır. Çocuklar arasında bir gruba girmek, grup içerisinde alfa olmak amacıyla da sıkça kullanılan uyuşturucu maddeler, çocuk suçluluğu üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Uyuşturucu madde kullanımının çocukları suça iki yönlü teşviki söz konusudur. İlk olarak uyuşturucu madde kullanan kişilerde sinir sistemi geçici olarak işlevsiz kalmaktadır. Bu durum madde kullanan kişilerde bilinçsiz hareket etmeye, refleks kontrolsüzlüklerine ve sağlıklı düşünememeye sebebiyet vermektedir. Maddenin etkisi altında kalan bir çocuk, normal şartlarda yapmayacağı bir davranışı kolaylıkla yapabilmektedir. Bu davranışların bazılarının suç unsurunu barındırması kaçınılmaz

olmaktadır. İkinci olarak ise, madde kullanımı çok kolay bir şekilde dönüştürülebilmekte, madde bağımlısı olan bir çocuk, maddeye ulaşım noktasında önüne çıkabilecek her türlü engeli aşma gayretini içerisinde olabilmekte ve maddeye ulaşmak için maddi bir gereksinim duyan çocuk hırsızlık, gasp gibi suç fiillerine kolaylıkla yönelebilmektedir.

Grafik 3: Türkiye’de Madde Kullanımlarına Göre Çocukların İşlediği Temel Suç Türleri (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK’den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 3’e göre genel kanının aksine, uyuşturucu madde kullanmayan çocukların işledikleri suç türleri, madde kullanan çocuklara göre daha yüksektir. Hırsızlık suçu işleyen 146.193 çocuktan 70.336’sı madde kullanırken, 75.857’si madde kullanmamaktadır. Gasp suç türünde ise 10.769 çocuktan 5.592’si madde kullanırken 5.177’sinde madde kullanımı saptanmamıştır. Öldürme suçunda 2.493 çocuktan 676’sı madde kullanırken 1817’si madde kullanmamakta, yaralama suçunda bariz bir rakamsal farklılık söz konusu olmakta ve 208.548 çocuktan 56.820’si madde kullanırken 151.728’inde herhangi bir uyarıcı madde kullanımı saptanmamıştır. Cinsel suçlar kapsamında 16.603 çocuktan 4999’u madde kullanırken 11.604’ünde madde kullanımına dair bir iz ulaşılamamıştır. Uyuşturucu madde alım satımı konusunda ise tablo yine tersine dönmekte 38.097 çocuktan 31.253 çocuk madde kullanmakta iken 6844 çocukta herhangi bir madde kullanım durumu saptanmamıştır.

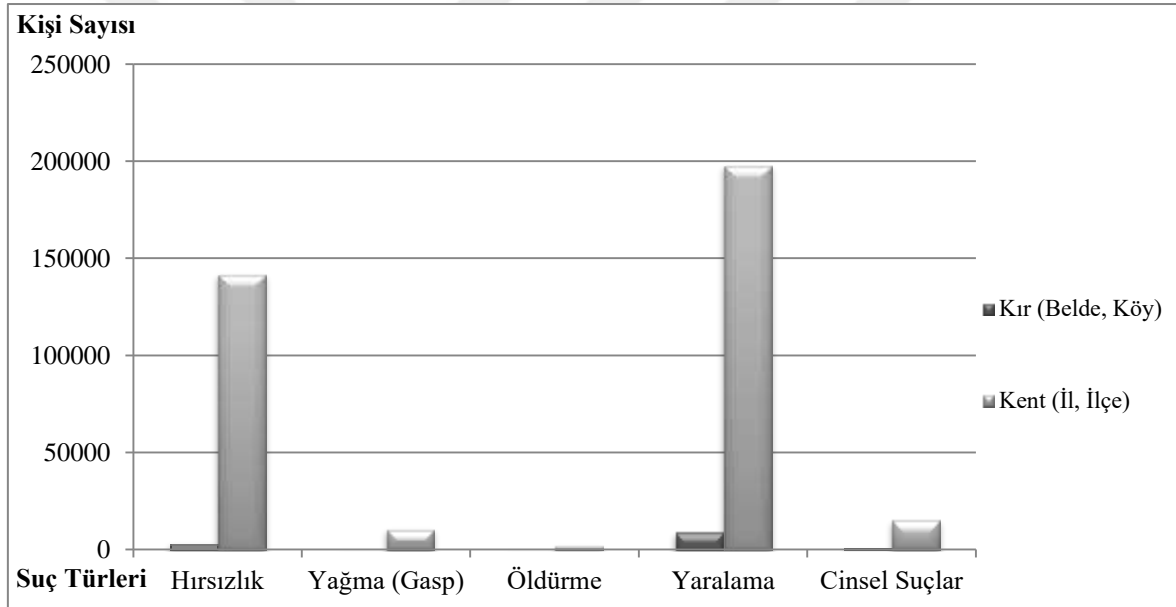
Amatem’den uzman bir klinisyene göre madde bağımlısı çocukların, gasp ve madde alım satımı fiillerinin yüksek sayıda olmasının sebebi madde bağımlısı çocukların, madde elde etmek için, kısa yoldan maddi unsur elde edeceği kolay işlenebilen suçlara yönelmesidir (Kişisel

Görüşme, 15.05.2018). Gasp ve madde alım satımı haricinde, madde kullanımı ile diğer suç türleri arasında yakın bir ilişki saptanamamıştır.

3.1.2. Türkiye’de İkametgâh Bazında Çocuk Suçluluğu

Kentsel ve kırsal alanlar karşılaştırıldığında gerek nüfus gerekse sahip olduğu nitelikler bakımından kentsel alanda işlenen suçlar kırsal alanda işlenen suçlara nazaran çok daha fazladır. Yetişkin ya da çocuk ayırt etmeksizin ortaya çıkan bu durum, kentsel alanın içerisinde eriyen nüfus, sosyo-ekonomik yapı, gelişmişlik düzeyi gibi etmenler etrafında şekillenir. Türkiye İstatistik Kurumunun yapmış olduğu, kentsel ve kırsal ikametgâh bazında suç verileri bu görüşü destekler niteliktedir.

Grafik 4: Türkiye’de İkametgâh Bazında Çocukların İşlediği Temel Suç Türleri (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK’den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır).

Grafik 4’de görüldüğü üzere, 2012-2016 yılları arasında ikametgâh durumları belirlenebilen çocukların işlediği 145.249 hırsızlık suçunun 3.282’si kırsal ikametgâha, 141.967’si kentsel ikametgâha kayıtlı çocuklar tarafından işlenmiştir. 10.683 yağma suçunun 120’si kırsal, 10.563’ü kentsel, 2.472 öldürme suçunun 257’si kırsal, 2.215’i kentsel ikametgâha kayıtlı çocuklar tarafından işlenmiştir. 207.355 yaralama suçunun 9.155’i kırsal, 198.200’ü kentsel, 16.523 cinsel suçtan 1.133’ü kırsal, 15.390’ı kentsel ikametgâha kayıtlı çocuklar tarafından fiile dökülmüştür. Kentsel ikametgâha kayıtlı nüfusun daha fazla olması, söz konusu grafikte ilgili suç fiillerinin yüksek olmasının başlıca sebebini teşkil etmektedir. Kentsel alanlarda meydana gelen demografik yoğunluk, kentsel ikametgâha kayıtlı nüfusu arttırmaktadır. Artan nüfus, sayısal bazda kentsel alanlarda suç fiillerini arttırabilmektedir.

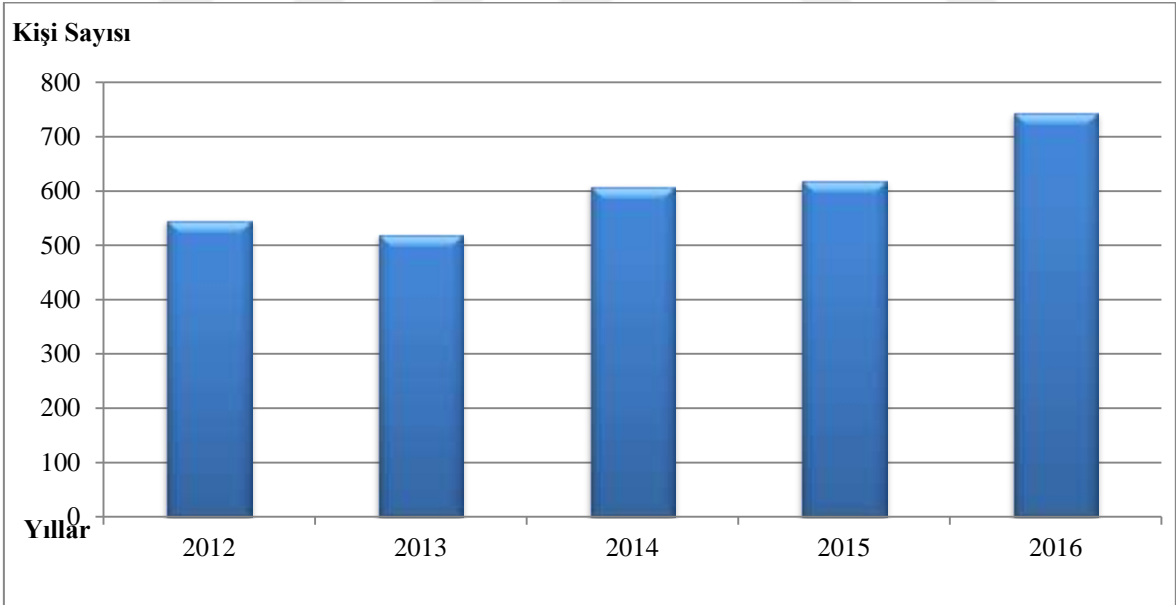
3.2. Trabzon'da Çocuk Suçluluğu

Türkiye bünyesinde çocukların 2012-2016 yılları arasında işlemiş oldukları suç fiilleri veriler halinde sunulduktan sonra, aynı konu Trabzon kenti bünyesinde daha geniş bir yelpazede ele alınmıştır. Büyükşehirin kozmopolit yapısını içinde barındıran Trabzon'da çocuk suçluluğu düzeyi hiç de azımsanacak düzeyde değildir. Genel olarak kentsel alanda çocuk suçluluğunu arttıran faktörler Trabzon kenti için de geçerlidir.

Türkiye'de kırsal alanlardan kentlere yapılan yoğun göçler, kentlerde bir nüfus birikimine sebebiyet vermiştir. Türkiye'nin neredeyse 81 ilini kapsayan bu göç akımı, kentsel alanlarda nüfus patlamalarına ve buna bağlı olarak ortaya çıkan suç unsurlarına neden olmaktadır. Türkiye'nin 81 ilinden biri olan Trabzon da kentsel statüsünden dolayı bu suç unsurlarından doğrudan etkilenmektedir.

Trabzon bünyesinde, 2012-2016 yılı arasında çocuk suçluluğu verileri incelenmiş olup, grafikler, ilgili veriler ışığında düzenlenmiştir. Trabzon İli'nde çocukların yıllara göre işledikleri suç sayıları Grafik 5'de verilmiştir.

Grafik 5: Trabzon İlinde Çocukların Yıllara Göre İşledikleri Suçların Düzeyleri

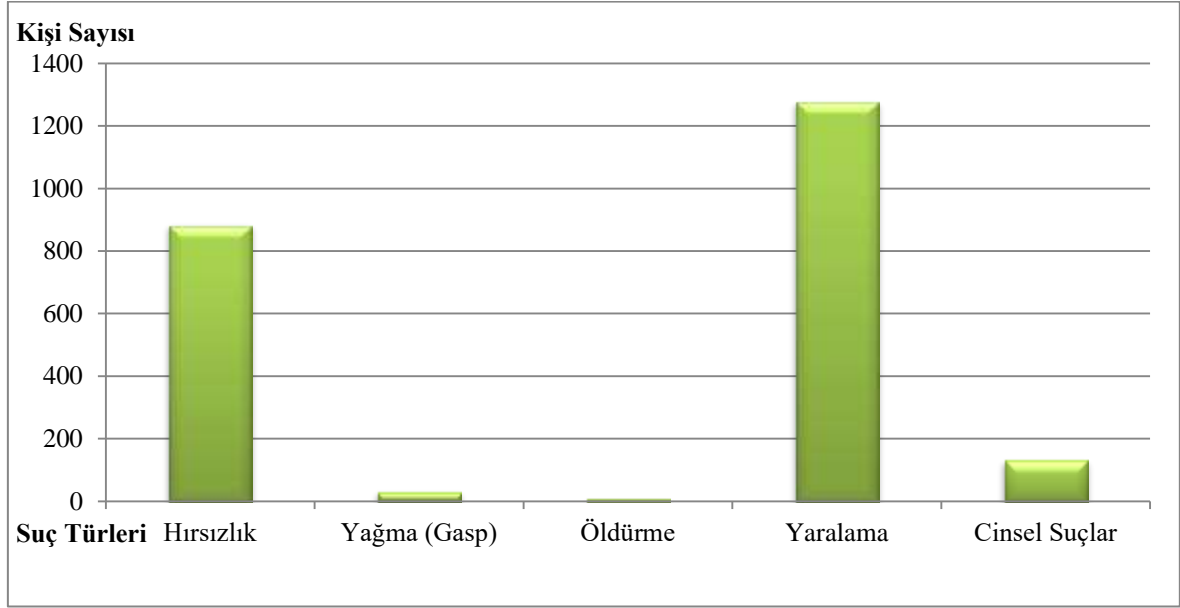

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK'den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 5'de görüldüğü üzere 2013 yılında gerçekleşen düşüş haricinde 2012-2016 yılları arasında Trabzon'da çocuk suçluluğu oranları her yıl giderek artmıştır. Bu bağlamda 2012 yılında işlenen 547 suç fiili 2013 yılında 520'ye düşmüş, devam eden 2014, 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla 609, 620 ve 745'e ulaşmıştır.

Trabzon'da çocuk suçluluğu her ne kadar sayısal bazda 500-700 aralığında seyretse de, Trabzon'un yüz ölçümü baz alındığında bu rakamlar oldukça yüksek veriler olarak karşımıza çıkmaktadır. 2013 yılı haricindeki yıllarda meydana gelen sayısal artışlar, Trabzon'da çocuk suçluluğu düzeyinin arttığını göstermektedir.

Grafik 6: Trabzon İlinde Çocukların İşledikleri Suçların Suç Türlerine Göre Dağılımı (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK'den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Trabzon kenti bünyesinde 2012-2016 yılları arasında çocuklar tarafından 883 hırsızlık, 32 yağma (gasp), 9 öldürme, 1279 yaralama ve 133 cinsel suç kapsamına giren suç fiilleri işlenmiştir. Özellikle hırsızlık ve yaralama suçlarının yüksek sayıda oluşu dikkat çekmektedir.

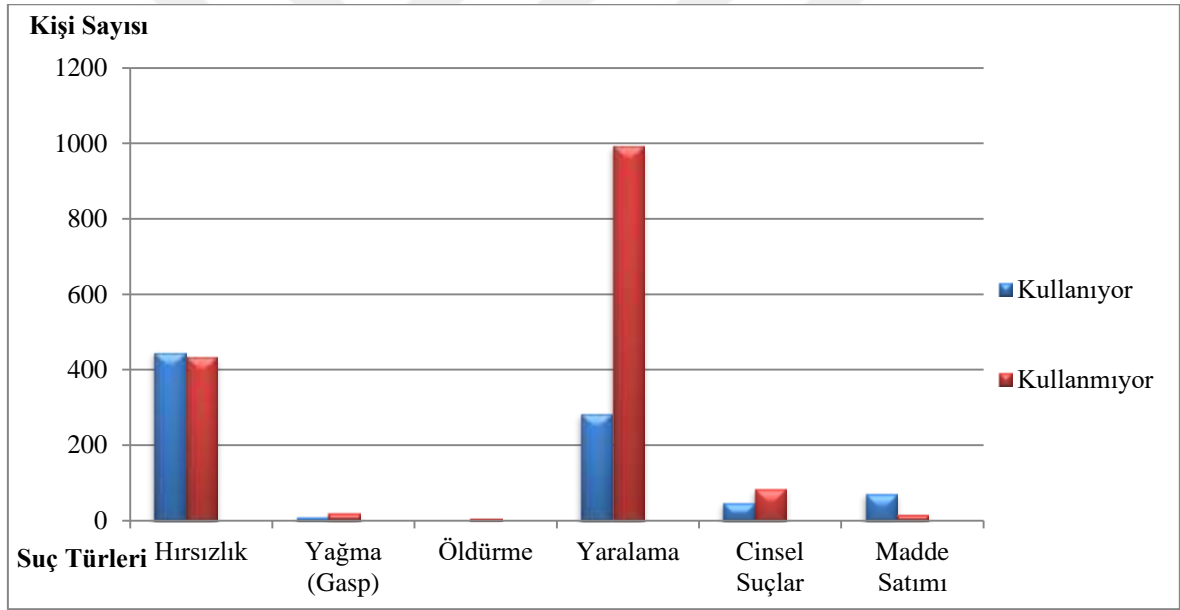
3.2.1. Trabzon'da Madde Bağımlılığına Göre Çocuk Suçluluğu Düzeyi

Madde bağımlılığı, bir kişinin, kendisine zarar verdiğini bildiği halde kendisini bir maddeyi almaya zorunlu hissetmesi ve bunun yoksunluğunu hissetmesidir. Buna bağlı olarak ortaya çıkan kısır döngü, bağımlılık kelimesinin ana materyalini teşkil etmektedir.

Madde bağımlısı ibaresi, gerek sokaklarda gerek basında çoğunlukla madde bağımlısı çocuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sokakta yaşayan çocuklar potansiyel madde bağımlısı gözüyle görülmektedir. Büyük kentlerde ortaya çıkan insan yığını, zamanla yasadışı faktörleri de büyük kentlere doğru itmeye başlamıştır. Yasadışı faktörlerin arasında başı çeken uyuşturucu maddeler, talep imkanı daha yoğun olduğu için kırsal alanlardan ziyade kentsel alanları mesken tutmaktadır.

Madde bağımlılığı, bir anda ortaya çıkan bir durum değildir. Zamana yayılan ve tekerrür eden bir süreçtir. Özellikle ergenlik dönemi, madde bağımlılığına başlamak için ideal bir yaş aralığıdır. Ergenlik döneminde çocuk, ailesinden daha çok akran grubuyla zaman geçirmek ister. İki kişilik bir çocuk grubuyla beş kişilik bir çocuk grubu arasında bariz olan sayısal fark, aynı zamanda daha fazla risk faktörü anlamına da gelebilmektedir. Grup içerisinde madde kullanan bir kimse, o grup üyelerini er ya da geç bir şekilde madde kullanımına yönlendirme riski taşımaktadır. Bu bağlamda en basit örneklerden biri olabilecek sigara konusunda, “sigaraya arkadaş ortamında başladım”, cümlesi sıkça duyulmaktadır. Bunun haricinde bir grup içerisinde diğer akranlar üzerinde baskı kurmaya çalışan ya da alfa konuma geçmeye çalışan çocuk, diğerlerinin yapmaya cesaret edemeyeceği şeyleri yapmaya yönelebilmektedir ve uyuşturucu madde kullanmak bu şeylerden biridir.

Grafik 7: Trabzon İlinde Madde Bağımlılıklarına Göre Çocukların İşledikleri Temel Suç Türleri (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK’den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 7’de görüldüğü üzere hırsızlık suçunu işleyen 883 çocuktan 447’si madde bağımlıysken 436’sı madde kullanmamaktadır. Söz konusu suç fiilinde madde kullanım düzeyinin yüksek olması, AMATEM bünyesinde çalışan klinisyenlere göre çocuğun maddeye ulaşmak için maddi düzeyde bir imkâna sahip olmak istemesinden ileri gelmektedir. 32 yağma suçunda 11 çocukta madde kullanımı mevcutken 21 çocukta madde kullanımına rastlanmamıştır. Öldürme suçunda ise 2 çocuk madde bağımlıysken 7’si madde bağımlısı değildir. 1279 yaralama suçunda 284 çocuk madde bağımlısı konumdayken 995 çocuğun herhangi bir uyarıcı madde kullanım alışkanlığı saptanmamıştır. Cinsel suçlarda 48 çocuk madde bağımlısı, 85 çocuk ise madde bağımlısı değildir. Madde alım satımına yönelik istatistik söz konusu olduğunda alışılmalı tablo

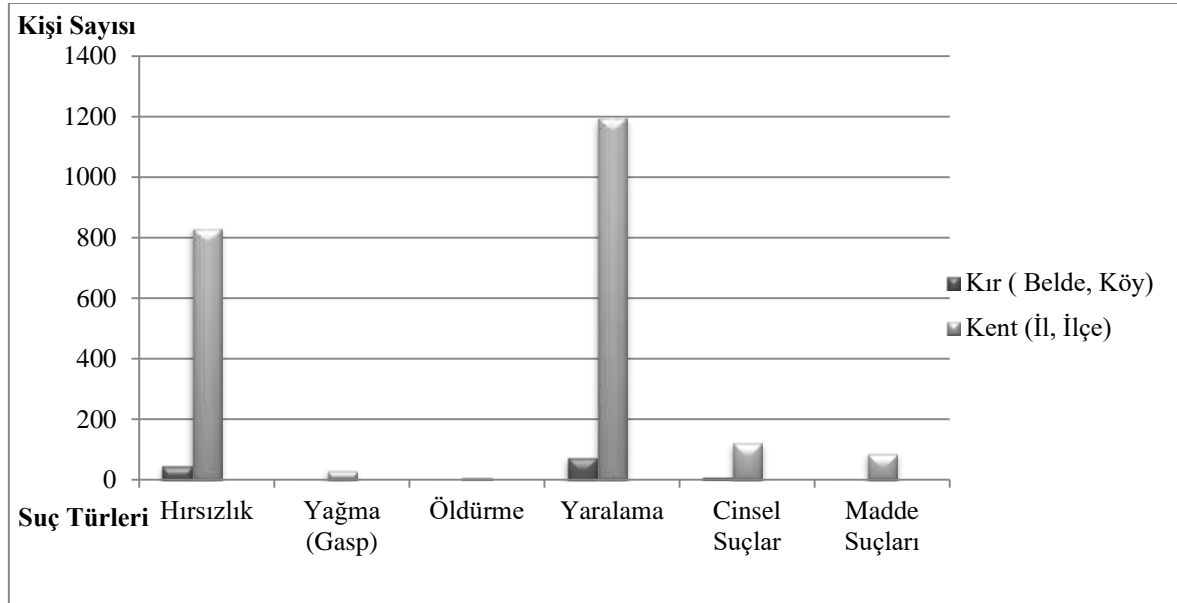
yine gözler önüne serilmektedir. Madde alım satımında 91 çocuktan 73'ü madde bağımlıysyken 18 çocuk madde bağımlısı değildir.

3.2.2. Trabzon'da İkametgâh Bazında Çocuk Suçluluğu

Kentsel mekân ve kırsal mekân ayrımı suç bazında ele alındığında kentsel alanda suç düzeyinin daha yüksek olduğu bariz bir gerçektir. Kentsel dinamikler, çocukları suça yönelten birçok faktörü bünyesinde harmanlar. Kentsel mekân üzerinde gelişen çocuk, kentsel dinamiklere göre hareket etmekte, yaşadığı sosyal çevre ve mekâna göre bir hayat tarzı benimsemektedir. Kırsal alanlara nazaran olumlu ya da olumsuz çok daha fazla faktörü bünyesinde barındıran kentler, suç işlemek için ideal alanlar haline gelmişlerdir.

Trabzon kentinde suç işleyen çocukların bağlı olduğu ikametgâh durumları bu bağlamda incelenmiştir. Söz konusu veriler açıkça göstermektedir ki, kent ikametgâhına sahip çocukların işledikleri suç sayıları, kırsal ikametgâha sahip çocukların işledikleri suç sayılarından bir hayli fazladır. Genel anlamda kırsal ikametgâha kayıtlı çocukların sayıca az oluşu, söz konusu yargıya ulaşılmasının bir sebebidir. İlgili veriler ışığında, kentsel mekânın dinamiklerini benimseyen çocukların suç işleme düzeylerinin çok daha fazla olduğu söylenebilir.

Grafik 8: Trabzon İlinde İkametgâh Bazında Çocukların İşledikleri Temel Suç Türleri (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK'den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

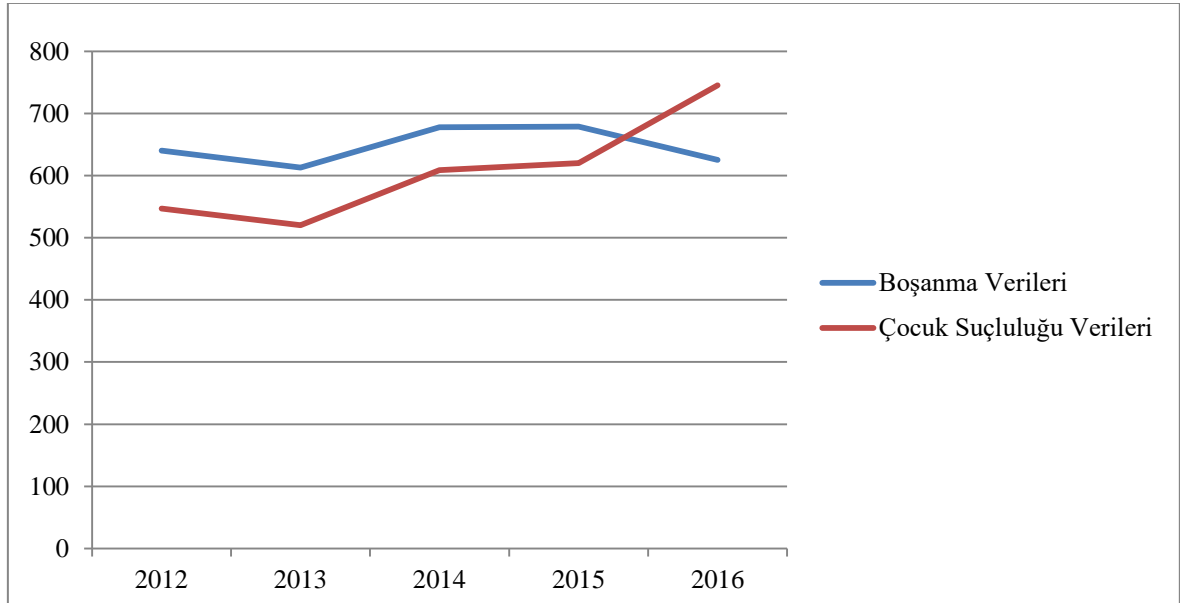
Grafik 8'de suç işleyen çocukların daimi ikametgâhına göre bir sınıflandırma yapılmıştır. Bu bağlamda hırsızlık suçunu işleyen 877 çocuktan 46'sı kırsal, 831'i kentsel ikametgâha, yağma

(gasp) suçunu işleyen 32 çocuğun tamamı kentsel ikametgâh ve öldürme suçunu işleyen 9 çocuktan 1'i kırsal, 8 i kentsel ikametgâha sahiptir. Öte yandan 1271 yaralama suçuna sahip çocuktan 74'ü kırsal, 1197'si kentsel ikametgâha, cinsel suç işleyen 133 çocuktan 9'u kırsal, 124'ü kentsel ikametgâha sahip ve madde alım satımı yapan 91 çocuktan 3'ü kırsal, 88'i kentsel ikametgâha sahiptir. Bu bağlamda kentsel ikametgâha sahip çocukların işledikleri suç sayısı kırsal ikametgâha sahip çocuklardan çok daha fazladır.

3.2.3. Trabzon'da Boşanma Düzeyi ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi

Aile, çocuklar için tartışmasız en önemli yapılardan biridir. Sağlıklı bir aile ilişkisinin olduğu ortamda doğan ve yaşayan çocuk ile bozuk aile ilişkileri ve güvensizliğin olduğu bir ortamda yaşayan çocuğun çok farklı kişisel özellikleri ve düşünceleri olacaktır. Çocuk daha ilk doğduğu andan itibaren etrafında olanları anlamlandırmaya ve çözmeye çalışır. Çocuğun ilk etkileşim birimi olan aile bireyleri, çocuğun gelişimi üzerinde direkt etkiye sahip olan rol modellerdir. Bu bağlamda Trabzon bünyesinde 2012-2016 yılları arasındaki genel boşanma düzeyleri incelenmiş ve yine aynı yıllara tekabül eden çocuk suçluluğu düzeyi ile karşılaştırılmıştır. Söz konusu değişkenler ışığında Grafik 9'da ki veriler elde edilmiştir.

Grafik 9: Trabzon İlinde Boşanma Verileri ile Çocuk Suçluluğu Verilerinin Sayısal Bazda Karşılaştırması

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK'den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

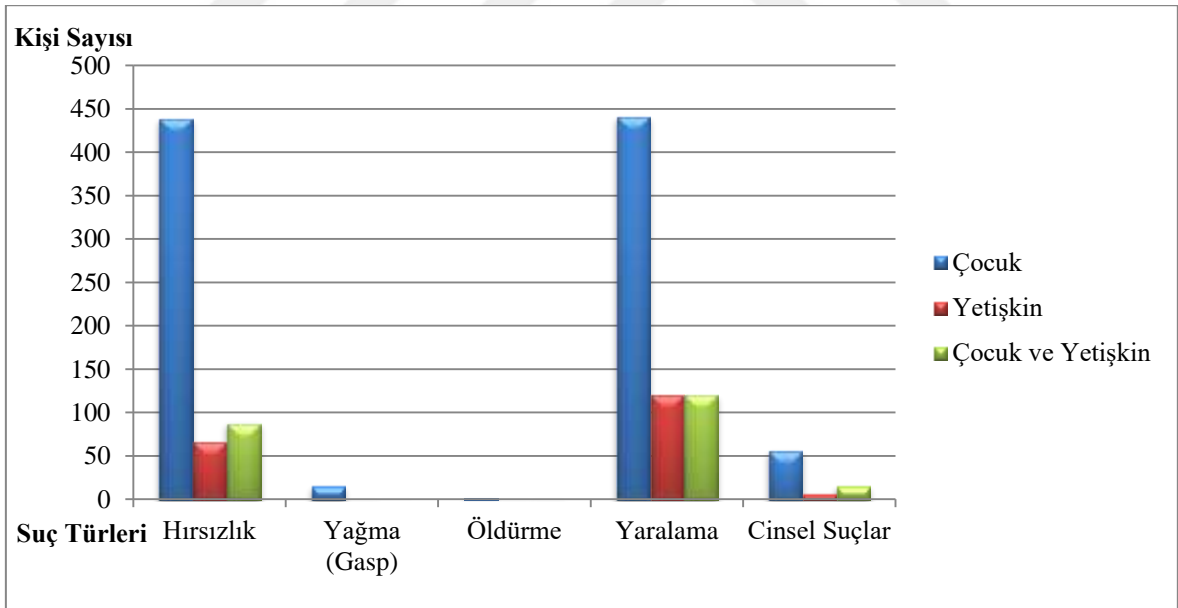
Grafik 9'da görüldüğü üzere Trabzon ilinde 2012-2015 yılları arasında çocuk suçluluğu ve aile bireylerinin boşanma düzeyi paralel bir artış göstermiştir. 2016 yılı haricinde olan 4 yılın

(2012- 2015) verileri dikkate alındığı boşanma oranları ile çocuk suçluluğu artışının doğru orantılı olduğu söylenebilir. Ancak genel kanının aksine 2016 yılında bu doğru orantı tersine dönmüş ve boşanma sayısı azalırken çocuk suçluluğu sayısı artmıştır. Dört yılın verilerinin paralel bir düzeyde ilerlemiş olması, kısmen de olsa boşanma oranları ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Grafik 9, bu bağlamda, ailesel faktörlerin çocuk suçluluğu üzerindeki etkisini nispeten ortaya koyabilmektedir. 2016 yılı haricindeki dört yıllık paralellik, çocuk suçluluğu ve aile faktörünün önemini vurgulamaktadır.

3.2.4. Trabzon'da İştirak Durumlarına Göre Çocuk Suçluluğu

Literatürde çocuk suçluluğu konusu incelendiğinde, çocuk suçluluğundan ziyade suçta sürüklenen çocuk ibaresi kullanılmaktadır. Sutherland'ın Ayırıcı Birleşimler Teorisi baz alınarak oluşturulan bu ifade, çocuğu içi boş bir levha olarak kabul eder. Çocuk suçu genetik faktörlere bağlı olarak içinden gelen bir hissiyat ile değil, sonradan öğrenilen bir süreç dahilinde işler. Trabzon'da iştirak durumlarına göre çocuk suçluluğu incelendiğinde, Sutherland'ın teorisinin savunuları doğrulanır bir nitelik arz eder.

Grafik 10: Trabzon İlinde İştirak Durumuna Göre Çocuk Suçluluğu Verileri (2012-2016)

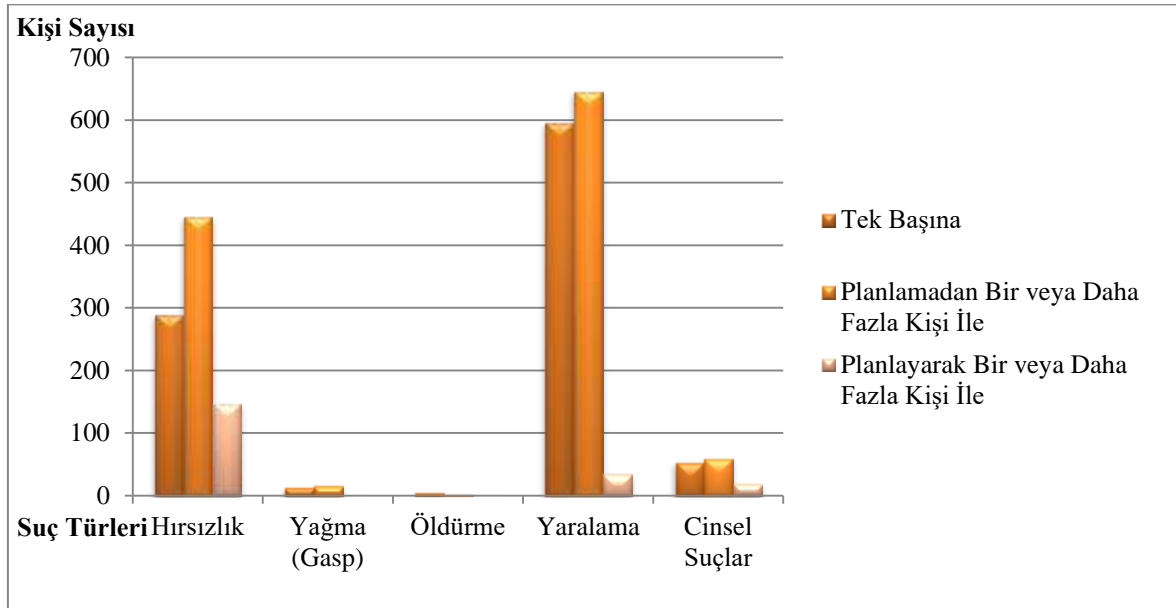

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK'den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 10, akran gruplarının çocuk suçlarına olan etkisi üzerine verilen bilgileri doğrulamaktadır. Söz konusu suç türlerinin tamamında akran grubu iştiraki en yüksek seviyede görülmektedir. Bu bağlamda 883 hırsızlık suçunun 439'u akran iştiraki ile gerçekleşmiştir. 32 yağma suçunun 16'sı, 9 öldürme fiilinin 2'si, 1279 yaralama suçunun 441'i ve 133 cinsel suçun 56'sı akran iştiraki ile gerçekleşmiştir. Akran grubu fazlalığı, kentsel mekânın getirilerinden biri

olarak kabul edilmektedir. Sayısı fazla olan akran grubu içerisinde çocukların suça yönelimi konusu literatüre hakim bir görüşü temsil etmektedir. Bu tablo, araştırmanın teorik kısmında belirttiğimiz akran grubunun etkisini gözler önüne sermektedir.

Grafik 11: Suçun İşleniş Şekline Göre Trabzon'da Çocukların İşlediği Temel Suç Türleri (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK'den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 11 incelendiği zaman, çocukların işlediği temel suç türlerinde, suçun planlamadan bir veya daha fazla kişi ile işlenme hali, genel anlamda çok daha yüksek olduğu görülür. Bu bağlamda 883 hırsızlık suçundan 289'u tek başına, 447'si planlamadan bir veya daha fazla kişi ile, 147'si planlayarak bir veya daha fazla kişi ile fiile dökülmüş, yağma suçunda, 32 suçtan 14'ü tek başına, 17'si planlamadan bir veya daha fazla kişi ile, 1'i planlayarak bir veya daha fazla kişi ile, 9 öldürme suçundan 5'i tek başına, 3'ü planlamadan bir veya daha fazla kişi ile, 1'i ise planlayarak bir veya daha fazla kişi ile işlenmiştir. Yaralama suçu incelendiğinde 1279 suçtan 596'sı tek başına, 647'si planlamadan bir veya daha fazla kişi ile, 36'sı planlayarak bir veya daha fazla kişi ile işlenmiştir. Son olarak 133 cinsel suç incelendiğinde ise 54'ü tek başına, 59'u planlamadan bir veya daha fazla kişi ile, 20'si ise planlayarak bir veya daha fazla kişi ile işlenmiştir.

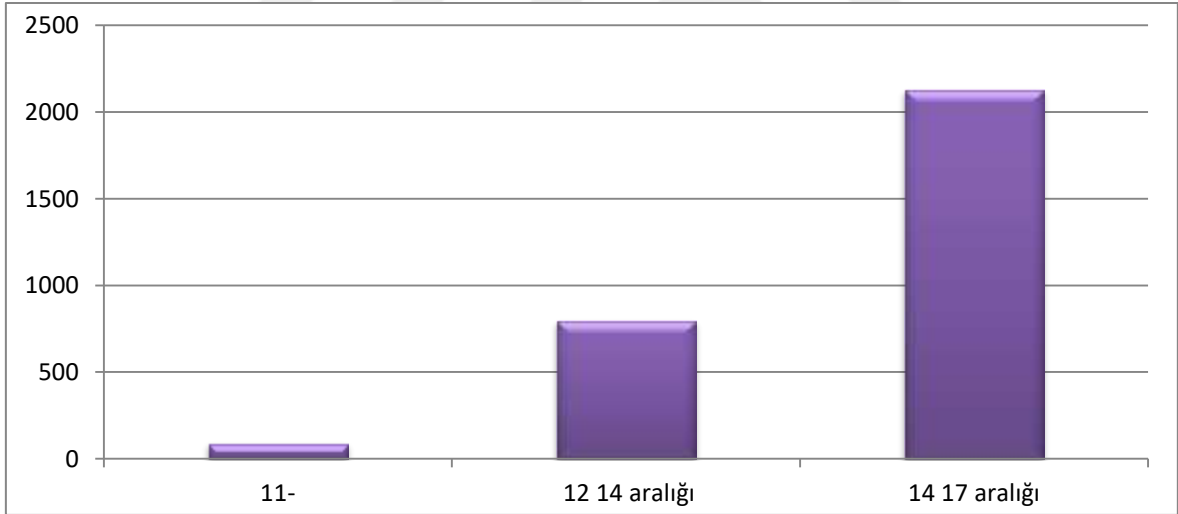
Grafik 11, özünde Sutherland'in Ayırıcı Birleşimler Teorisi'ne yeşil ışık yakmaktadır. Teoriye göre suç, çevresel faktörler tarafından belirlenen bir süreçtir ve sonradan öğrenilir. Çocuk doğduğunda boş bir levha olarak doğar ve çevresel faktörler o levha üzerinde direkt etkiye sahiptir. Grafik 10 ve 11'de görülen verilerden hareketle, çocukların özellikle akran grubu ile suç işleme düzeylerinin çok daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda suç işleyen çocuk yerine suça itilen çocuk tanımlaması, özünde doğru bir tanımlama olarak kabul edilebilir

3.2.5. Trabzon'da Yaş Aralığı Bazında Çocuk Suçluluğu

Çocuk suçluluğu ile ilgili literatür taraması yapıldığında, yaş aralıklarının genel olarak 11 yaş altı, 12-14 yaş aralığı ve 14-17 yaş aralığına tekabül ettiği görülmektedir. Söz konusu yaş aralıkları sırasıyla ergenliğe giriş, ergenliğin orta ve ergenliğin bitiş dönemlerine tekabül etmektedir. Çocuk suçluluğunda, çocuğun gelişim döneminin en üst seviyeye ulaştığı 14-17 yaş aralığı önemli bir yer tutmaktadır. 14-17 yaş aralığında olan çocuklar, duygusal gelişimlerini neredeyse tamamlamış, belli bir fiziksel yetkinliğe ulaşmış olan ergen bireylerdir. Duygularını daha yoğun hissettikleri, daha kolay yönlendirilebildikleri, daha kolay öfkelenirilebildikleri yaş aralıkları yine bu yaş aralığına tekabül etmektedir.

Yetişkinliğe bir adım kala oluşan bu duygusal çalkantılar içinde çocuğun zihinsel anlamda suça yönelme kabiliyetleri çok daha fazladır. 14-17 yaş aralığında, çocuğun kısmen de olsa aile gözetiminden çıkması, 11 yaş altına ve 12-14 yaş aralığına göre daha serbest kalması yine çocuğu suça yönlendirebilecek faktörler arasındadır.

Grafik 12: Trabzon'da Çocuk Suçlarının Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK'den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 12'ye göre Trabzon'da suç işleyen 11 yaş altı çocukların sayısı 93, 12-14 yaş aralığında olanların sayısı 798 ve 14-17 yaş aralığında olan çocukların sayısı ise 2133'dür. Bu bağlamda Trabzon'da çocukların en çok suç işlediği yaş aralığı 14-17'dir.

3.2.6. Trabzon'da Cinsiyet Bazında Çocuk Suçluluğu

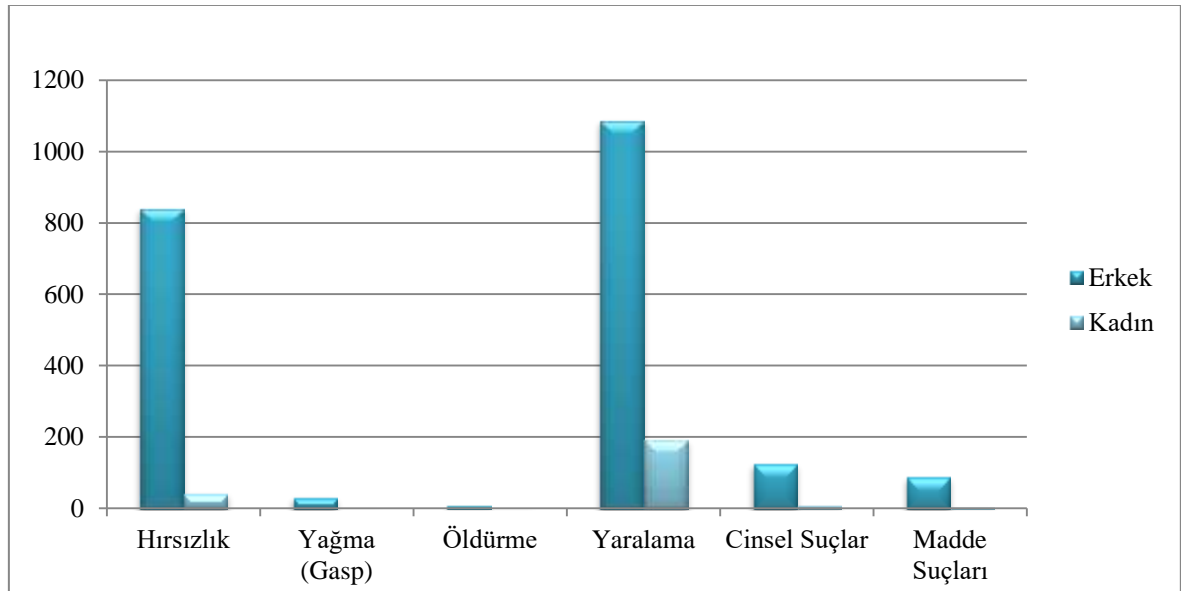
Trabzon kentinde çocukların işledikleri temel suç türleri dağılımına cinsiyet parametresinden bakıldığında erkek çocukların kız çocuklardan çok daha fazla suç işlediği görülmüştür. Söz konusu

durumun ortaya çıkmasındaki asıl etken kültürümüzde kız ve erkek çocuklarına bakış açısında yatmaktadır. Çocuk suçluluğu konusunda önemli etkenlerden biri olan ailesel gözetim eksikliği bağlamında, erkek çocukların bu gözetim eksikliğine çok daha fazla maruz kaldığı bir gerçektir.

Kültürümüzde kız çocukları erkek çocuklarına nazaran narin bir yapıda görülmekte bu sebeple de kız çocuklarının korunmasına ve gözetimine çok daha fazla önem verilmektedir. Bir erkek çocuğu ve bir kız çocuğunun yetiştirilme tarzındaki farklılık da buna eklenince, kız çocuklarının suç işleme potansiyelinin önü bir hayli kapanmaktadır. En basitinden bir erkek çocuğunun akran grubuyla geçirdiği süre ve bir kız çocuğunun akran grubuyla geçirdiği süre arasında bariz fark mevcuttur. Kız çocuklarının dışsal mekânlarda bulunma süreleri de erkek çocuklara nazaran çok daha azdır. Kız çocukları belli bir döneme kadar ailesel gözetimden çok daha fazla yararlanmakta, kendilerine tehdit oluşturabilecek çeşitli faktörlerden bu sayede arınılmaktadırlar.

Erkek çocuklarının kız çocuklarına nazaran daha serbest ve görece özgür bir sosyal mekânda gelişmesi, ergenlik dönemi ve sonrasında ortaya çıkabilecek kısmi ailesel gözetim eksiklikleri, erkek çocukların suç fiillerine daha fazla yönelmesinin önünü açan önemli faktörlerdir. Grafik 13'de Trabzon bünyesinde çocuk suçlarının cinsiyet dağılımlarına göre düzeyi verilmiştir.

Grafik 13: Trabzon'da Çocukların İşledikleri Temel Suçların Cinsiyet Bazında Dağılımı (2012-2016)

Kaynak: tuik.gov.tr (Veriler TÜİK'den alınmış olup grafik araştırmacı tarafından hazırlanmıştır)

Grafik 13'e göre toplam 883 hırsızlık suçunun 840'ı erkek, 43'ü kız, 32 yağma suçunun tamamı erkek, diğer taraftan 9 öldürme suçunun 8'i erkek, 1'i kız, öte yandan 1271 yaralama

suçunun 1086'sı erkek, 193'ü kız, 133 cinsel suçun 125'i erkek, 8'i kız, son olarak ise 91 madde suçunun 88'i erkek, 3'ü ise kız çocuklar tarafından işlenmiştir. Erkek çocuklarının kentsel mekanda kız çocuklarına göre görece daha özgür olmaları, kentsel mekanda erkek çocukların suça yönelimi konusunda başat faktörü temsil etmektedir. Kentsel mekânın getirdiği "özgürlük" faktörü, bu bağlamda erkek çocuklarının suç unsurlarına yönelimi konusunda göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kent, canlı ve cansız birçok varlığın bir araya gelerek oluşturdukları kompleks birimlerdir. İnsanlar, kültürler, yapılar, yaşam biçimleri kentsel pota içerisinde eritilerek bu kompleks birimi her geçen gün daha da genişletmektedir. Bu birim içerisinde kentlere kent olgusunu kazandıran birçok faktör mevcuttur. Heterojen yapı, tarım dışı ve rekabete dayalı ekonomik sistem, kente özgü kültür ve yaşayış tarzı bu faktörlerden yalnızca birkaçıdır. Söz konusu faktörler, kent içerisinde çeşitliliği arttırırken aynı zamanda kentlerde oluşabilecek suç potansiyellerinin de önünü açmaktadır. Chicago teorisyenleri tarafından savunulan ekoloji kuramı, doğal hayatın yaşam biçiminin kentlerde de olduğunu savunur. Buna göre kentlerde ne kadar gelişmiş yaşam tarzı olsa da rekabet, hayatta kalma gibi doğal yaşam güdüleri, kentsel mekân içerisinde yaşayan insanları etkilemektedir. Ekolojik kuram temelli sosyal organizasyonsuzluk teorisi, kentleri sahip olduğu faktörler sebebiyle suçun sürekli olarak meydana geldiği alanlar olarak tanımlar. İnsanların kentlerde neden suç işlediği ise ekonomik, sosyo-kültürel ve mekânsal faktörler bağlamında incelenebilmektedir.

Ekonomik faktörler kentlerde meydana gelen yarışmacı ekonomik sistemi tanımlamaktadır. Kentlerde hakim olan ekonomik sistem, kırsal alanda hakim olan ekonomik sistemden farklıdır. Tarım ekonomisi yerine mala dayalı ticaretin hakim olduğu kentlerde, özellikle kırsal alandan göç eden kişiler için belli bir ekonomik düzeye ulaşmak ciddi zorluk teşkil etmektedir. Ekonomik anlamda zor şartlarda yaşayan insanlar, zamanla kent içerisinde geçimlerini sağlayabilmek için suç faktörlerine yönelebilmektedirler.

Sosyo-kültürel bağlamda incelendiğinde, kentlerin kendi içerisinde var olan bir kentsel kültüre sahip olduğu görülmektedir. Özellikle kırsal ve kentsel alan içerisinde var olan iki kültür farkı, kırsal kesimden kentsel alana göç eden kişiler üzerinde ciddi etkiler doğurmaktadır. Kırsal alanın sahip olduğu daha samimi, daha açık ve yoğun insan ilişkileri kentsel alanda yerini çoğunlukla birbirine kayıtsız ve daha az samimi insan ilişkilerine bırakmaktadır. Birbirine yabancılaşan insan toplulukları, nüfus fazlalığı içerisinde eriyip gitmektedir. Söz konusu durum insanlarda psikolojik olarak çeşitli problemler doğurmakta ve özellikle gelir düzeyi daha az olan kesim için suça yöneltici bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Mekânsal faktörler incelendiğinde ise kentsel mekân içerisinde bazı bölgelerin, sahip olduğu özellikler sebebiyle (suça yönelebilmek potansiyeline sahip insanların ikamet etmesi, kolluk kuvvetlerinin kontrolünün dışında ya da uzağında olması) suç potansiyeline daha yatkın olduğu

görülmektedir. Söz konusu bölgeler, diğer bölgelere nazaran suç oranlarının daha yüksek olduğu alanlardır.

Kentlerde suça itilen kesim olan çocuklar, kentsel mekânda suç olgusunun bir başka yüzünü oluşturmaktadır. Yetişkinleri suça yönelten kentsel faktörlerin çoğu, çocukları da suç unsurlarına yöneltebilir. Kentsel mekân bünyesinde yetişen çocuk, kent dinamiklerinin de etkisiyle kentsel kültüre adapte olmakta ve oluşan bu kent kültürü çocuklar üzerinde olumsuz etkiler doğurabilmektedir. Kentleşmeye bağlı çocuk suçluluğu incelendiğinde, ailesel gözetim eksikliği, akran etkisi, kentsel yoksulluk, yasadışı etmenlere kolay ulaşım gibi faktörler karşımıza çıkmaktadır. Kentlerin aile yapısında meydana getirdiği değişimler, özgürlüklerine daha düşkün çocuklar ve gözetim eksikliği yaşatan aile bireyleri olarak kendini gösterebilmektedir. Anne ve babanın her birinin kentlerin yarattığı ekonomik zorluklar sonucu çalışma hayatında yer almaya başlaması, çocuğun küçük yaşlardan itibaren bakıcı ve akran grupları gibi faktörlerin etkisi altında kalmasıyla sonuçlanmaktadır. Çocuğun gelişimi için elzem görülen, gelişim çağında ailesel gözetim ve koruma altında bulunma durumu her geçen gün daha da azalmaktadır. Azalan ailesel gözetim eksikliğinin yerine akran grubunun geçmesi, çocuğun bir gruba aidiyet hissiyatı sonrasında, normal şartlarda yapmayacağı şeyleri yapmaya yöneltebilmektedir. Kentsel yoksulluk yetişkinleri olduğu kadar çocukları da suç fiillerine yöneltebilmektedir. Yasadışı faktörlere ulaşım kolaylığı, özellikle uyuşturucu madde alım satımının bazı kent bölgelerinde çok kolay oluşu, çocukları suç fiillerine yöneltebilecek bir başka faktördür.

Çocuk suçluluğu kavramı incelendiğinde, literatürde iki ana teorinin olduğu görülmektedir. Ayırıcı birleşimler teorisi ve sosyal kontrol teorisi olarak adlandırılan bu teoriler birbirine zıt görüşler teşkil etmektedir. Ayırıcı birleşimler teorisi suçlu davranışın öğrenilen bir süreç olduğu ve dış faktörler ile meydana geldiğini savunurken sosyal kontrol teorisi suçlu davranışın içten gelen bir dürtü olduğunu ve insanın özünde suçlu olduğunu savunmaktadır. Konu çocuk olduğunda, literatüre hakim görüş ayırıcı birleşimler teorilerinin savunularıdır. Teoriye göre çocuk, içinde suç işleme dürtüsüyle doğmaz, zamanla çevresel faktörler çocuğu suça yönelir. Literatürde olan adlandırmanın suça itilen çocuk olması, özünde ayırıcı birleşimler teorisinin bir savunusudur.

Suçta itilen çocuk bağlamında incelenmesi gereken kesimlerden biri de sokak çocuklarıdır. Bu çocuklar, sokakta hem çalışıp hem yaşayanlar ve yalnızca sokakta çalışanlar olarak iki ana gruba ayrılabilir. Sokak çocukları denildiği zaman, zihin direkt olarak madde bağımlısı ve suç işlemeye hazır çocukları gözler önüne getirmektedir. Zamanının çoğunu sokaklarda geçiren çocuklar, zamanla sokaklarda yaşayan akran çevresine sahip olabilmektedirler. Sokaklarda yaşayan akran grupları, geçimini sağlayabilmek için asgari standartlarda çalışan kesimi teşkil etmektedir. Sokaklarda yaşayan çocukların suç unsurlarına dahil oluşu, yine akran grupları ve ekonomik faktörler kaynaklı olabilmektedir.

Türkiye bazında 2012-2016 yılları arasında yapılan incelemede 2016 yılı haricinde suça sürüklenen çocuk sayısında bir artış bulunmaktadır. Trabzon bünyesinde yapılan incelemede ise 2013 yılında meydana gelen bir düşüş haricinde genel anlamda çocuk suçluluğu sayısında yıllara göre bir artış göze çarpmaktadır. Çocukların madde bağımlılık düzeyi, ikametgâh durumları, ailelerin boşanma durumları, işledikleri suç fiiline gerçekleşen iştirak durumu, yaş ve cinsiyet durumları çalışmanın üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir. Madde bağımlısı çocukların işlemiş olduğu suç türü gasp (yağma) fiilinde çoğunluktadır. İkametgâh bazında, kentsel ikametgâha kayıtlı çocuklar daha fazla suç işlemiştir. Genel boşanma düzeyi ve çocuk suçluluğu arasındaki ilişki incelendiği ise 2016 yılı haricinde çocuk suçluluğu ve boşanma düzeyleri arasında bir paralellik göze çarpmaktadır. İştirak durumu incelendiğinde suça sürüklenen çocuk kavramının doğruluğu bir kez daha gözler önüne serilmiş, genel anlamda suç türlerinin neredeyse tamamında suça bir iştirak söz konusu olduğu saptanmıştır. Yaş aralığı bazında değerlendirildiğinde, suça sürüklenen çocukların en yüksek düzeyde olduğu grup, 14-17 yaş grubudur. Cinsiyet dağılımına bakıldığında ise erkek çocukların kız çocuklarına nazaran suça çok daha fazla itilmiş olduğu görülmektedir.

Çocuk suçluluğu, salt suç olgusu çerçevesinde incelenmemesi gereken bir husustur. Çocuk suçluluğunda, çocukların niçin suça yöneldiği/itildiği çok faktörlü bir araştırma süreci ile incelenmelidir. Bu faktörler, içinde çocuğun yaşam alanı, aile yapısı ve sosyoekonomik durumu gibi olguları barındırmalıdır. Çocukları suç unsurlarından uzak tutmak için gerekli eğitim ve güven duygusu aile içerisinde kazandırılmalı, gözetim eksikliğinden kaynaklı zafiyetlerin önüne geçmek için çocukların hal ve hareketlerindeki farklılıklar aileleri tarafından iyi gözlemlenmelidir. Okullarda, yasadışı madde kullanımlarına yönelik seminerler verilmeli, çocuklar karşı karşıya oldukları tehdit konusunda yeterli bilince sahip kılınmalıdır. Yine okullarda, öğretmenler vasıtasıyla akran grupları arasındaki ilişkiler yakından takip edilmeli, akran gruplarında olumsuz profile sahip çocuklar iyi analiz edilmelidir. Özellikle küçük yaşlarda, okula ilk başlanılan dönemlerde ekonomik durumu kötü olan ailelerin çocuklarına devlet tarafından temel kırtasiye yardımları yapılmalı, çocuğun ilk sosyalleşme alanlarından biri olan okullarda, çocuğun kendini erken yaşlarda dışlanmış hissetmesi önlenmelidir. Sokaklarda yaşayan çocuklar konusunda ise, devlet tarafından bu çocukların değerlendirilmesine yönelik temel kurslar açılmalı ve bu kurslara çocukların devam etmesini sağlayan bir kontrol mekanizması devreye sokulmalıdır. Resim, müzik, spor bilimleri ve özellikle madde kullanımının olası sonuçlarına yönelik çalışmalar yine bu kurslar bünyesinde verilmelidir.

1995 yılında Birleşmiş Milletlerin 50. Yıldönümü kutlamaları çerçevesinde uluslararası bir proje olarak kabul edilen “değerler eğitimi”, çocukların gelişimleri açısından oldukça yararlı bir bakış açısı getirmiştir. “Değer” kelimesi adı altında, insanların büyük kısmının üzerinde uzlaştıkları bir standart olarak kabul edilen değerler eğitimi, çocukların duyarlılığına hitap ederek onları her bakımdan sağlıklı bireyler olarak yetiştirme amacı taşımaktadır. Hükümet politikaları arasında

“değerler eğitimi” projesi yaygınlaştırılmalı, proje kapsamında mümkün olduğunca çok çocuğa ulaştırılmalıdır. Değerler eğitimi dışında sosyal ve duygusal öğrenme modelleri yine çocuklar için faydalı olabilecek nitelikler arz eden sistemlerdir. Daha çok empati kurma yeteneği üzerine şekillenen bu modeller, özellikle küçük yaştaki çocukları hedeflemekte, gelişim çağı içerisinde olan çocuğa gerekli duygusal alt yapıyı ve empati mekanizmasını kazandırmayı amaçlamaktadır.

Ailelerin eğitimi, çocuk suçluluğunun önlenmesinde ayrı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda aileye yönelik eğitimler verilmeli, çocuk aile ilişkileri konusunda ailelerle gereken çalışmalar yapılmalıdır. Ailenin, çocuğun hal ve hareketlerindeki farklılıkları ayırt edecek bilince ulaşması sağlanmalıdır. Çocuğun suç unsuruna yönelmeden önce hal ve hareketlerindeki olası farklılıkları tespit edebilecek düzeyde birbirini tanıyan bir aile ortamının oluşturulmasına özen gösterilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aksoy, Erman (2007), “Suç ve Güvenli Kent Yaklaşımı”, **TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni**, Dosya 06, 11-15.
- Aksoy, Erman (2011), **Güvenli Kent Planlama İlkeleri, Kentsel Suçları Önleme Kapsam ve Yöntemleri: Ankara Kenti Örneği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi – Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ataç, Ela ve Gürbüz, Davut (2009), “Kentsel Mekanda Gelişen Suça Müdahale Etmede Disiplinler Arası Güvenlik Politikaları”, **Polis Bilimleri Dergisi**, 11(1), 25-45.
- Avcı, Müjdat (2009), **Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri Erzurum İli Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Atatürk Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avcı, Müjdat (2015), **Çocuk Suçluluğu: Erzurum İl Merkezi Üzerine Bir Çalışma**, 1. Baskı, Gece Kitaplığı Yayınevi, Ankara.
- Aydın, Hakan (2010), **Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunu Önlemedeki Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, Meral (2011), **Sokak Çocuğu Olgusu**, <http://meralaydin.com.tr/sokak-cocugu-olgusu>, (08.02.2018)
- Aydoğan, Aysel vd. (1999), “Uçucu Madde Kullanan Sokak Çocuklarında Hepatit ve HIV Taraması”, **İç Hastalıkları Dergisi**, 6(5), 256-261.
- Bahar, İbrahim ve Seyhan, Kazım (2006), “Çocukta Suçluluğun Gelişmesine Yol Açan Faktörler”, **Polis Dergisi**, 47, 96-113.
- Balcı, Hakan (2011), **Çocuk Suçluluğu ve Toplumsal Nedenleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barış, İsmail (2009), “Sokakta Yaşayan Çocuklar ve Aileleri (İstanbul Örneği)”, **Sosyoloji Konferansları Dergisi**, 39, 87-114.
- Başbüyük, Oğuzhan ve Karakuş, Önder (2010), “Sosyal Düzensizlik ve Toplum Destekli Güvenlik Politikaları”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, 13(2), 65-97.
- Bilgin, Rıfat (2012), “Sokakta Çalışan Çocukları Bekleyen Risk ve Tehlikeler: Diyarbakır Örneği”, **ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 8(15), 79-96.

- Boğa, Mehmet (2011), **Çocuk Suçluluğunun Sosyo-Ekonomik Sebepleri ve Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükbaykal, Güven (2007), “Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkisi”, **İletişim Fakültesi Dergisi**, 28, 31-44.
- Cahill, Megan Elizabeth (2004), **Geographies of Urban Crime: An Intraurban Study of Crime In Nashville, Tennessee; Portland, Oregon; And Tucson, Arizona**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Arizona.
- Colburn, David R and Pozzetta, George E. (1974), “Crime and Ethnic Minorities in America: A Bibliographic Essay”, **The History Teacher**, 7(4), 597-609.
- Çetin, Zuhâl Önez (2017), “Kent Teorisinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimine Dair Bir İnceleme”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 31(2), 289-308.
- Çöli, Hazar, “**Suç Korkusu Nedir?**”, <https://voiceoftheisland.com/suc-korkusu-nedir/35085>, (24.05.2017)
- Dammert, Lucia and Malone, Mary Fran T. (2003), “Fear of Crime or Fear of Life ? Public Insecurities in Chile”, **Bulletin of Latin American Research**, 22(1), 79-101.
- Demir, Nilüfer Özcan vd. (2005), “Türkiye’de Ergenlerin Arkadaş-Akran Grupları İle İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örnekleme”, **Bilig Dergisi**, 32, 83-108.
- Demirbaş, Timur (2005), **Kriminoloji**, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Derdiman, Cengiz R. (2010), “Kentleşmenin Suça Etkisi ve Kentlilerin Suçla Mücadelesinin Sosyal ve Hukuki Boyutları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 19(3), 49-73.
- Dilber, Fadime (2014), “Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 16(Özel Sayı 1), 60-66.
- Dinç, Aybike (2013), **Çocuk Suçluluğunda Ailenin Rolü**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dolu, Osman vd. (2010), “Suç Korkusu: Nedenleri, Sonuçları ve Güvenlik Politikaları İlişkisi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 65(1), 57-81.
- Durkheim, Emile (1897), *Suicide: A Study In Sociology*, **The Free Press**, New York.
- Dursun, Hasan (1997), “Aile Yapısının Suç Üzerindeki Etkileri”, **Ankara Barosu Dergisi**, 4, 65-69.
- Düzgün, Şebnem (2007), “Suç Olgusuna Teorik Yaklaşımlar ve Disiplinlerarasılık”, **TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni**, Dosya06, 4-11.

- Ereş, Figen (2009), “Toplumsal Bir Sorun: Suçlu Çocuklar ve Ailenin Önemi”, **Aile ve Toplum Dergisi**, 11(5), 88-96.
- Ferdoos, Amber and Ashiq, Amama (2015), “Impact of Urbanization on Juvenile Delinquency: A Study of Muzaffarabad”, **International Journal of Criminology and Sociological Theory**, 8(1), 1-14.
- Fırat, Serap (2008), ”Yoksulluk, Kentlerde Suç Artışı ve Kent Merkezlerinde Özel Güvenlik Hizmetleri Verilmesi”, **Gazi GGFB Dergisi**, 10(3), 201 - 228
- Gökulu, Gökhan (2010), “Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 24(1), 209 - 226.
- Gölbaşı, Serkan (2008), **Kentleşme ve Suç: İstanbul’un Kentleşme Süreci İle Suçluluk Arasındaki İlişkinin Kuramsal Değerlendirmesi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Gülây, Hülya (2009), “Okul Öncesi Dönemde Akran İlişkileri”, **Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 12(22), 82-93.
- Güngör, Mehmet (2008), “Evrensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu ve Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1(1), 25-43.
- Güral, Besim (2009), **Türkiye’de Çocuk Suçluluğu ve Nedenleri – Erzurum Örneği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi – Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Gürelli, Nevzat (1967), “Şehirleşme ve Suç”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 32(2-4), 588-595.
- Hatipoğlu, Filiz (2008), **Kentleşmenin Çocuk Suçluluğuna Etkisi ve Bir Çözüm Önerisi Denemesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işık, Esra (2007), **Kent Yoksulluğu, Sokak Çocukları ve Suç**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kamer, Vehbi Kadri (2013), “Çocukların Suça Sürüklenmesine Neden Olan Faktörler İle İlgili Sosyolojik Teoriler”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, 12(4), 219-237.
- Karabağ, Yasin (2004), **Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Suç**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasu, Mithat Arman (2008), “Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 57(4), 255 - 281.
- Karasu, Mithat Arman (2017), “Kentsel Mekanda Suç Korkusu – Şanlıurfa Örneği”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, 20(1), 41-76.

- Kaya, Tülay (2011), “Chicago Okulu: Chicago’ya Özgü Bir Perspektif”, **Sosyoloji Dergisi**, 22(3), 367-383.
- Kızmaz, Zahir (2003), “Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 13(2), 279-304.
- Kızmaz, Zahir (2005), “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 29(2), 149-174.
- Kızmaz, Zahir ve Bilgin, Rıfat (2010), “Sokakta Çalışan/Yaşayan Çocuklar ve Suç: Diyarbakır Örneği”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 9(32), 269-311.
- Koçer, Soner, **İstanbul’un Bekçileri Göreve Başladı**, sabah.com.tr/yasam/2017/08/15/istanbulun-bekcileri-goreve-basladi, (15.08.2017).
- Kopar, Hikmet (2008), **Uluslararası İlkeler Işığında Türkiye’de Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Kamusal Tedbirlerin İncelenmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köklü, Elif (2016), **Kent Merkezlerinde Suç Korkusunun İncelenmesi: Beşiktaş Örneği**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi – Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kule, Hüner ve Es, Muharrem (2005), “Türkiye’de Kentsel Yoksulluk: Kocaeli Örneği”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, 50(1), 259-300.
- Lamarao, Maria Luiza Nobre vd. (1993), “Working with Street Children”, **Development in Practice**, 3(1), 16-26.
- Liska, Allen E. vd. (1982), “Fear of Crime as a Social Fact”, **Oxford University Press**, 60(3), 760-770.
- Liu, Xiaoru (2000), “The Conditional Effect of Peer Groups On The Relationship Between Parental Labeling and Youth Delinquency”, **Sociological Perspectives**, 43(3), 499-514.
- Lök, Neslihan vd. (2016), “Aile İçi Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Psikososyal Desteğin Önemi”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 8(2), 155-161.
- Malik, Ajaz Ahmad (2016), “Urbanization and Crime: A Relational Analysis”, **Journal of Humanities and Social Science**, 21(1), 68-74.
- Matsueda, Ross L. and Heimer, Karen (1987), “Race, Family Structure and Delinquency: A Test of Differential Association and Social Control Theories”, **American Sociological Review**, 52(6), 826-840.
- Nelli, Humbert S. (1969), “Italians and Crime in Chicago: The Formative Years, 1890-1920”, **American Journal of Sociology**, 74(4), 373-391.

- Okumuş, Ejder (2009), “Sokak Çocuklarının Sosyolojisi”, **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, 9(4), 9-37.
- Ömeroğlu, Ömer (2012), “Suç Korkusu, Cezanın Caydırıcılığı ve Küçük Suçlar”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 16(4), 329-370.
- Öter, Adem (2005), **Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Antalya Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Meral (2015), “Medya ve Suç Korkusu Arasındaki İlişki”, **International Journal of Social Science**, 36(2), 251-263.
- Öztürk, Meral (2016), “Kent ve Suç Korkusu: Kuramsal Temeller”, Özgür Sarı ve Ali Esgin (Ed.), **Toplumsal Analizler Ekseninde Kent Fragmanları**, 237-275, Phoenix Yayınları, Ankara.
- Sayıta, Sevgi Usta (2008), “Türkiye’de Çocukların Evlerini Terkederek Sokakta Yaşamalarında Sorumlular ve Sorumlulukları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 66(1), 179-199.
- Serter, Gencay (2013), “Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram”, **Planlama Dergisi**, 23(2), 67-76.
- Shulman, Harry Manuel (1949), “The Family and Juvenile Delinquency”, **The Annals of The American Academy of Political and Social Science**, Vol. 261, 21-31.
- Şenol, Dolunay ve Mazman, İbrahim (2014), “Çocuğa Uygulanan Şiddet: Türkiye Özelinde Sosyolojik Bir Yaklaşım”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 16(26), 11-17.
- Şensoy, Naci (1949), “Çocuk Suçluluğu – Küçüklük – Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, 15(1), 95-166.
- Terzi, Ali Kemal (2007), **Kent Ölçeğinde Çocuk Suçluluğu Çankaya Örnek Araştırması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- URL, “Sokakta Çalışan Çocuklar Şiddete Maruz Kalıyor”(01.4.2015), <https://www.evrensel.net/haber/109295/sokakta-calisan-cocuklar-siddete-maruz-kaliyor>, (17.05.2018).
- Uslu, Emrah (2011), **Sosyo-Ekonomik Bir Olgu Olarak Kentsel Suç; Bakırköy ve Küçükçekmece Örnekleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünal, Halim (2008), “Neden Çocuklar ve Gençler Suç İşler? Ayırıcı Birleşimler ve Sosyal Kontrol Teorileri”, **Toplumbilim Dergisi Kent ve Suç Özel Sayısı**, 23, 51-63.
- Voss, Harwin L. (1969), “Differential Association and Containment Theory: A Theoretical Convergence”, **Social Forces**, 47(4), 381-391.

- Ward, Russel A. vd. (1986), “Fear of Crime Among The Elderly as Person/Environment Interaction”, **The Sociological Quarterly**, 27(3), 327-341.
- Wiatrowski, Michael D. vd. (1981), “Social Control Theory and Delinquency”, **American Sociological Review**, 46(5), 525-541.
- Wolfe, Deborah Partridge (1962), “The School’s Role in Preventing Juvenile Delinquency”, **The Journal of Educational Sociology**, 36(2), 89-92.
- Yanjinkham, Baasanbat (2011), **Kent Güvenliği ve Kentsel Suçun Önlenmesi: Mođolistan’daki Kentleşmeyle İlgili Suçlar İçin Öneriler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi - Güvenlik Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Aziz (2004), **Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüceyılmaz, Ali Arda (2007), **Konya Örneğinde Kentsel Suçlar ve Kent Esenliđi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZGEÇMİŞ

Yaşar Orçun KÜÇÜKYILMAZ, 12.09.1994 tarihinde Samsun ilinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep Mehmet Emin Zekiye Üstünel İlköğretim Okulu'nda, lise eğitimini ise Gaziantep Özel İdare Anadolu Lisesi'nde tamamladı. Lisans eğitimine 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde başladı. 2014 yılında Farabi değişim programı ile Hacettepe Üniversitesi Department of Political Science and Public Administration bünyesinde eğitim alıp aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne döndü. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden Onur Öğrencisi derecesiyle mezun olup aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Tezli Yüksek Lisans programına başladı.

KÜÇÜKYILMAZ, bekâr olup iyi derecede İngilizce bilmektedir.